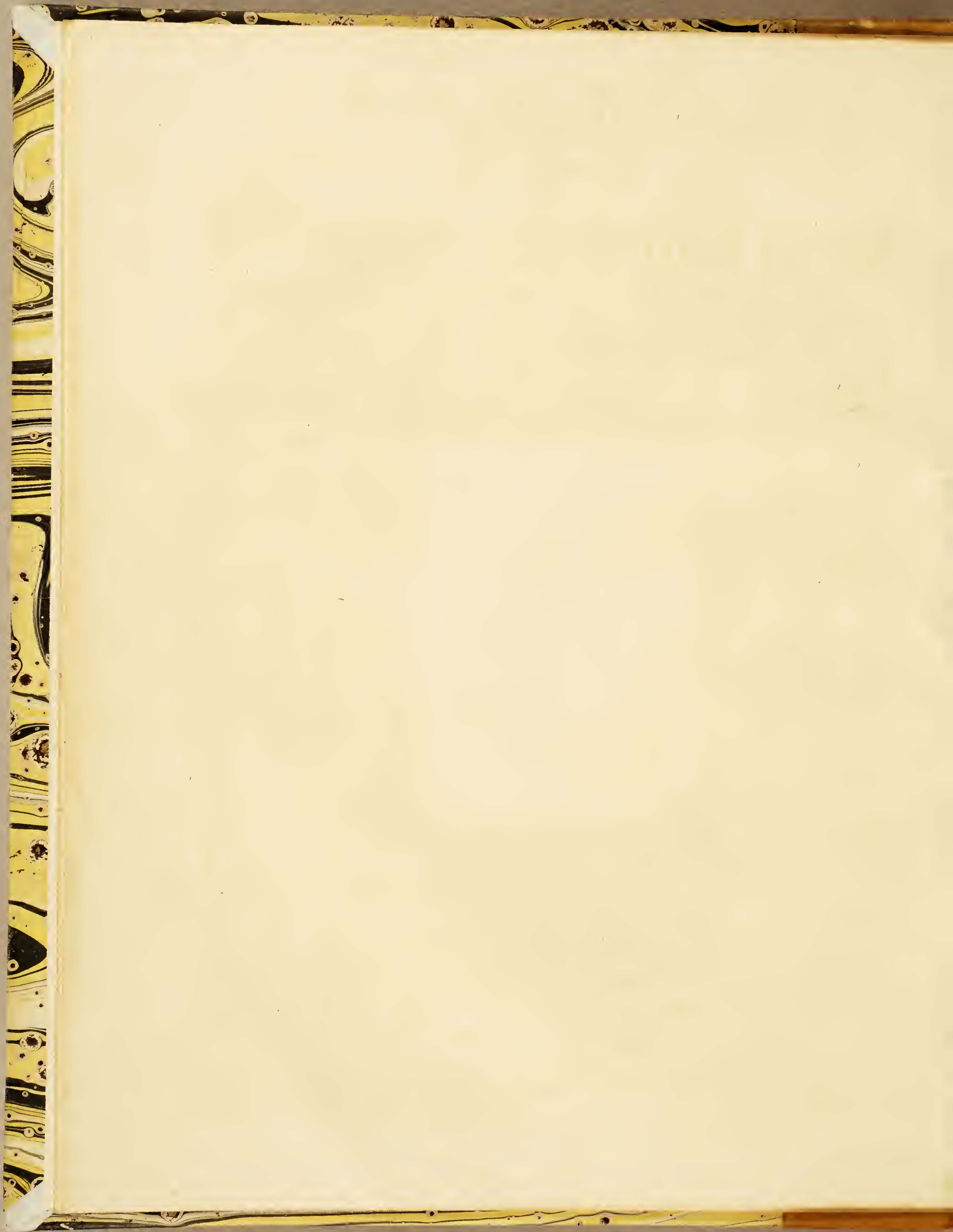

IOURNAEL

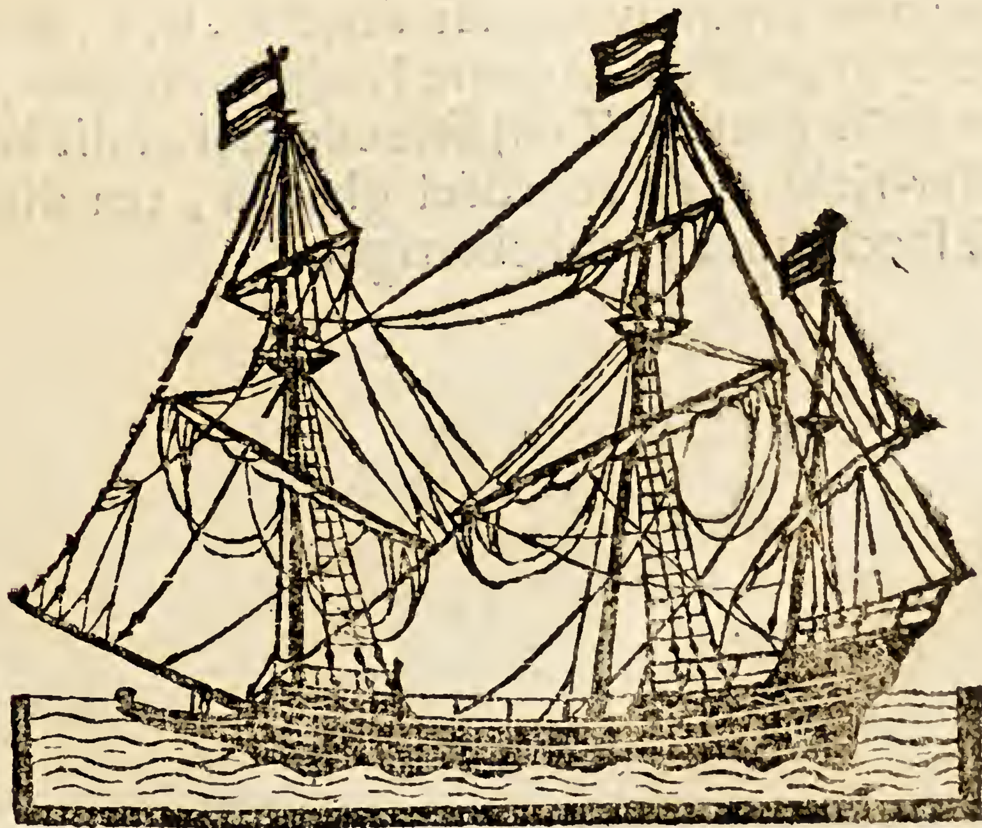
Ofte

Kort Discours/ nopende

de Rebellye ende verradelijcke Desseynen der Portugesen/ alhier in Brasil voorgenomen/ 't welck in Junio 1645. is ontdeckt.

Ende wat vorder daer nae ghepasseert is/ tot den 28. April 1647.

Beschreven door een Lief-hebber, die selfs int begin der Rebellye daer te Lande is gheweest, ende aldaer noch is residerende.

Tot ARNHEM,

Ghedruckt by Jan Jacobsz. Boeck-verkooper woonende in de Backer-straet/ in de vergulde Persse. Anno 1647.

Aen de E. E. Heeren, de Bewint-hebberen ende Participanten van de Generale Ghe-octroyeerde West-Indische Compagnie.

MYN HEEREN,

ONs is met de laetste Vloot over-ghesonden, een seecker Journael of Discours, waer in verhaelt wordt de listige practijcken ende desseynen der Portugesen, haer veynsende onse Vrienden te zijn, maer inder daedt heymelijcke ghesworen Vyanden van onsen Staet. Welcke wy vertrouwen dat door U.E.E. Wijsen Raedt, ende kloeck beleydt, neffens dappere Krijghs-Helden, sal werden voor-gekomen ende ghestut. Twijffelende niet of dit kleyne werck sal eenigh onder-richt ende voordeel gheven, ten dienst van die ghene die dese saecke met yver behertigen.

Iournael ofte Kort Diſcours,

noopende de Rebellye ende verradelijcke desſeynen der Portugeſen, alhier in Braſil voorghenomen, 'twelck in Iunio 1645. is ontdeckt. Ende voorts wat daer naer ghepaſſeert is, tot den 28. April 1647.

Edert dat de Almogende Godt / door ſijn zegen ende ghenade / aen de Generale Gheoctroyeerde West-Indiſche Compagnie der Vereenichde Nederlanden / heeft doen conqueſteren in't Jaer 1628. de Zee-rijcke ende onwaerdeerlijcke Spaenſche Silver Vlote / door den Ed. Manhaften ende kloecken Zee-Heldt Pieter Pieterſz. Heyn, heeft de ſelvighe groote Godt ſijn zegens ſtralen vorders ten heyl ende welvaert des Vaderlants ende de Compagnie doen ſchijnen/ ende op den 24. Februarij 1630. haer in handen doen komen / ende onſe Vyanden ontruckt haer ſchoone Stadt Olinda, ende vervolgens 't Reciff/ met ſijn defenderende Forten: Ende in corte Jaren het gantſche Landt van Benoorden Zira tot aende Bahya onderdanigh ghemaeckt. Maer met wat Vaderlijcke ſorghvuldigheyt ende liefde / ſoude een Vader aen ſijn eyghen Kinderen meer deuchts ende goets hebben konnen doen/ als door onſe Overheden van tijdt tot tijdt aen de Portugieſen is bewesen/ is de gantſche Werelt ghenoegh bekent / en haer eygen ghemoet ſulcks betuygen ſal moeten: Want niet alleen de conſideratie/ dat ſy een overwonnen Natie waren/ ons doodt vyanden/ in Religie/ humeuren/ ende zeden verſcheyden. Alles aen een zijde gheſtelt / is haer toe-ghelaten de vrye en libere Exercitie van haer Ceremonien ende Religie/ 't gantſche Landt door / hebbende over-al hun Kercken ende Capellen/ daer ſy haer dienſt deden/ ja ſelfs in Mauritsſtadt / daer ſy op twee plaetſen Miſſe hebben ghedaen / welcke plaetſe immers der Ghereformeerden hoorden daer van exempt te weſen. In de Judicatuere zijn ſy ſoo wel als onſe Natie tot Schepens gheadmitteert ende ghekoozen gheweeſt / in ghelijcke ghetal ende Authoriteyt. Wat konden ſy meerder reſpect begeeren / als meermalen in Staets importeerende ſaecken en ſecreten gheimployeert te zijn gheweeſt? Wat faveur en credit heeft men aen haer niet ghedaen ende bethoont; 't welck de Compagnie/ Coopluyden en Particulieren / noch wel twintigh Jaren ſal heughen ende ſmerten; jae ſelfs ons Lijf ende leven onder haer handen vertrout. Heeft-men niet Jan Fernand Viera, in 't Jaer 1639. tot een Ritmeeſter van een Compagnie Peerden ghekoozen/ ende voor-gheſtelt van ons eygen Natie;

Wat konde men aen haer meer doen / of wat souden sy selfs meer hebben komen begheeren oft wenschen / zijnde in soo veel importeerende deelen meer ghefavoriseert als ons eyghen Natie / die daer over (en niet sonder Reden) niet weynigh Jalours en waren.

Doch onse Overheden de saeck/ en waerom/ beter wetende / ende dieper door-siende / verhoopten door sulcke middelen de Portugesche superbiteyt metter tijdt inde Nederlandtsche eenvoudighe goetheydt ende zeden te herscheppen/ ende de verbreemde humeuren in Broederlijcke Liefde te vereenigen : Maer wat daer op is ghevolcht / is yeder een die maer de minste tijdt int Lant is geweest/ ghenoegh bekent ; want van de eerste ure af dat wy dese Landen gheconquesteert hebben / Verraderyen den een op d'ander gheimagineert zijn/ende op veelderley manieren in't werck ghestelt / waer over sy oorsaeck zijn van de doot van menigh hondert man; want soo lange de Oorlogh gheduert heeft / en isser noyt niet soo veel van hun Volck ghebleven in openbare Veldt-slagen en rescontres / als door de Embuscades/ heymelijcke lagen/en verraderye der Portugesen/ die sy ons Volck stadigh leyden ; want by daghe ons Volck haer voorby passerende / toonden sy ons 't beste semblant vande Werelt/ende by nacht haer te samen rottende / sneden ons Volck den hals af. Wat attentaten hebben sy niet tegen den Staet deses Lants aengerecht ! Eensdeels sijn effect nemende/ maer meermalen door Gods groote ghenade aen 't licht ghebracht/ ende uyt-ghekomen/heel weynigh van de Complicen zijn ghestraft / maer meest vry gheraeckt / ons blindt-hockende met haer vleyende woorden / ende vergalde soetigheydt. Soodanighe handelinghe continuerende twaelff ronde Jaren / tot dat de Portugesen in het Jaer 1640. van de Coningh van Spangien af-vielen/ ende tot haren Coningh kooren Jan, die den Vierden van die naem is/ eerst Hertogh van Bargance. Wat instantie ende neerstigheydt en dede haeren Ambassadeur Tristaon de Mendonze , by de Hoogh-Moghende Heeren Staten de Staten Generael der Vereenighde Nederlanden / ende sijn Hooghheyt/ om secours voor sijnen Coningh te bekomen / dat hem vergunt wierdt / ende toe-ghesonden een soo machtighen Vloot van onse Schepen/ ende beste Soldaten. Maer hoe sy in Portugael ghetracteert wierden/ konnen die ghene best vertellen / die daer van daen wederom ghekomen zijn : Want de Castilianen ons Volck het thienden deel soo niet gemineert en hebben/ als sy selver/ door Moorden/ Vergiften / ende door ghebreck die meestendeel ruyneerende : soo dat de rest soo ghematteert/gheminderd ende sieck zijnde / Godt danckten dat sy in Hollandt weder ghekomen waren. Dat waren de vruchten die ons Volck pluckten van de groote beloften van den Coningh Don Joan : Maer is het Hooft soo/ wat sullen de Leeden wesen ! Eyndelijck / de Vrede oft Treves van thien Jaren werdt beslooten / werdt over-al ghepubliceert / ende komt hier eyndelijck over in Brasil, in 't Jaer 1642. Daer werden over-al Vreuchde-vyeren ghelicht. Doen en dachten wy niet anders / oft de ghemoederen en waren met soo een stercken Bandt ghebonden / dat wy sonder achterdencken ofte eenighe sorge mochten slapen ende rusten.

Iunij

O dit te grooten vertrouwen / heeft ons jammerlijcken bedroghen/ ende tot een irreparabele schade ende ongheleghentheydt ghebracht / jae tot op de kant van onse upterste ruijne. Want t'zedert den tijdt van drie Jaren/ ende onder decksel van dese valsche Treves/ hebben sy hun Rollen ende Personagien/ soo in Portugael/ de Bahya / als hier in dese Landen/ in 't heymelijcken gheconcipieert/ daer sy nu een soo bloedighe ende wreede Tragedie van hebben begonnen te spelen / dattet een Christen hert doet suchten/alleen door 't ghedencken daer van : Ende dit onghetwijffelt noch lange Jaren sal dueren : indien den goeden Godt onser door sijne groote barmhertigheyt niet en hadde ontfermt / wy en waren heden ten dage niet eener in 't leven ghebleven / maer wreedelijck vermoort ghewotden. Haer Complot was soo secreet en verborghen ghebleven / dat wy daer van niet ghewetten en hebben voor omtrent halff Junio deses Jaers / selfs uytghebracht door een die 't moordadigh Exploict mede hadde onderteeckent. Ut welcke ontdeckinghe wy 't gantsche Verraedt bericht wierden. Men kan wel bedencken / wat een alteratie / alarm ende verslagentheydt sulcks alhier onder ons causeerde / van sulcken onverwachten Blixem gheslagen te werden/ ende op sulck een quade stant van onse saecken/wesende ontbloot van Schepen / Soldaten ende Ammunitie / maer principael van Ghelt/ d'welck de beste zenuwe des Oorloghs is. Wy hadden maer twee arme lompe Schepen/ konden die standt doen tegen een ghemonteerde Vlote/die sonder twijffel hier haest sal komen / ende trachten ons by Zee en Landt te beslupten ? Wat raedt dan ?

Nu het eerste Tragedie stuck dat sy voor-bedacht hadden te spelen / was even ghelijck de Bruyloft van Parijs/ in 't Jaer 1572. op den 24. Augusti ghecelebreert/ die soo lange de Werelt sal staen in ghedachtenisse sal blijven. Want Anthonio Cavalcante Portugees/ ende een van de Regeerende Schepenen deser Stede Mauritie / in voornemen was een van sijn Dochters op den 24. Junio upt te hylicken / ende op dien dagh een groote Feestdagh te houden ; tot dien eynde ghenoodicht hebbende de voornaemste ende principaelste Heeren alhier / soo mede van de Militie als vande Justitie / om lustigh ende vrolijck te wesen ; maer dit soude een duer ghelagh zijn gheweest/want als het op't vrolijckste waer geweest/ende den Wijn om hoogh gheklommen zijnde/ alsdan met Volck daer toe bestelt wesende / souden de Gasten over-vallen/ doot-gheslagen / oft eenighe van de voornaemste ghevanghen hebben ghenomen / ende ons voorts in der nacht eer wy daer van wisten/ over-rompelt hebben / ende haer soo Meesters van dese plaetse gemaeckt. Maer ghedanckt zy den Heer/ die haren boosen aenslagh en voornemen tot schanden ghemaeckt heeft.

Soo haest dese aenslagh was ontdeckt / soo vluchtede ende retireerde de voornoemde Cavalcante, Joan Fernand Viera, ende Amador da Rouge, ende

 stracks

stracks vergaderden sy een Troupe Volcks te samen / formerende een tamelijck Leger : Voorts in andere diversche quartieren by Troupen vergaderende / ende soo hier en daer stroopende. Nu aen onse zijde en sliepen wy oock niet; maer daer wierdt over-al soodanighe ordre ghestelt/als doen den tijdt ende gheleghentheydt toe-liet. Onse Overheden by affigeren van Biljetten / deden de voornoemde Rebellen indagen / maer achteden dat al niet/ende bleven volherdende in haer boos voornemen. Wy brachten mede een tamelijck Leger te Velde/ soo van Soldaten/vrye Luyden/ als Brasilianen / over de welcke commandeerde de Overste Luytenant Hous, ende Capiteyn Ian Blaer, die den Vyandt over-al vervolchden / maer tot gheen standt van een Batalie konnende brengen / sy altijdts van d'een plaetse nae d'ander vluchtende/ niet soeckende te slaen / maer haer ander Troupen by een te conjungeren/ dat hier ende daer in't Landt verstropt is / ende alsdan met het secours dat sy uyt de Bahya soo te Landt als te Water zijn verwachtende/ons met ghewelt 't hooft te bieden / ofte yets Notabels voor te nemen. 't Succes daer van mochtmen in haest wel hooren.

Door dese Reboullie is alles in disordre en confusie ghebracht. De Negotie staet stil/ de Suyckeren zijn tot lagen prijs / maer mochten wel haest rijsen/ Blancos gelden 14. schell. Mascobados 9. schel. d'Arob : Gheen betalinghe heeftmen van de Portugiesen te verwachten/soo lange desen Oorlogh sal dueren : Noch oock al wordt het ghestilt/ soo salder een langhe tijdt van noode wesen/ eer alles op sijn ordre raecken sal / door d'inquartieringe soo van ons als des Vyandts Troupen / die alles spolieeren ende verderven / ende de Carossen sonder dewelcke de Moolens niet konnen malen/ voor de buyst slachten. Dit zijn de vruchten van dese vervloeckte Oorloge.

Wy hadden een extraordinaris schoone Saffra voor handen/ het welcke vele Coopluyden alhier seer incourageerde / ende Reeckeningh maeckten dit toekomende Iaer haer betalinghe vande Portugesen te bekomen / ende met goede Retour Hollandt te besoecken : Maer in een ooghen-blick zijn armer inder daedt ghewordden/als sy te vooren rijck van goede hope waren. Het is wel een bedroeft spectakel aen te sien / soo langhe Iaren in sulcke vreemde Landen ghearbeydt te hebben/ om een stuyver te verdienen / ende soo in een zwinck door Signoor Speck Jan alles sien wegh slepen. Dan wy moeten den verduldigen Iob slachten/ende patientie nemen.

Iulij 1645.

De Heeren Hooghe Raden / hebben op den 10. Iulij als Ambassadeurs naer de Bahya ghesonden/ de Heer Balthazar vande Voorde, ende Capiteyn Hoochstraten, over dese opstandt ende Rebellye der Portugesen / doch houden die vande Bahya haer daer af ignorant / ende dissimuleren ofte treden achterwaerts / om als met een onverwachten spronghh ons op 't Lijff te vallen; want haer oude Schoenen weten 't ghenoegh / ende de gheintercipieerde Brieven zijn suffisante ghetuyghen teghen haer / die ghenoegh te

kennen

kennen geven/ wat ghebrou sy te samen hebben ghemaeckt; ende dien volgens Vrede-brekers ende trouweloose Schelmen zijn / daer geen vertrouwen ofte gheloove meer op is te stellen. Onse Ghesanten zijn den 28. dito alhier weder ghekomen/met slecht onthael ende bescheyt: Soo dat wy nu de Speckische Bravaden voor onse neuse alle uyren zijn verwachtende.

De Burgerye alhier en op 't Reciff / moeten nu beyde de plaetsen bewaren; want weynigh Soldaten alhier legghen/ alles treckt naer 't Legher. De goede Godt wil ons te samen in sijne Heylighe beschermінghe nemen/ ende geven dat wy haest secours uyt Patria moghen bekomen; want sonder twijffel sal dit in Hollandt een wackere Alarm maken / ende vele die nu in diepen slaep liggen/ op-wecken.

Mijnen lesten aen V. E. was Sr. den Moorlaen die den tweeden deses Augustus 1645. van hier vertrock / by de welcke V. E. schreef alle 'tgene conserveerde dese onverwachte Rebellye der Portugiesen. Zedert is 'tvolgende ghepasseert.

Augusto 1645.

Den 3. Augusti isser een furieuse Batalie voor-ghevallen / tusschen ons ende de Portugesen; de Vyandt op een seer avantagieuse plaetse leggende/ ghenaemt S. Anthonio, op een hoogen ende stercken Bergh; evenwel viel ons Volck op hun lustigh aen/soo datter een vreesselijcke schermutsel voorviel/ die eenighe uyren duerde / tot dat eyndelijck den nacht aenquam / ende ons dede retireren: Van ons Volck zijnder 30. a 40. op de plaets doodtghebleven / ende 163. ghequetsten; twee Luytenanten/ als Hamel ende Huyckersloot, ende Vaendrich Ringholat zijn mede doodt ghebleven/ Capiteyn Andries van Loo van Dort / is totter doodt ghewondt hier ghebracht/ die den 10. deses 'savondts is over-leden / ende des anderen daechs in 't Clooster begraven / Capiteyn Sickema, Luytenant Schot, ende Vaendrich Dorville, leggen noch ghequetst: Aen des Vyants zijde zijnder soo dooden als gequetsten 460. ende 6. van de principaelste Rebellen soo ghequetst als gebleven. Soo de Vyandt d'Oorloghs Experientie soo wel hadde ghehadt als wy/ en hadder (naer Menschen oordeel) niet een van ons Volck konnen eschapperen; doch dit heeft hun ghemanequeert / want 't is meest een op-gheraepte hoop Rapalie en Canalie / die meerendeels noyt blootе Degens hebben ghesien; want soo sy door onse Overloopers niet geinstrueert ende ghe-encourageert en wierden / soo souden sy haest op het Haese-padt raecken.

Den 10. dito is den Vyandt sterck 2400. Man / voor 't Pontael ghekomen/ ende dat aende Landt-zijde belegert / soo dat ons Volck niet anders konnen uyt-komen als by de Zee-kant. De Cabo S. Anthony hebben wy verlaten/ende is den Vyandt daer in komen nestelen.

Den 11. dito is de Portugiesche Vloot / bestaende in 28. soo groote als kleyne Schepen/ voor 't Reciff op Ancker komen legghen / 't welck gheen

kleyne

kleyne alteratie en causeerde; dan soo haest sy gheanckert waren / zijn hun Ambassadeuren aen Landt gekomen/van hunlieden komste ende wat verrichtinghe sy voor hebben / daer van wierdt alhier seer vreemt ghediscoureert: Doch dat men nae de waerheyt soude moghen oordeelen / soo zijn sy hier maer ghekomen/ om naer 't spreeckwoordt / ons den Honigh om de mondt te smeeren / siende buyten hare meyninghe d'Orangien Wimpels waeyen; want sy niet beter en wisten of dachten / of 't Reciff was al van Don Joan Fernand de Viera, Hooft van de Rebellen / (die een halve Moor ende Bastert is) in-ghenomen / en dachten soo met Koussen en Schoenen op de Spaensche Rodemondade na los grandeses Portugeso, aen 't Landt te wandelen; maer Speck Jan siende dat sijn hope in roock was vergaen / betoonden sy goede Vrienden te zijn / maer 't was per force; want onsen Admirael Lichthart, leggende alleenlijck met vijf van onse Schepen op de Reede / ende noch drie andere binnen de Haven / die door contrarie windt niet konden uytloopen / was evenwel met sulcken kleynen ghetal/ door groote moedt ende Couragie / gheresolveert hun Vloot aen te tasten. De Heere zy ghelooft dat hy ons Volck soo een goede moedt ende couragie heeft ghegheven.

Den 13. dito des Sondaghs / vertrock de Portugesche Vlote van dese Reede naer Portugael toe/ (soo sy seyden) naer dat sy van alle verversinge van 't Reciff gheaccommodeert ende versien waren ghewees / 't welck veel op-spraeck onder 't Volck causeerde/ende seyden dat de Heeren onse Vyanden spijsichden / maer wiert gheantwoordt sy waren onse Vrienden; doch wat sy zijn / sal den tijdt leeren. Blijvende op de Reede 7. Portugesche Schepen / die inde Bahya t'huys hoorden.

Den 14. dito zijn de voorsz. 7. Schepen t'zeyl ghetoogen / doch konden niet op-komen/vermits de groote stroom uyt de Zuydt afcomende.

Op dato quam op de Reede een Oost-Indies Vaerder / door quaet weer ende ghebreck van water hier ghekomen/ zijnde een Jacht ghenaemt 't Zas van Gent.

Ter selver instantie/ dede onsen Admirael met sijn andere Schepen hun Zeylen op halen/om by de voornoemde 7. Schepen te komen / maer alsoo den windt Zuydt-West was/ konden sy by den anderen niet komen / onsen Admirael naer een wijle ghezeylt te hebben / moeste het weder op Ancker setten / alsoo hy te laegh ghedreven was aen 't Reciff / ende onse andere Schepen vervolghden den Vyandt soo langh hun moghelijck was / die Noortwaerts drijvende. Saterdaghs quamen onse Schepen wederom op de Reede aen Ancker legghen: Doen vernamen wy gheen Portugesche Schepen meer.

Dito is 't Guarnisoen dat binnen Zernaim ghelegen heeft/alhier ghekomen / alsoo de Portugesche Vloot / hier voren ghemelt / 1500. Man aen Rio Formoso hadde ghelandet / ende daer mede als met de ghérebelleerde Inwoonderen vande omleggende quartieren/ 2000. sterck zijnde/ de voornoemde plaets beleghert / soo dat de Commandeur Samuel Lambert la

Montangie

Moncangie, naer 9. dagen Beleghs / door ghebreck van water als andere nootdruften / op goet Accoort hun hebben moeten over-gheven / maer de Brasilianen tot 30. toe / hebben sy wreedelijck aen Palissaden van de Fortressen op-ghehangen: Ons Guarnisoen hebben sy 't gheweer ende Ammunitie afghenomen / soo dat wy bevinden tot onse schade / dat de Portugesen Bedriegers ende Verraders zijn / ende dat sy/als voren ghesept/ hier maer ghecomen waren om ons de Honigh om de mondt te smeeren.

Den 15. dito vernamen wy dat den Vyandt naer 't Reciff afquam; ende als doen heeft ons Volck Abcouques verlaten / ende zijn aen 't Reael ghecomen/'twelck van 't volck gantsch uytgheplondert wiert. Dien dagh hadden wy verhoopt dat de Overste Lieutenant Hous ende Blaer met ons Volck in Maurits-stadt souden zijn ghecomen / alsoo dito Hous eenighe malen ordre was ghegeven/ sich alhier te retireren/ maer en quam niet.

Den 16. dito 's morghens met openinghe van de poorten / quam alhier een hoope volcks / soo van 't Reael als van de omleggende Plantagien vluchten / rapporterende hoe dat den Vyandt met eenighe duysent mannen int kriecken van den dagh/ den Oversten Lieutenant Hous, met alle de rest van ons Leger (die op 't Huys van Tourlon gheretireert waren) hadde omcingelt / ende datter dapper aen alle kanten gheschoten wiert. Eenighe uyren daer na quam de tijdinghe / dat de ghesepde Hous met de Portugesen hadde moeten accorderen / 't Huys ende hun allen ghevangen overgevende/ soo dat de Vyandt nu ghevangen heeft dese navolgende Officieren / te weten / den Oversten Lieutenant Hendrick van Hous, Majoor Wildtschut, Capiteyn Ian Blaer, drie Lieutenanten / als La Motte, Trelanus, ende Zacheus, voorts omtrent de 270. Soldaten. Alle Brasilianen ende Moelatten hebben sy doodt gheslagen. De Portugesen hebben ons volck in de Val ghekreghen / ende als de Kat de Muys doet / met 't hooft ende steert in gheslockt.

Dit verlies causeerde alhier groote verslagentheydt / ende verzwackte ons wel dapper: waer op terstont de 9. Compagnien Burgers in 't gheweer quamen / alle plaetsen rontom 't Reciff ende Maurits-stadt wel besettende / ende dagh en nacht goede wacht houdende / alsoo wy den vyandt alsdoen waren verwachtende/ die met sijn Leger maer een halve mijle van onse Wallen was/maer en quamen niet te voorschijn.

Den 17. dito begonnen wy de Huysen in de nieuwe Stadt Mauritius af te breken/ dat jammer was te sien / maer principalijck het vluchten van de arme Luyden hier om woonende / die al hun welvaren ten besit van den Vyandt moesten achterlaten.

Den 18. dito continueerde het af-breken van de Huysen voornoemt. Op dato wierde mede de Huysen ende het schoone Hoff van sijn Excell. Mauritio int Jaer 1640. ghebout / af-ghekapt ende in brandt ghesteken / dat een deerlijck dingh was aen te schouwen / ende de schade op een groote somme gheestimeert.

Den 19. dito continueerde dito af-breken / ende dien dagh quam alhier

een

een Herault en Tamboer van den Vyandt/ 'tghemeen seggen was / hy ons quam sommeren ons op te gheven / maer wierdt eerder ghelooft / dat het was om eenighe ghevangenen te lossen ; verstonden mede dat Hous, Blaer, ende de andere ghevangenen noch int leven waren : Wy hadden twee uren te voren een Herault en Tambour naer hun toe ghesonden. Den 17. wiert Franchoys du Froger van ons volck door mis-verstandt inde Stadt Olinda doodt-gheschoten / ende een parthy ander volck dat met hem was / op 't Reciff ghevanckelijck ghebracht/ haer nemende voor Vyandts volck / dan corts daer naer contrarie bevonden zijnde / wierden sy weder gheclareert. Kregen mede tijdinghe dat de Vendrich Hendrick Struys omtrent 't Huys van Tourlon was doodt gheschoten/ was te voren Secretaris van Zernaim gheweest. Dito 19. storf van sijn quetsueren de Luytenant Willem Schot, die den selven dagh int Clooster begraven wiert.

Den 20. dito continueerde men noch dapper aen onse Fortificatien te wercken / ende wierden dien dagh ettelijcke persoonen ghevangen ghenomen/ diemen suspiceert Spyons te wesen; zijn mede alle ghevangene Portugesen om meerder verseeckerheyt op onse Schepen ghebracht. Dien dagh quam tijdinghe van 't Pontael / anders ghenaemt 't Fort vander Dussen/dat de Portugesen drie assaulten op dito plaets hadden ghedaen/ dan met verlies van eenige hondert Man moeten retireren.

Den 21. dito 's morgens / wierdt de Herault ende Tambour van den Vyandt/ gheblint zijnde / weder wegh ghesonden / ende des namiddaeghs quam de onse wederom/rapporteerden als boven/ dat onse Officieren ende Soldaten noch int leven waren.

Een van onse Schepen is af-ghesonden / om onse Soldaten die aen Rio S.Francisco leggen / als mede aen Porto Calvo, t'imbarcqueren / ende de Forten te demolieren / om alhier tot defensie van dese plaetse met ons te conjungeeren.

De Forten le Bruyn, Frederick Hendrick, Ernestus, ende Prins Willem, zijn dapper ghefortificeert / als mede 't Reciff ende oude Maurits-stadt/ soo indien de Portugesen (ghelijck sy dreyghen) op ons met storm willen aenvallen / 't selve sonder een groote bloedt-stortinghe niet sal afloopen. Godt loff Vivres en kost isser noch redelijck wel te becomen/ soo ons 't water niet en mancqueert / soo sullen wy noch een goede tijdt tegen den Vyant konnen uyt-harden / alsoo onder de Burgerye aen goede couragie niet is ontbrekende. Onse Tambour bracht ons tijdinghe / dat Ian Bergerin ende Iacob Vermeulen van de Portugesen waren doodt gheschoten.

Den 22. dito ende voorgaende dagen / wierdt ghecontinueert in het afbreken van Maurits-stadt / ende 't opmaken van onse Fortificatien ende wercken:die nu al defensijff zijn.

Den 23.dito vertoonde sich de Vyant ontrent een half myle van hier / in schijn of hy eenige wercken wilde maken en retrencheren op de plantagien vande Heer van Uffelen ; haer mede soo te voet als te paert aende Salines vertoonende.Op dato wierden de huysen buyten't Fort de Bruyn afgebrant.

Den

Den 24. en 25. dito continueerde het af-breken van Maurits-stadt/ ende het op-maken van onse Fortificatien. Dien dagh quam tijdinghe/ dat een van onse Barcken int uytloopen van 't Pontael / om herwaerts te komen/ door den Vyandt met twee groote Ponten/ op-hebbende 400. man was ghenomen/ daer in zijnde eenighe Mans ende Vrous personen.

Den 26. dito 's avonts ten 7. uyren/ wiert uyt de Schans de Bruyn een Chargie met Musquetten ghedaen / soo dat daer over de Burgery ende Soldaten int gheweer quamen / ende soo bleven tot over 10. uyren inder nacht/maer voorders niet vernemende / vertrock een yeder weder naer sijn Logement.

Den 27. dito Sondaeghs/wiert dapper aende Fortificatien ende andere wercken ghearbeyt.

Den 28. dito zeylde van hier des avondts naer 't Pontael / een Galiotte met een Barcke / dan moesten door eenighe mancqueringhe aen de Barck weder in comen.

Den 29. dito des avonts / saghen wy eenighe Schepen vande Portugesche Vloote hier voor 't Reciff aenkomen zeylen / sy hadden soo langhe aen Isle de Traison (leggende 13. mijlen benoorden Pariba) ghetoeft: Dat was recht naer Portugael ghegaen / soo sy ons op 't Reciff wijs wilden maecken/ en sulcke Vogels willen noch onse Vrienden geacht wesen/&c.

Den 30. dito quam 't Schip Over-Yssel op de Ree leggen / 't Schip Soutelande dat een stuck weeghs in Zee was / wierdt van eenighe Portugesche Schepen vervolcht: Onse Schepen op de Ree leggende/ en konden door contrarie wint en stroom dito Portugesen niet by comen/maer mosten op Ancker blijven legghen. Op dato quam alhier een Capiteyn van den Vyant met een Tambour/ om eenighe ghevangenen te wisselen / en op den 31. dito wierdt hy wederom wegh ghesonden.

Tot Besluyt deses Maents Augusti. Wy zijn op 't Reciff ende alhier aen de Landt-zijde gantsch beset ende belegert / soo dat wy gheen versch water noch eenighe verversinghe konnen bekomen / ende moeten ons behelpen met Put-water/ dat soo wat brack is / 't welck onder 't volck groote ende zware siechten sal causeeren / door dien men alhier ghewent is goet water te drincken / ende ververschinghe te ghenutten / sonder welcks men hier te Lande niet wel kan wesen.

Boven de vorighe ghenoemde ghevangenen / heeft den Vyandt de volgende noch ghekregen/ Joannes Listry Generael vande Brasilianen / Joannes Velthuysen, ende Ian van den Broeck. 't Pontael blijft noch belegert/ende vreese soo daer geen ontset en comt van Vivres / Ammunitie/ ende water/ dito plaets sullen moeten overgheven / dat voor ons een al te groote schade ende verzwackinghe soude zijn ; want daer binnen ontrent de 400. mannen leggen/ soo van Soldaten als vrye Luyden/ voor Commandeur leydt daer binnen Capiteyn Dirck van Hoochstraten , ende zijn daer oock binnen ghe-retireert de Ritmeester Caspar van der Ley, (die in plaetse vande Overste Lieutenant Hous is ghekoren / Capiteyn Ian Hijck met sijn Broeder/

 Albert

Albert Gerritsz. ende andere voorneme personen; doch konnen seer qualijck uyt 't Fort raecken/ende alhier wel noodigh dienden te wesen / waer toe sy ontboden zijn. Kreijghen de Portugesen 't Pontael / soo hebben sy een vrye Zeehaven / ende sullen alsdan naer haer believen bequamelijck hare Schepen met Suycker konnen laden.

September 1645.

Van den eersten tot den vijfden Septemb. is niet bysonders gepasseert/ als de continuele op-makinghe van onse wercken / daer aen vlijtigh ghearbeyt werdt. De Mayoor Garsman is alhier van Rio Grande ghekomen/ men seght hy Mayoor Generael sal werden. Mede is de Heer Servaes Carpentier van Goyane ghekomen / dan leyt seer sieck te Bedde / niet sonder presumptie dat hem de Portugesen met een Spaensche Vijgh hebben ghetracteert. Desen dagh quamen alhier twee Negros / die van den Vyandt waren ghevangen ghewees/ende hum weder ontloopen/ die rapporteerden/ dat sy ghesien hadden dat den Vyandt inde Fahendes ofte Riet-veldt van Sr. Graswinckel, vijfthien van ons Volck van de ghevangens hadden onthalst/ ende dat onse Soldaten dagelijcks van groote miserie storven / alsoo sy onder den Vyandt geen dienst wilden nemen; maer d'Over-loopers ende die dienst nemen / wierden wel ghetracteert / hun voort een maendt Gagie op de handt gevende/ te weten achthien Gulden / ende dit doen sy maer om ons Volck aen haer zijde te locken / ende soo langhe sy haer van doen sullen hebben om te dienen/ maer hoe 't op 't eynde sal af-loopen / sal den tijdt leeren / en vreese dat sy haer daer naer niet en leeren het spel van corte Cabeca, off met Paspoort op eenighe versleeten Caravellen wegh zenden / om de diepte van de Zee te meten ; want op dit half Moors gheslacht gantsch geen vertrouwen is te stellen. Desen dagh gingh onse Admirael Lichthart met vijf Schepen t'zeyl / om de Portugesche Schepen / die hy aen 't Pontael of daer ontrent sal vinden/ aen te tasten : Dan apparentelijck en sullen sy d'onse niet verwachten / want het heucht haer noch al te wel hoe qualijck haer bequam voor Duyns in Enghelandt te gast te gaen / op Blaeuwe Boontjes met de Nederlandtsche Matrosen / daer over Don Fernand ende Don Anthonio d'Oquendo hare Admiraels / onse Lieve Vrouwe van Scherpen-heuvel wel dobbel voor bedancken moghen / dat sy soo goeden koop uyt de Klauwen vande Hollandtsche Leeu ontquamen.

Den 6. dito 's morghens voor daghe / gingh van hier t'zeyl Capiteyn Willem Lambertsz. met drie wel ghemonteerde Barcken / om de Guarnisoenen / Ammunitien als anders / soo van Rio S. Francisco als van Porto Calvo te lichten/ ende herwaerts aen te brenghen / 't welck ons hier wel te passe sal komen / ende wat versterchen. 't Is te beklaghen datmen soodanighe importerende plaetsen / die de Compagnie soo veel hebben ghekost/ soo lichtelijck ten rooff van onsen Vyandt moeten verlaten : Dan 't is per force, want ons onmogelijck is met soo weynigh Volck als wy hier int

Landt

Landt hebben/ alle onse Fortressen te konnen besetten / of defensijf maken: wy hebben ghenoegh te doen om de voornaemste ende meest importeerende plaetsen te besetten/ als 't Pontael, Tamarica, Pariba, Rio Grande, ende die wel bewaren: 't Is seecker ende ghewis / dat de plaetsen die wy nu moeten verlaten / onse Vyanden stracks sullen in-nemen ende vast maecken/ dat ons daer naer veel kosten sal / eer wy die weder konnen krijghen. Aen Rio S. Francisco is om de Beestialen de Compagnie veel aen ghelegen / ende daerom by haer E. sal moeten ghetracht werden de selve te recouvereren/ Godt wil ons ghenadelijck ontfarmen/ ende in sijn Heylighe bescherminge nemen. Wy verwachten met den eersten secours uyt Patria, want soo wy in tijdts niet ghesecondeert werden/ mocht het hier wel suyr uyt-sien / ende ons geen Nieuwe Jaer aenbrengen; doch Godt de Heere kan 't alles versien ende ten besten schicken/wien alleen de eere komt. Ende alsoo 't Schip Leyden op sijn vertreck staet/sluyte dese totten naesten.

Den 7. dito 't Schip Leyden dese morgen ghereedt zijnde te vertrecken/ soo als hier boven is ghesegdt / quam alhier een Barcke van onsen Admirael afghesonden / met tijdinghe hoe dat hy de Portugesche Vloote aen de Bahye van Tamandore by Rio Formose leggende / beset hadde: Tot dien eynde wiert dadelijck 't Schip Leyden ende den Eenhoorn, twee a drie daghen te voren van S. Tome ghecomen / ende met zwarte Suyckeren ghe-laden zijnde/ daer na toe ghesonden.

Den 8. dito wierden voort de Schepen den Elias ende Deventer ghe-repareert ende veerdigh ghemaeckt / om die te volghen / daer op gaende de Compagnie Burgers van Capiteyn Iacob Hamel, ende noch wel 200. andere Burgeren van 't Reciff / om met couragie dese Portugesche Vloote aen te tasten ende te slaen.

Den 9. dito 's morgens vroegh vertrocken dese twee voorsz. Schepen met eenighe Barcken naer de Vloote van onsen Admirael.

Den 10. dito 's morgens vroegh / quam alhier een Barck / door onsen Admirael af-ghesonden / ons een seer blijde tijdinghe mede brengende/namentlijck/ dat onsen Admirael met sijn Vloote/ bestaende in acht Schepen ende eenighe Barcken/ op den 9. deses heel vroegh/ de Portugesche Vloote bestaende in 13. soo groote als kleyne Schepen / totaliter heeft geruyneert/ waer van de meestendeel aen strandt liepen / ende de Portugesen de brandt daer in staken / ende zijn twee Schepen ende twee Caravellen ghenomen: Onsen Admirael is nu doende om 't gheschut/ Anckers/ als anders vande ghestrande Schepen te lichten ende af te brengen: Wy hebben/ Godt zy lof/ niet meer als drie dooden ende twee ghequetsten / maer vande Vyandt is 't ghetal onbekent/alsoo sy als Rotten over boort sprongen / om haer aen 't Landt te salveren / maer meest verdroncken / weynighe ghevanghenen heeft ons Volck ghenomen/ want sy al neer kapten wat sy kregen. D'Admirael van den Vyandt is ghequetst/ende van ons neffens eenighe ghevangen ghenomen: Sy waren doende om Suyckeren te laden / maer aldaer hebben sy de recognitie wel dubbelt moeten betalen.

 Den

Den 11. dito. 't Is een groote Victorie voor ons / die veel heerlijcker soude schijnen / indien de selve niet en ware verduystert met een al te bedroefde tijdinghe/ die den elfden deses 's avonts alhier quam / Namentlijck dat den Mayoor Hoochstraten Commandeur van 't Pontael/ op den vijfden deses maents de selve plaetse aen den Vyandt heeft over-ghelevert / ende die als een Verrader vercocht: Daer voor is hy gherecompenseert met een Cornelschap van thien Compagnien Vyandts Volck: De andere Officieren hebben naer advenant belooningh ende avancement ghekregen; maer den Rechtveerdighen Godt die en salse niet met tijdelijcke maer met eeuwighe straffe beloonen / die sijn Vaderlandt ende Landts-luyden door de vervloeckte gierigheyt ende begeerlijckheydt soo schandelijck zijn verradende. Dit maeckt alhier onder vele groote alteratie ende verslagentheyt/ maer den meesten hoop heeft Godt lof alhier noch goede moedt ende couragie. Wy sien nu wat vertrouwen men op yemandt in desen tijdt meer sal mogen stellen; want wie soude ghedacht hebben dat Hoochstraten, Ley, ende andere daer binnen leggende / ende die de Compagnie soo trouwelijck over de vijfthien Jaren ghedient hebben / ende die men 's Landts secreten vertrout heeft/ principalijck aen Hoochstraten, die tweemaels vervolgens tot Ambassadeur naer de Bahya is ghesonden gheweest/ dat sy soodanighe trouloosheyt/ meyneedigheyt ende Verraderye int minste souden ghedacht veel min ter Executie ghestelt hebben: 't Schijnt dat de vergulde Portugaloysers de Ooghen van de selve heel ende al moeten verduystert hebben/ ende door de begeerlijckheyt haer wijsheydt ende verstandt verlooren. Nu wy verhopen op Godt/ op hem alle onse vertrouwen stellende / hy is in dit Onweder ende ghevaerlijcke Tempeesten onse Opper Stuerman / ende roepen tot hem in dese onsen tegenwoordighen noodt / ghelijck sijn Discipulen ghedaen hebben / doen sy waren in perijckel van Schip-breucke te lijden: Heere, Heere, comt ons te hulpe, want wy vergaen, Luc. 22. Alsoo vertrouwen wy dat den Heere onsen Godt dese Tempeesten ende stormen onser Vyanden sal doen stillen / ende tot schanden maecken haer voornemen.

Ongtwijffelt zijnder vele die sulck een over-gheven meer door bedwanck als met goeden wille hebben toe-ghestaen; doch de Heere is des menschen herte beter bekent/ ende weet het best. Nu moghen wy wel segghen dat wy de beste Peerlen van onse Croone hebben verlooren / ende dat de ghene die in het hoochste ghebiedt waren ghekooren / de tijdelijcke goederen meerder hebben gheestimeert als haer Eere ende Eedt: De beloften die dese Maranen haer toe-gheseydt hebben/ welcke niet langer sal dueren/ als haer den Eerweerdigen Mijter-drager vande Bahya / ofte een Roomsche Bulle/ van die beloften ons Volck ghedaen / ontslaen; want 't principaelste Canon van 't Concilium van Trenten is/ gheen beloften aende Ketters te houden/ alwaert selfs van den Keyser ofte Paus onderteeckent / soo het ghebleken heeft aen Johannes Hus ende Jeronimo van Prage Anno 1414. ende 1415. tot een opweckinghe van ons allen alhier in Brasil resteerende/

om

om ons met onse ghebeden tot den Opper-Heer der Heyrscharen te keeren/ ons van alle dese verbande Amalekiten ende Philistijnen te bewaren / goede couragie ende eendrachtige Liefde malcanderen te draghen / ende liever ons goet ende leven op te offeren / ten dienste ende bescherminghe onses Vaderlandts / als Captijven ende Slaven onder dese Maranen te wesen/ verseeckert zijnde dat Godt ons niet en sal verlaten ; maer 't herte van de Hoogh-Mogende Heeren Staten Generael / sijn Hoogheydt / ende de Regenthien / tot onser secours doen yveren ende branden / en ghedencken aen die Heylighe beloften des grooten Jehova: Saligh zijn de ghene die tot den eynde volstandigh blijven.

Den 12. dito. Wy verstaen voorseecker dat den Vyandt Capiteyn Joan Blaer hebben ghemassacreert / ende den Lieutenant La Motte levendigh ghevilt: Dit is 't beginsel van 't goet quartier, dat den Vyandt aen ons Volck gheeft.

Desen avondt quam alhier de Compagnie Burgery van Capt. Gillis van Luffel op onse Catte in Maurits-stadt de wacht houden / ende wierde over-al goede Ordre ghestelt.

Heden is de Mayoor Garsman tot Overste Lieutenant ghekooren / ende voor-ghestelt/ in plaetse van Casper vander Ley.

Dito 's avondts ten 7. uyren / heeftmen dapper met Canon ende Musquetten hooren schieten / van het steene Redout (alias de Joden wacht) leggende omtrent een mijl van hier/ onder de Bergh vande Stadt Olinda, soo dat het schieten gheduert heeft van 7. tot 10. uyren / daer op legghen 17. a 18. Man van ons Volck ; het is een kleyne Fortresse / maer seer sterck ende sonder ingangh / men moetter met Leederen op-klimmen: Wy presumeeren dat het al aen den Vyandt is / het moet met Accoort of met Verraderye vercocht zijn/ want 2000. Mannen souden het niet konnen krijgen/ of het moste uytghehongert werden / ende wy konnen van hier tot haer secours niet komen / wy hebben ghenoegh te doen om onse plaets te bewaren/ Godt betert: Voorwaer wy en sien hier gheen uytkomst / indien ons gheen secours uyt Hollandt comt.

Den 13. des morghens / is alhier ghearriveert een Barck van onsen Admirael/ mede brengende een partye ghevangens/ daer by wesende d'Admirael vande Portugesen / zijnde op drie a vier plaetsen ghequetst/ maer geen doodt-wonden/ een oudtachtigh Man couragieus van ghesicht / ende seyde/ hadde sijn Volck hem niet verlaten / het soude wel anders af-ghelopen hebben. Onse Schepen leggen noch op de selve plaets daer sy slaeghs zijn ghewees/ zijn doende om eenige van de ghestrande Portugesche Schepen af te brengen/ de resterende 9. Schepen zijn verbrandt. Wy zijn onsen Admirael alle uyren verwachtende.

Omtrent negen uyren des avondts / is dapper uyt het voornoemde Fortje gheschoten / maer werdt ghepresumeert dat de Schelmen dat selver doen/ om ons uyt het Reciff te hebben / ende ons als dan op 't Lijff te vallen.

Den

Den 15. dito 's morgens/ is alhier ghearriveert onſen Admirael / ende met groote blijdtſchap van ons ontfangen / over de Victorie door hem ghewonnen aen Tamanderee, tegen onſe Vyanden / de overwonnen Schepen zijn noch niet hier ; alſoo onſen Admirael ontboden was / heeft hy met 't Schip Deventer moeten komen. Den Admirael Lichthart op heeden van ſijn Exploict weder komende / beneffens het Rapport hoe hem alles toe-ghedraghen heeft / leverde over in de Vergaderinghe van de Hooghe Raden/een Brieff by hem in des Vyandts Schepen gheintercipieert/ zijnde gheſchreven by den Cornel Martin Soares Morcive, aen de Gouverneur van de Bahya/ daer in naer behoorlijcke groet / dito Cornel den Gouverneur veel ghelucks is wenſchende met ons Fort aen de Cabo S. Auguſtijn, ende hem de gantſche gheleghentheyt van het overgaen is bekent makende : Daer van eenighe poincten zijn / hoe hy met Hoochſtraten voor 18000. Guldens aen Contanten/ en een Regiment Voetvolck/ Ley met een habite de Criſte ofte Kruys-Heer/ende ſoo voorts was gheaccordeert.

Den 16. dito hebben de Portugeſen ende ons Volck omtrent de Vijfhoeck ende Affogados dapper met den anderen gheſchermutſeert / 't welck eenighe uyren continueerde : Ons Canon ſpeelde van alle kanten luſtigh onder de ſelve/ſoo datter onghetwijffelt een parthye van de hare ſullen gheſneuvelt weſen. Wy konden dit ſpel perfect van onſe Wallen ſien: dit mochten wel voor-boden zijn van 'tgene wy alle uyren zijn verwachtende/ te weten eene generale ſtorm. Van deſen avont is op onſe Catte komen waken een Compagnie Burghers / daer Capiteyn over is Bartholomeus van Ceulen.

Dito is een Barcke van Pariba ghearriveert / met Brieven aen de Hooghe Raden/ daer by berichtende / hoe dat eenen Franciſco Fernandos de Buillon, by de Heer Paulus de Linge, Directeur van Pariba, was gheweeſt/ ende den ſelven gheſocht heeft te corrumperen ; doch wierdt bedroghen/ want dito de Linge hem ſtracks dede op-hanghen / daer nae 't Hooft afſlaen / ende 'thooft op een ſtaeck en 't Lichaem op een Radt ſtellen. Sulcken Verraders ſulcken loon / ende wenſche dat al die hier zijn 't Exempel vande Heer de Linge naer quamen / ſoo en ſoudender ſoo veel Stede-koopers niet meer ghevonden werden.

Dito quam onſe Sergeant ende Tambour wederom / die wy daeghs te voren aen den Vyandt inde Stadt Olinda hadden ghesonden / rapporteerden dat den Vyandt onſe Redoute met 5. a 600. Mannen hadde in-ghenomen / maer wilden ons gheen kenniſſe van ons Volck doen / die in de Reduyt hadden ghelegen/ ſoo dat wy preſumeren dat ſy die ghemaſſacreert hebben : Dreyghden ons deſe nacht te comen beſoecken / dan die Bravade verdween als roock.

Den 17. dito Sondaeghs ten vijf uyren naer de middagh/ zijn de Schepen Leyden ende den Eenhoorn, naer 't Patria vertrocken / Godt verleentſe behouden Reys.

Den 18. dito is de Heer Servaes Carpentier Cornel van de Burgherye alhier/

alhier / in den Heere ontslapen; die den 9. daer aen seer treffelijck is begraven/ mede gaende 4. Comp. Burgerye int ghewe er zijnde/ ende wierdt op't Reciff inde Kercke begraven.

Desen dagh heeftmen dapper soo uyt de Forten als van de Bateryen naer den Vyandt gheschoten; alsoo sy doende waren eenighe wercken aen de Salines te maecken.

Dito des avondts ten 9. uyren / hebben wy tot tweemael Alarm in Maurits-stadt ghehadt/ de Vyandt als doen ghereedt zijnde op ons te stormen; maer alsoo sy eenighe uyt-sonden om 't water te diepen / waer door sy mochten passeeren / ontquam een van onse ghevangen Molatten/ die over de Rivier quam/ ende adverteerde onse Wacht/ dat de Portugesen op ons wilden aenvallen; ende dat de Portugesen in questie waren met de Over-loopers/ die per force op ons de eerste aenval wilden doen: maer dat eyndelijck tot de aenstaende nacht was uyt-ghestelt. Wat sy aenvanghen sullen sal ons den tijdt leeren / want ongetwijffelt sal het niet veel langher aenloopen.

Den 19. dito arriveerde onse Vloote van Tamandore met de Prijsen.

Dito kregen wy tijdinghe van Pariba, dat Anthonio Cavalgante, een van de drie Hoofden deser Rebellye ende Bloedighe Tragedie / aldaer in een uytval ghequetst zijnde / aen Goyane van sijne quetsueren was ghestorven.

Den 21. dito is Jan alias Stomp, Trompetter van de Ritmeester Ley, die in't Pontael was ghevanghen ghenomen/ alhier by ons ghecomen/ uytghestaen hebbende 't meeste perijckel van de Wereldt/ verlatende in S. Anthony sijn Vrouw ende Kindt: Dese adverteerde ons / hoe dat den Vyandt met sijn meeste macht naer Itamarica was ghemarcheert / om die plaets aen te vallen; door welcke waerschouwinghe gheresolveert wierdt/ datter meer Volck naer de voornoemde plaetse sal ghesonden worden / ende voorts op alles goede Ordre te stellen.

Den 23. dito 's morgens vroegh/ is van hier t'zeyl ghegaen een Galiote met een goede Troupe Soldaten / om die van Tamarica te secunderen/ te weten de Compagnie van de Overste Lieutenant Garsman, daer Capiteyn Lieutenant van is Ter Vielle, met de Compagnie van Capiteyn Hendrick Advocaet.

Dito 23. waren wy de Speckse Brabaden verwachtende / doch is hun Godt lof aen Couragie ghemancqueert: Ende dit deden sy om ons te abuseeren / alsoo 't voorsz. Advijs van de Trompetter waer is bevonden/ datse naer Tamarica met haer meeste macht waren vertrocken / om te sien oft sy aldaer beter kans sullen vinden als hier; want haer en lust niet meer die harde Nooten te kraecken / die onse halve Kartouwen hun toesenden; want al diese proeven en behoeven gheen Biecht-Vader meer/ maer gaen regel-recht naer 't Vagevyer / om aldaer als Suycker ghepurgeert te werden.

Den 24. dito Sondaghs / is de Heer Adriaen van Bullestraten, Hooghe

C ende

ende Secrete Raedt / op huyden vroegh met 't Schip Deventer naer Tamarica t'zeyl ghegaen / met hem nemende een goede Somme van Contanten / Ammunitie van Oorlogh / ende Vivres / om alles aldaer te provianderen / en Ordre te stellen / om oft den Vyandt aldaer yets attenteerde / te mogen repousseeren. 't Ghemeen ghevoelen is / sy per force yets Notabels sullen aenvangen / 't welck den tijdt sal leeren.

Mede is op gisteren ghepubliceert / dat de Overloopers ende gheconstringeerde Soldaten by den Vyandt dienende / sich alhier sullen hebben te retireren / en goet quartier belooft / behalven aen Hoochstraten ende andere / die ick meyne haer wel wachten sullen hier te komen.

Den 25. dito des morgens vroegh / zijn alhier twee Barcken van Tamarica ghearriveert / met seecker bericht ende tijdinghe / hoe dat de Portugesen op den 24. deses / op gisteren Sondaghs 's morghens omtrent seven uyren / sterck zijnde ontrent de 3000. Mannen / soo Portugesen / Overloopers / als van onse gheconstringeerde Soldaten / in 't Eylandt van Tamarica op de Stadt Schop waren aengheVallen / maer tot viermael toe seer couragieuselijck af-ghestooten.

Ons Volck / hoewel onghelijck minder van ghetal / waren evenwel met een onuytsprekelijcke Couragie ende mannelijckheydt op den Vyandt aengheVallen / ende soo lustigh daer onder ghechargeert / (tot des na middaghs ten vier uyren) dat den Vyandt met schande de vlucht moste nemen / soo dat dit ghevecht continueerlijck negen uyren gheduert heeft. Wy bevonden van des Vyandts dooden op de plaetse omtrent 250. die alle in groote Putten begraven wierden / behalven de ghene die sy wegh ghesleept hebben ende selfs begraven. Van de over-ghekomen persoonen zijn voor de waerheyt bericht / datter over de 400. ghequetste zijn / daer van een deel onder weeghs zijn verbleven: Sy trocken met soodanige confusie wegh / dat soo ons Volck haer maer hadden vervolcht / een vreesselijck Bancquet onder de hare souden hebben aengherecht / maer wy waren te moede. Wy hebben 15. dooden ende thien ghequetsten / Bilevelt Lieutenant van Capiteyn Sluyter, is doodt-gheschoten / Jaques Bellan Vendrigh van de Overste Luytenant / is dwars door sijn hals gheschoten / soo dat hy ter nauwer noodt daer van sal eschapperen / doch hopen 't beste; hy heeft hem seer couragieuselijck voor sijn eerste proef-stuck ghethoont / alsoo hy t'zedert weynighe dagen tot Vaendrigh was ghemaeckt.

Van des Vyandts Officieren die doodt-ghebleven zijn / vernemen tot noch toe van gheen andere / als van Capiteyn Wensel Smit, in die graet by den Vyandt gheavanceert / wesende Vry Man / ende eenighe Jaren te vooren Lieutenant van Hoochstraten gheweest: Doch ongetwijffelt zijnder meer ghebleven / die af-ghebracht zijn gheweest. Hoochstraten was by naer ghevangen / doch ontsprongh het; men seght hy een schamp-scheut heeft ghekregen / maer wensche hem liever een door sijn hert. 't Is een groote Victorie voor ons / daer Godt de Heere voor zy ghelooft ende ghedanckt.

Wy

Wy verhopen dat door dese Victorie den Vyandt soo licht niet meer sijn hooft sal komen stooten aen onse Forten / het is nu viermael dat sy soo ghedonst zijn gheweest / aen S. Anthony, Tamandere, Pariba, ende nu aen Tamarica. Sy ghelooven dat wy haest secours uyt 't Patria sullen bekomen / daerom soecken sy ons per vive force aen te tasten; want sy ghelooven nu dat sy weynigh Hoofsche Negotianten meer sullen vinden / om haer onse plaetsen te verkoopen / soo nu lest ghebleken heeft aen Pariba.

Op gisteren kregen wy een ghevanghen / die ons aenbracht dat Jan Fernand Viera met sijn Troupen aen de Salines was ghecomen / 't welck maer een Canon schoot van 't Fort de Bruyn is / dan konnen door 't Kreupel-Bosch niet ghesien werden.

Den 26. dito quam een andere Barck van Tamarica, dit boven-staende confirmerende. Soo mede zijn onse ghequetsten ghecomen. De Vyandt soude meer ghequetste hebben als hier boven ghemelt is. Cameron is door beyde sijn Beenen gheschoten / hy mach nu een goet Campanist by de Wijven werden / ende de sijne wel bewaren / om toe te sien dat sy hem gheen Acteon en maecken / want de saecke niet buyten perijckel is.

Twee Chirurgijns / als Sr. Cosmo ende Mr. Paulus, die den Vyandt aen Tourlons Huys met Hous ghevangen hadden ghenomen / zijn gheduerende de slagh op Tamarica, by ons weder ghecomen / van dewelcke wy veel secreten van des Vyandts ghelegentheyt vernamen.

Den 27. dito 's morgens vroegh / gingh van hier t'zeyl het Jacht 't Zas van Gent, naer Oost-Indien / dat hier eenighe weken gheleghen hadde om te verversschen.

Den 28. dito vernamen wy dat Joan Fernand Viera, Martin Soares, met de andere Catessen, met haer gantsche macht op ons aen quamen sacken / doch houden het maer voor Rodomontades, komen sy aen / soo mocht wel den meesten part S. Anthony en S. Francisco te ghemoet gaen / ende haer int Vagevyer vertellen / hoe de Worsten al smaecken / die de Flamengos van S. Anthony Verckens zijn makende. N. B. By de Verckens worden de Portugesen ofte Speck Jan verstaen / S. Anthony is haer Patroon / ghelijck mede van de Verckens.

Den 29. dito arriveerde alhier 't Schip Deventer van Itamarica, met de Heer Bullestraten, die aldaer als op 't Fort Orangien op alles goede Ordre heeft ghestelt.

Dito des avonts / quam onse Tambour met een van onse Sergianten / den 22. naer den Vyandt ghesonden / wederom alhier: Rapporteerden dat Hoochstraten sijn onschult doet van 't over-gheven van 't Pontael / ende seght dat Casper vander Ley, met de Lieutenant Jacob Flemingh, het Accoort daer van in sijn absentie hebben ghesloten / ende dat hy oock geen Penningen van de Portugesen heeft ghenooten; maer dit achten wy maer praetjes te wesen / die de Oude Wijven by de Spin-rock naer moghen vertellen / ofte om kleyne Kinders in de slaep mede te wieghen: Want soo den

 Verrader

Verrader onschuldigh was / waerom heeft hy toe-ghelaten dat andere/ minder in qualiteyt als hy / over 't ghene hem op Eedt ende Eere toe-vertrout was / souden disponeeren : Dit wordt contrarie bevonden / ende blijckt aen sijne dienst die hy teghenwoordigh onder de Vyandt is praesterende. Henricus Dias versocht onse Sergeant ende Tambour te persuaderen by haer te blijven / met groote praesentatien van deneiros ende avancement / maer weygerden 't plat af.

Op dato was mede van den Vyandt ghekomen een Lieutenant ende Tambour.

Den 30. dito quam van Rio S. Francisco de Barck van Dirck Witte Paert, die de tijdinghe bracht / dat dito plaets voor sijn arrivement met de Portugesen was gheaccordeert / ende over-ghegheven / door ghebreck van Vivres ende Ammunitie : Daer in laghen twee Compagnien Soldaten van Coin ende Schackt, ende verscheyden van onse Natie die daer binnen waren gheretireert / die (soomen seght) naer de Bahya zijn ghesonden. Dit is voorwaer voor de Compagnie ende menighe particuliere persoon een onweerdeerlijcke groote schade / die haer langh smerten en heughen sal; want dito plaets was het Tresoor van ons Bestiael / ende sonder die in groote ongheleghentheyt sullen gheraecken / soo tot ons onderhoudt als van de Engenios, die sonder Ossen stil moeten leggen. Van Porto Calvo en hooren wy niet / maer vreesen dien selven gangh sullen zijn ghevolght : De goede Godt komt ons te hulpe / want wy nu wel benaut zijn. 't Is wonder dat de Negenthien soo slapen / ende dese Conquesten / dat soo veel goedt ende bloedt ghekost heeft / niet meer in achtinghe nemen : Wy weten niet wat wy hier van dencken sullen / in twee Maenden maer een Schip te sien komen / daer het nu het beste zaysoen ende tijdt is / datmen de meeste quantiteyt van Schepen behoorde te hebben ; wy verwachten die met verlangen / want al onse hope is daer op daer wy nu in leven / ende noch goede moedt zijn hebbende.

Tot Besluyt deses Maendts / soo blijven wy als voren aen de Landt-zijde noch vast belegert / ende konnen gheen verversschinghe als met groot perijckel bekomen ; want de Vyandt alle weghen ende passen beset heeft / ende tot onser groot leedtwesen en konnen wy gheen uytvallen op de Portugesen doen / soo dat sy nu Maistro del Campo zijn : Ende wy moeten dickwils hare Bravaden stil-zwijghens laten passeeren. Onse wercken zijn dapper ghefortificeert / ende hopen soo sy aenvallen / haer ghenoeghsaem te stutten. Indien sy op den 16. Augusti hadden aengheuallen / doen sy de Overste Lieutenant Hous ende ons Volck ghevangen namen / soude het met ons suer uytghesien hebben / ende gheloopen hebben het meeste perijckel van de Wereldt dese plaetse te verliesen / alsoo wy doen ter tijdt gantsch open laghen / ende niet defensijf waren ; maer haer vertoeven is onse behoudenis. De Nieuwe Stadt Mauritie is nu gantsch ende gaer verdestrueert ende af-ghebroken / dat voorwaer groote schade en deerlijck

om

om aen te sien is. Veel volcks sterfter dagheliiicks / door reden voor desen verhaelt: Doch onse hope is op den Heere / ende 't Ontset dat wy uyt het Patria zijn verwachtende.

October 1645.

Den eersten October arriveerde alhier 't Schip Zeelandia, ende Capiteyn Willem Lambertsz. met de Barcken / die tot secours van Rio S. Francisco en Porto Calvo waren gheweest / maer te laet ghecomen / soo dat sy anders niet hebben uyt-ghericht / als een Caravelle met goederen den Vyandt ontnomen / ende vorders niet konnende uytrechten / wederom moeten komen. Zedert eenighe daghen hebben de Heeren van de Hooghe ende Secrete Raden alhier / een Nieuwe Munt op-ghestelt / ende al een groote Somme van Goude Penningen / van drie / ses ende twaelf Gulden ghestagen / 't welck extraordinaris wel te passe komt / om die Militairen als andere te contenteren ; werdt mede gheseght Silver ghelt sullen slaen / dat den tijdt sal leeren. De vlijtighe ende sorghvuldighe neerstigheydt die haer Ed. nemen over dese ende andere plaetsen beschermmghe / is niet ghenoegh te prijsen / maer te verwonderen / alsoo sy dagh ende nacht op alles goede Ordre zijn stellende.

Den 2. dito des avondts / wierdt een van onse Soldaten ghevangen inghebracht / die van meyninghe was aen des Vyandts zijde over te loopen.

Den 3. dito des morghens / kreghen noch als boven eenighe van ons volck ghevanghen / die mede meenden over te loopen. Ick vreese dat die Hennip riecken sullen / want mogelijck sullen sy morgen tusschen Hemel en Aerde de wacht houden.

Den 4. dito zijn noch diversche van onse Soldaten ghevanghen ghebracht / die alle van meyninghe waren by den Vyandt over te loopen / 't water te vergheven / de stucken van 't Fort d'Affogados te vernagheIen / den brandt inde quartieren te steken ; dan is alles uytghecomen / ende een deel van de selve alreede ghepijnicht.

Den 5. dito quam alhier een Sergeant Mayoor van den Vyandt met een Tambour / soo veel men met seeckerheydt daer van kan verstaen / is dat hy versoeckt drie Maenden stilstandt van Wapenen / mede de lossinghe van haren Admirael / teghen vijfthien a sesthien van de onse / dan werdt Hoochstraten voor de selve gheeyscht / 't welck de Portugesche Admirael niet toe-staen wil / segghende / voor gheen Verrader verwisselt te willen wesen / ende hy een Eerlijck Cavalier zijnde / sulcx voor hem geen eer soude wesen. Hoe dese wisselinghe sal gaen / sal den tijdt leeren.

Den 6. dito. Desen morghen wierdt Krijghs-Raedt over de bovenghenoemde Soldaten ghehouden ; ende op dato aen verscheyden dapper de questie ghegheven / die eenighe Joden beschuldicht hebben / daer van twee ghevangen zijn ghenomen.

Wierdt mede op dien dagh by Openbare Placcaten ende Trommel-slagh in-ghedaghvaert Dirck van Hoochstraten, ende Barent Hendrickſz. die het Fortje aende Stadt/ aen de Portugesen heeft vercocht / om binnen acht daghen haer lieden alhier te komen verantwoorden. Maer wy ghelooven datse soo wijs wel sullen zijn achter te blijven; want al waren hun Baerden soo dick ghewassen als die van de Ouden Griecksche Ayax, soo soude Meester Hendrick die met een zwinck soo gladt scheeren/dat sy gheen Barbier meer van doen souden hebben. Het is te beklaghen/ dat soodanighe persoonen/ die soo veel goets ende eere is bewesen/ 't Vaderlandt om een handt vol Gouts soo schandigh hebben verraden/ haer selfs/ haer gantsche gheslacht ende Nacomelinghen / een eeuwighe ende onuytwissche lijcke infamie zijn naerlatende: Want Hoochstraten, Godt/ eer ende Eedt hebbende vergeten / heeft met Don Anthonio Telles da Silvia, Gouverneur van de Bahya / ghecomplotteert over alle dese aenslaghen / daer van de effecten ende uytcomste soo bloedigh zijn ghewreest / ende noch niet en zijn gheeyndicht / maer veel eer begonnen: Maer wee die ghene die oorsaecke daer van zijn / 't Onnoosel ghestorte Bloedt roept wraecke over haer in den Hemel / ende Godt die het alles siet ende Rechtveerdigh is / sal over dese wreede Tyrannen wraecke nemen/ende hare Raedt-slaghen tot schanden maecken.

Den 8. dito vertrock de Ghesant van de Vyandt / sonder yets uytgherecht te hebben.

Den 9. dito quam de Compagnie van David Sluyter van Tamarica alhier in Maurits-stadt leggen / in wiens plaetse tot Tamarica is ghetreden Capiteyn Willem.

Den 10. dito schoten de Forten de Bruyn ende Erneſtus, diversche schooten met Canon naer den Vyandt/ alsoo ons volck doende was om de Oude Redoute aende Salines af te breken. Soo veel wy in der waerheydt bericht werden/maeckt de Vyandt eenighe Forten in 't Landt/ om ons over-al de Passen te beſluyten.

Den 11. dito wierde alhier een Italiaen ende Wael op-ghehangen / die naer den Vyandt hadden willen over-loopen: De andere onschuldigh bevonden zijnde/ wierden gherelaxeert.

Den 14. dito des morghens / quam een parthye van ons Volck weder binnen/ die 's nachts in Embuscade hadden ghelegen / ende een parthy van de Vyandt hadden doen loopen.

Dito is ghemonstert een nieuwe Compagnie / uyt de Burgerye alhier ghewor ven/daer van Capiteyn is Kilian Snijder, Lieutenant de Jager, ende Vaendrigh Helleman, alle drye Luyden.

De Heer Adriaen van Bulleſtraten Hooghe Raedt / is eenighe dagen gheleden van hier naer Pariba met 't Schip Zeelandia vertrocken / om aldaer op alles Ordre te stellen / alsoo de Portugesen met haer meeste macht daer na toe zijn ghetrocken / om 't Affront dat sy aldaer hebben ghekregen (soo 't schijnt) weder soecken te revengeren. De seeckerheyt ende 't succes daer

van

van zijn wy met den eersten verwachtende: Doch bijtense aen/ hopen wy/ sy niet beter sullen varen als aen Tamarica, ende onlanghs aen Rio Grande, daer ons volck/ met de Brasilianen ende Tapoyers / de Portugesen doodtgheslagen hebben / die haer aldaer tegen ons op-ghewopen hadden. Verhoopen oock/ dat alreede aen Pariba soodanighe goede Ordre is ghestelt/dat sy weynigh kans sullen hebben dito plaets aen te tasten.

Den 16. dito. Heden ist twee Maenden dat wy belegert zijn / 't welck ons dunckt wel een Jaer te wesen / de tijdt ons seer verdrietigh vallende/ soo binnen gheslooten te wesen. 't Causeert groote sieckten onder velen/ ghebreck van ververschinghe ende goet water hebbende: Oock ist Bestiael al op/ alle dingh wordt soo duer / dat een ghemeen Persoon niet langher weet aen de kost te komen. Godt come ons te hulp/ duert dit twee Maenden langer soo/sonder Schepen te comen/wy moeten ons over-gheven ofte van hongher vergaen: Wy hoopen op Godt / ende het verwachtede secours.

Den 18. dito kregen wy een Brasiliaen vande Vyandt ghevangen / daer by verstonden wy de ghelegentheydt van de selve / confirmerende dat den Vyandt naer Pariba was ghetrocken / soo dat hier maer een deel van haer Leger is blijven leggen: Ende indien wy eenighe macht hadden / souden nu yets Notabels konnen voor-nemen/doch konnen qualijck volck missen; want de Vyandt heeft dese morgen ses van ons volck ghevangen ghekregen/die uyt waren ghegaen om wat ververschinge te becomen / daer onder was de Constapel van 't Fort de Bruyn.

Alle onse wercken zijn dubbelt ghefortificeert / soo dat den Vyandt nu weynigh kans daer meer op heeft / als wel te voren / ter tijdt sy de Overste Lieutenant Hous ghevangen namen: Want sonder twijffel hadden sy doen aengheavallen/ 't soude met ons heel slecht uytghesien hebben / ende ons onmogelijck zijn ghweest hun tegen ghestaen te hebben.

Den 19. dito. Gisteren en desen avondt hebben de Portugesen dapper ghebrandt / wy presumeren alhier / dat het de Riedt-velden van 't Reael ende Verginies zijn: Soo sulcks alsoo is / sal apparent wesen dat Speck Jan van hier vertrecken wil / alsoo sy van verscheyden noodighe dinghen groot ghebreck zijn lijdende / 't welck groote sterfte onder haer causeert. Werden sy wederom van Pariba ghedonst / soo mach haren Padre Vicarius sijn Spillen wel op-packen / ende S. Anthony Litanye wel singhen/ Ora pro nobis S. Anthony, &c. Ende segghen dese quartieren den lesten A deos.

Den 20. ende 21. dito hebben sy ghecontinueert met branden / ende is een parthy van 70. sterck uytghweest / ende hebben eenighe doode Lichamen/ den 18. dito ghebleven / begraven / bevonden dat een van ons Volck Neus en Ooren was af-ghesneden / buyten alle Krijghs-recht; doch 't is d'oude Spaensche Tyrannische aerdt / die noch in haere herten in-ghewortelt is. Ons Volck stelden hier ende daer eenighe Billietten aen / dat alle onse Soldaten / die welcke door den Vyandt gheconstringeert waren

dienst

dienst onder haer te nemen/ by ons souden over-comen / ende goet quartier werden ghegheven; maer andersints/ dat die ghene die in rescontre / slaen/ Embuscade/ ofte anders/ ghevanghen souden werden ghekreghen / gheen quartier willen gheven / maer alle doodt-slaen. Daer is nu geen quartier meer/ uyt oorsaecke sy onse Brasilianen geen quartier willen gheven/ maer al doodt slaen dat sy krijgen: Dit wil Speck Jan bangh in 't gat maecken / want alreede verscheyden door dese oorsaecke ende ghebreck haer naer de Bahya retireren / om buyten 's Landts te wesen: segghende/ dat wanneer by ons gheen quartier werdt ghegheven / Os Flamengos saon todos Diablos.

Den 22. dito arriveerde alhier een Galiotte van Pariba, met Advijs/ dat de Portugeesen haer aen de Moolen van Jonghe Neel dapper waren versterckende. Desen avondt gingh van hier een Troup op Embuscade.

Den 23. dito 's morgens ten twee uyren/ hoorden wy alhier gheweldigh schieten / ende was ons Volck aen de Salines met den Vyandt schermutseerende / 't welck twee uyren continueerde: Van des vyandts zijde waren 7. dooden ende eenighe ghequetsten / die ontkomen zijn. Het waren meest Overloopers daer wy mede te doen hadden/ want de Portugesen soo langh niet staen en souden. 't Fort de Bruyn schoot een stuck af / waer over al de Burgerye int gheweer quam.

Op dato arriveerde de Heer Adriaen van Bullestraten, met drie Barcken van Rio Grande, alwaer hy / als mede aen Pariba, goede Ordre heeft ghestelt. De Brasilianen ende Tapoyers hebben 20. mijlen in 't ronde alle de Portugesen doodt gheslagen/ die sy hebben konnen becomen/ soo dat het seer desolaet in de voornoemde quartieren staet / ende de wilde Tapoyers nu aldaer naer haer ghelieven de Meester zijn spelende.

Den 24. tot den 28. dito / hebben de Hooghe Raden alle de 9. Compagnien Burgery den Eedt van ghetrouwigheydt af-ghenomen / doende alle daghen twee Compagnien voor haer compareren / de welcke de selve ghedaen hebben.

Dito 's avonts quam alhier een Ghesant van de Vyandt / die des morgens vroegh weder wegh ghesonden wierdt / alsoo sijn aenbrengen niet veel bysonders was / wierde hy te weyniger gheacht / hy versocht twee a drie dagen alhier te blijven / dat hem af-gheslagen wierdt / ende moeste voorts wegh trecken.

Onse Schepen ende ander Vaer-tuygh / werdt wacker veerdigh ghemaeckt/ om te gaen cruyssen/ ofte yets anders ten af-breucke vande vyant/ by de handt te nemen.

Den 30. dito arriveerde alhier 't Schip ghenaemt 't Huys te Merwe, uyt Patria 9. weecken gheleden / vertrocken zijnde / 't welck alhier een extraordinarische groote vreuchde causeerde / want het meer als 10. weecken was gheleden / dat gheen Schepen uyt 't Patria waren ghecomen: Dan dito Schip was ghedestineert naer Angola, maer of het hier blijven sal/ ofte naer Angola ghesonden sal werden / sal den tijdt leeren / alsoo wy dito

Schip

Schip met de Soldaten hoochnoodigh van doen hebben. Van Angola en hebben wy in twee Maenden gheen Schepen vernomen / soo dat wy niet konnen weten hoe het aldaer ghestelt mach wesen / alsoo by gheintercipieerde Brieven uyt de Bahya aen den Vyandt ghesch reven / bericht zijn/ sy naer Angola vier Schepen met 4. a 500. man hadden ghesonden / soo dat ongetwijffelt het aldaer ghelijck alst hier doet / sal haperen / ende moeyte vallen: Want indien Angola verlooren gaet / dat Godt verhoede/ soo ist half met Brasil ghedaen. Want soo Godt de Heere / (ghelijck wy verhoopen en vertrouwen) ons d'overhandt laet behouden / soo sullen de Negros dapper rijsen / ten aensien de Portugesen alle de Negros die sy alhier becomen/naer de Bahya zenden / alwaer sy twee a drie hondert stucken van Achten gelden/ ende sonder Negros ist onmoghelijck Brasil te konnen behouden.

Den 31. dito is ghearriveert 't Schip de Witte Hoop van Amsterdam/ 13. weecken onder weeghs gheweest zijnde / 't welck als boven / onder 't Volck groote vreuchde causeerde: Sullen met verlanghen de andere Schepen met 't secours verwachten.

November 1645.

Den eersten November is de Vaendrigh Jaques Bollan weder alhier ghecomen/ sonder sijn Exploict te konnen verrichten / alsoo de Portugesen sterck inde weer waren / ende dapper naer ons Volck schoten / soo dat sy ten lesten de retraicte mosten nemen.

Den 2. dito quam alhier de Boot van 't Schip Over-Yssel, met advijs/ dat 't Schip Hollandia uyt Patria komende / te laegh bezuyden de Cabo vervallen was; ende dito Schip niet beter wetende / of 't Pontael was noch ons / meynde met de Boot in de Haven te loopen / om water ende ververschinghe te becomen / 't welck sy groot ghebreck hadden; maer comende daer omtrent/schooten de Portugesen eenighe schoten van de Baterye die op den Bergh aen de water-kant staet: Ons Volck wiste niet wat dit beduyden wilde / weynigh denckende datter Portugesen in onse Forten laghen; doch t'allen gheluck was 't Schip Over-Yssel by haer ghecomen/ dat daer omtrent was cruyssende / die haer verhaelde/ hoe dat het Pontael door den Verrader Dirck van Hoochstraten aen den Vyandt was vercocht/ ende den 11. Septemb. over-ghelevert / soo dat een yeder op het Schip Hollandia wel vreemt toesagh/ sulcks te hooren / ende dat het hier soo schielijck was verandert. Indien de Portugesen niet hadden gheschoten / souden sy Hollandia lichtelijck konnen ghekneldt hebben/ of ten minsten de Boot met 't Volck daer in wesende: Het schijnt Speck Jan bangh was dat Hollandia op hem woude comen stormen / soo bangh zijn de Verraders/ ende sy vreesen onse Schepen meer/als S. Anthony ofte S. Francisco: Want hooren sy maer simpelijck den naem van onsen Admirael noemen / soo beven sy / ende maken meer als een Centje Cruyssen. Het Is een groot

D gheluck

gheluck ende ghenade van Godt / dat Hollandia de Mooren-dans soo ontsprongen is / het was groote schade / ende vele Luyden verderff gheweest/ alsoo het een wel gheladen Schip was / ghedanckt zy de Heere van sijne ghenade. Dit Schip heeft ons extra-ordinaris verquickt/ ende is wel te passe ghecomen/alsoo de Vivres ons begon te mancqueren / de Boter was op/ ende op vijf a ses guld. 't pondt ghehouden / Speck 14. stuyv. 't pondt/ Erweten 14. stuyv. de Kan / Farinie die eer wy belegert waren koste vijf a ses schell. d'Alchor. (dat is een Maet van 26. Kan) gelt nu 28. schell. ende voorts alle dingen naer advenant: 't welck voorwaer voor de arme Ghemeente en Burghers / ende die weynich te verteeren hebben / groote kommer ende benauthept causeert/ alsoo daer nu niet te winnen is/ voor de arme Duytsche ghevluchte Boeren ende Inwoonderen alhier / de sterfte grasseert dapper / soo onder de Burgerye als de Soldaten / door besmettelijcke siecktten / ghecauseert door ghebreck van goet water ende verversschinghe / 't welck jammerlijck ende bedroeft is te sien ende hooren. Doch wy hoopen dat de goede Godt ons niet en sal verlaten/ maer dat ten eersten alhier een goet secours sal komen / om alsdan te moghen dit Morisque ghebroedt aen tasten / ende dat eer Februarij aen komt / sy bevinden mogen dat wie veel aenvanght / (als dese Schelmen ghedaen hebben) 2. Febr. Licht-mis is / en haer weder doen keeren / daer alle haer Bahy de todos los Sanctos woonen / om van haer hulpe te becomen / eer sy van de Flamengos (soo noemen sy ons) gheconstringeert werden / eerder naer 't Purgatorium te Bevaerden/ als naer onse Lieve Vrou van Scherpen-heuvel. Sy hebben sonder Bril wel konnen sien onse Schepen uyt 't Patria aencomen / van de Redoute van Olinda: Soo dat sy den Alder-Heyligen dagh / eersten deses Maents / alle haer Sancten wel over-dubbelt hebben aengheroepen / met een Ora pro Nobis, haer van de Flamengos te bewaren / ende hare Sancten groote Wasse Kaerssen belooft; die nu een Schips ladinghe daer van by Signoor hadde / soude nu in Contant oft Suyckeren / meer als met een Centje profijt die vercoopen / ende daer van in corten een goet Retour / aen een deel wijse ende haestighe Martadoors konnen doen. Ick gheloove dat de minste tot de meeste wel wenschte te wesen / daer hy van daen ghekomen is.

Den 3. dito 's morgens vroegh / hebben de Portugesen ghevyert / (hebbende de Feeste van Alder-Heyligen ende Alder-Zielen) met een Extraordinarische Rodomontade, haer voor onse Wallen vertoont. Wy hadden een parthy van ons Volck buyten / die dapper met den Vyandt schermutseerden / 't welck meer als een uyr continueerde / ende wy perfectelijck van onse Wallen konden sien. Ons Canon / soo van de Forten Waerdenburgh, Ernestus, als de Bruyn, schooten dapper onder de selve / daer mede sy pligh het Hase-padt koosen: Onghetwijffelt zijnder Blaren ghevallen/ die haer soo zwaer ghewoogen hebben / dat daer eenighe onder versmacht zijn/ ende die het toecomende Jaer aen haer Heylighen de beloofde Wasse-Kaerssen

niet

niet sullen behoeven te betalen. Ons Volck retireerde met goede Ordre/ en wierden met de Boot van 't Fort Waerdenburgh over-ghehaelt.

Den 4. dito quam alhier wederom Gasper Boheem, die met een Barcke (als voren vermelt) was uytghevaren/ om te vernemen den standt van Porto Calvo, ende meynende aen Bargerande te landen/ vonden de selve plaetse soo beset van de Portugesen/ die soo dapper vyer op ons Volck gaven/ dat sy 't Roer moesten omsetten/ ende wederom keeren daer sy van daen ghecomen waren. 't Is seecker en ghewis/ dat alhier veel Verraders moeten wesen/ die den Vyandt van stondt tot stondt adverteren alle 'tghene alhier passeert/ daer den Vyandt sneedigh op past/ ende sijn profijt daer mede wel weet te doen: Want hier niet om en gaet/ oft de Verraders doen 't haer weten. Verblindt zijnde door de Goude +. Maer wee die 't doen.

Den 5. dito is 't Schip Hollandia op dese Reede in salvo ghearriveert. Ende op dato is alhier begraven Gerrardt Kick, Signoor de Engenios de Massiape.

Den 6. dito is de Capiteyn Hendrick Advocaet, van de Kamer van Enckhuysen, in den Heere ontslapen/ in de Redoute ghenaemt Iuffrou de Bruyn, ende 's ander daeghs int Clooster begraven.

Dito is van hier naer Pariba t'zeyl ghegaen 't Schip Wtrecht, om aldaer Suycker te laden/ ende 't Schip Zeelandia dat aldaer is/ alhier komen/ alsoo onsen Zee-Heldt ende Admirael Lichthart dat by hem wil hebben. Men spreeckt alhier van een Vloot die op Novo uyt Portugael soude komen: Maer ghedanckt zy de Heere/ wy hebben nu soo goede Zee-Paerden op de Ree/ en oock binnen de Haven/ dat onsen Vromen Wimpel-man haer soo goeden koop niet en sal laten Anckeren/ ende ververschinghe bekomen/ ghelijck sulcx in Augusti lest-leeden is gheschiedt; maer past op haer als een Argus, en die vlijtigh soo met Schepen als Barcken/ alle haer voornemen bespiedt: Soo dat wy Godt lof/ van de Zee-kant Speck Jan niet hebben te vreesen.

Den 9. en 10. dito. Desen avondt is van dese plaetse een stercke Troupe van onse Soldaten/ vrye Luyden/ en Brasilianen/ uytghegaen/ daer over Commandeerde de Capiteyn Rijnbach en La Montangie, met de Lieutenants Jacob Heldt ende Harsteyn, beneffens Willem Robberts ende Jeronimo Helman, Vaendrichs/ sterck wesende omtrent de 300. Mannen/ altemael kloecke Soldaten. Ons Volck lagh die nacht in Embuscade/ verwachtende 't succes dat Monsieur Blaeu aen ons had aenghedient/ datter vijff hondert vande gheconstringeerde Soldaten/ soo aen Tourlons Huys/ het Pontael/ als Over-loopers/ by ons wilden over-comen/ midts van ons Volck ghesecondeert wordende. Maer ons Volck aencomende/ is contrarie bevonden/ ende dat d'Over-loopers sulcx aen de voornoemde Blaeu maer hadden wijs ghemaeckt/ om de onse te knellen ende t'over-vallen: Soo dat ons Volck meynende Vrienden te krijgen/ vonden Vyanden/ die op haer voordeel lagen/ ende op de onse soo flancqueerden dat wonder was/ zijnde niet weynigh int ghetal/ maer over de 2000. sterck.

Wy en verloren de Couragie niet / maer Rijnbach siende hoe wy verraden waren / viel met een beus ghemoedt en Couragie op den Vyandt / ende geeft sulck een chargie onder haer / datter een deel met de Neus in 't zandt vielen / ende 't op-staen wel sullen vergeten: Harsteyn secondeerdt hem / geeft een Chargie / ende valt te naer aen den Vyant / want 't ongheluck van een Kogel treft hem / ende blijft doodt: De slagh gaet aen / elck van ons doet sijn best / ende bethoonen een Rechtvaerdigh ghevoelen te hebben / ende wraeck te willen nemen over 't Affront van hare Landts-Luyden / ende nu vervloeckte Over-loopers en Schelmen: Vallen met een furie op haer / ende zenden een deel naer Plutoos Rijck. Ons volck ghenoegh ghesien hebbende dat sy verraden waren / retireren / doende als de wijse Stuerman / die een groote storm ende Onweder sach aenkomen / de Zeylen strijckt / tot dat 't Onweder over is. Sy comen dan met goede Ordre onder de gunste van 't Canon van onse Fortresse Wilhelmus, chargeeren op nieus op den Vyandt / ons Canon vergeet niet haer Salvo te gheven. Eyndelijck retireren de beyde parthyen / en laten Don Joan tijdt op sijn S. Anthony te dencken / ende sijn Pater Noster en Ave Maria te preutelen en tellen / ende dancken hare Sancten, soo goede coop van de Flamengos gheexcapeert te wesen.

Want soo de Vyandt van hier niet en ware geadverteert gheweest van dese onsen Aenslagh / ongetwijffelt souden wy haer groote schade ende Affront hebben konnen doen: Maer 't is te beklaghen / dat niet een van onse Aenslaghen bedeckt konnen blijven / ende dat wy binnen dese plaets soo door Verraders beklapt werden; want daer en passeert 't minste niet / of het werdt stracx aen den Vyandt gheschreven / soo dat daer door menigh goet Exploict dat ter handt ghenomen werdt / vruchteloos achter blijft / tot groote schade van dese staet ende Compagnie.

Wy hebben soo ghequetsten als dooden in de 40. Man / met de Lieutenant Harsteyn, Vaendrich Helman is ghequetst; de meeste dooden ende ghequetsten zijn vrye Luyden / die als Voluntairen mede ghegaen waren / ende te hittigh op de Portugesen en Over-loopers / (als desperate Menschen) in-vielen / ende al wat voor de vuyst quam / was matte, matte: Want gheen quartier werdt meer ghehouden. Niet te min soo hebben de selve furieuse chargien van onse Roers / Musquetten / ende Snap-hanen / den Vyandt niet weynigh beschadicht / ende in confusie ghebracht; want dat is seecker / datter vijf tegen ons een soo ghequetst als ghebleven zijn. De meeste van haer Volck / behalven de Over-loopers ende Soldaten van de Bahya, zijn een deel Jongens / Moelatten / ende sulcken ghespuys / onervaren een Musquet oft Roer af te schieten / ende Volck beter tot slaven en wercken ghewent / als bequaem tot den Oorlogh. Maer wee Jan Fernand Viera, Cavalgante, Amador da Rouge, ende andere / die oorsaeck zijn van soo veel Onnoosel Bloedt / dat alhier om harent wille is ghestort / ende noch ghestort sal werden: Ten lesten Oordeel sal 't selve van hare handen gheeyscht werden. Hoochstraten ende Albert Gerritsz. Wedda warender

mede

mede by / Wedda [was te Paerde by de Portugesche Lanciers / daer men seght hy Capiteyn van een Compagnie Paerden te wesen / ende dreven hun Volck op d'onse aen te vallen. Wie soude oyt ghedacht hebben / dat onse Natie / op heden de occasie soo schoon hebbende / niet en souden ghetracht hebben by haer eygen Lants-luyden en Vrienden te comen ; wy die haer met een soo goeden ende open hert waren verwachtende / ende daer mede haer selfs vande Slavernye verlost / ghenietende de name van Eerlijcke Patriotten.

By een van de Dons, op de plaetse doodt ghebleven / wierdt in sijn sack ghevonden een Journael van 't ghene by haer ghepasseert was / beneffens een Brieff van sijn Vader / uyt de Bahya aen hem gheschreven / ende noch een toe-ghesloten Brieff / addresserende aen Jan Fernand Viera ; daer by die vande Bahya verstaen hebbende de Rescontre met ons Volck aen Itamarica, hem was schrijvende / hoe sy voor eerst geen secours van haer en hadden te verwachten ; soo dat het schijnt sy in haer onbedachte Furie ende brandt / water beginnen te gieten.

Den 11. dito 's morghens vroegh / trock van hier uyt een Troupe van ons Volck / om de dooden aldaer daeghs te voren ghebleven / te begraven : Brachten mede het doode Lichaem van de Lieutenant Harsteyn, dat heden in 't Clooster is begraven.

Dito arriveerde alhier 't Schip Zeelandia, van Pariba.

Dito quamen by ons over een Trompetter en twee Soldaten / die op Tourlons Huys waren ghevangen ghenomen.

Den 12. dito is van hier t'zeyl ghegaen de Barck van Symon Slecht, met 40. Joden / ghecommandeert van een Joodsch Capiteyn / haer Cours nae de Noordt nemende / sullen aen Itamarica met eenighe Brasilianen ghesecondeert werden. Wat haer desseyn is / sal den tijdt leeren.

Den 14. dito des Dingsdaghs 's morgens ten 7. uyren / is by ons overghecomen van den Vyandt / een Compagnie van ons Volck / sterck 65. man / onder Capiteyn Claes Claesz. en sijn Vaendrigh Thomas Kock, by den Vyandt daer toe ghecontringeert zijnde / wesende van 't Volck dat int Pontael hadde ghelegen / altemael kloeck ende schoon Volck / ende die ons groote schade deden. Wy ende sy waren blijde van hare overcomste / om dat sy de Wolven dans soo ontsprongen waren / dewijl den Vyandt de voornoemde Capiteyn met een quaet Oogh begonde aen te sien / waer voor hem best doch sijn seurette te soecken / ende voorcomen 't quaet en 't perijckel dat hem boven 't hooft was hanghende : Want by de Portugesen de beloften aen Ketters (soo sy ons noemen) ghedaen / haer maxime is / die niet ghehouden zijn te houden / soo als hier voren is bewesen : De beloften / schoon semblant / en wonderlijcke affectie / soo cort te voren (om ons Volck te locken) bewesen / waren nu vry verandert / nu de Eer-namen en lieffelijcke woorden die sy ons Volck gheven / zijn / Caſſiores Filles da Ponte Villiacos de Flamengos : En gaen sy maer buyten 't quartier / soo worden sy vande Moordenaers ghematst / gheknelt / ende doodt-gheslagen / ofte in de

quartieren ghehaerquebuseert: Ende die niet willigh zijn te dienen/zenden sy naer de Bahy de Baxe, want sy die onder weeghs in Bosschen oft buyten-wegen massacreren en doot slaen.

Het minste woordt ofte reppinghe van ons Volck/is een doot-sententie/ die dan van d'een Fielt oft d'ander als Onnoosele Schapen ter slachtbanck werden ghelevdt.

Capiteyn Blaer, Albert Holl, Schout van S. Anthony, ende David van Kessel, met meer andere persoonen van qualiteyt/ hebben sy van kant ghebracht. O vervloeckte en wreede Tyrannye/ wreede Maraen/ sal uwe wreetheydt van soo veel Onnoosel Bloedt te storten/ noyt verzadicht werden? Doen wy u overwonnen/ hebben wy met de ghene die haer onder onse beschermінghe begaven/ soo gheleeft? Wreede Tygers en Bloedt-dorstighe Maranen/ wy hoopen uwe loop haest ghestut/ ende een eynde sal nemen/ ende dat het onschuldigh ghestorte Bloedt/ door Godts rechtveerdigheydt op u en uwe Kinderen vier-voudigh ghewroken sal werden.

De over-comste vande voornoemde Compagnie/ sal ongHetwijffelt een groote alteratie onder de Portugesen causeeren/ want wy by de selve van punt tot punt van al des Vyandts ghelegentheydt gheinformeert zijn/ dat tweedracht en Jalousye tusschen Jan Fernand Viera ende Hoochstraten was ghereesen/ en mis-vertrouwen op de Over-loopers ende gheconstringeerde zijn nemende/ die sy onghetwijffelt alreede sullen ontwapent hebben/ ende soecken maer de gheleghentheydt om haer een Cabriole de Corde te doen danssen/ ofte Corte Cabeca te spelen. By haer mancqueert Justitie ende Krijghs-disciplijne/ 't welck de steunssel des Oorloghs is: En daer-en-boven zijnder by haer soo veel Signores Commandores, dattet een rechte Chaos is: Soo dat wy vertrouwen/ dat ghelijck sy dese Ongoddelijcke Oorloghe/sonder fondament/recht ofte reden hebben aenghevangen/ dat 't selve niet langhe sal konnen bestaen/ maer dat sy tot schade ende schande sullen komen/ alle die oorsaeck zijn gheweest van de selve: 't Welck Godt gheve.

Desen avont zijn van hier uyt ghecommandeert twee Troupen van ons Volck/ waer na toe sal den tijdt leeren.

Den 15. dito is Jaques Bollan mede met een Troupe Volcks/ met een Barck/op een Entreprinse uytghevaren.

Den 17. dito is van des Vyandts zijde by ons een Molaet over-ghecomen/ die bracht ons tijdinghe/ dat soo haest de Portugesen verstaen hadden/ dat de Capiteyn Niclaes by ons den 14. deses was over-ghecomen/ sy alle ons Volck hebben ghedisarmeert/ ende dat sy die naer de Bahya zenden/ maer 't is de Bahya de Baxo. Dit is voor ons een droeve tijdinghe/ soo veel fraey Volck soo ghemassacreert te werden: Sy hebben daer door met haer slincker arm de rechte arm afghesneden; want ons Volck waren haer Voor-vechters/ ende Speck Jan volchde die Crabbe ganck: Een van ons volck dede ons meer schade dan thien Portugesen; de Experientie heeft het ons ghenoegh vethoont. Nu dat de Jalousye onder dese Cerberus

Hoofden

Hoofden regeert / sal haer Rijck haest een eynde nemen / ende de Rebellye vande Portugesen / ende meyneedigheydt van die vande Bahya / die de Vrede hebben ghebroken / den Hemel soodanighe straffe over haer sal uytstorten / dat soo langhe de Wereldt sal staen / de Nacomelinghen daer van sullen weten te spreken ; want de Goddelijcke rechtveerdigheydt noyt ongheſtraft laet passeeren / de gheene die in soodanighe Acte van Vrede te mainteneren / sijn Heyligen Name aenroepen / Vrede te onderhouden / ende daer naer die soo lichtveerdigh verbreken. Oock sullen de ghene die haer Vaderlandt ontrouw zijn / ende Verraders daer van werden / de straffe niet ontgaen die sy ghemeriteert hebben : Maer die ghetrouw ende volstandigh zijn ghebleven / sulcks goede moedt ende Couragie gheven / ende van den Heere onse Godt een goede ende salighe uytcomste hebben te verwachten.

Den 18. dito is ghearriveert van Terra Nova, 't Jacht ghenaemt Phœbus Paleys, met Bacqueliau gheladen / dat voor ons wel te passe comt / heeft vijf Maenden uyt Patria ghewEest / daer het metten eersten weder nae toe afghevaerdicht sal werden.

Dito is de voornoemde Compagnie van Capiteyn Claes ghemonstert.

Den 19. dito is op 't Reciff over-leden Sr. Hendrick Hamel de jonghe / Sone vande Heer Hendrick Hamel, Hooghe Raedt van Brasil, de welcke was Capiteyn Lieutenant van de Heer Servaes Carpentier Zal. die den 20. dito alhier / met een Compagnie Burgerye in de Kercke begraeven werdt.

Den 21. dito quam een Barck van Tamarica, daer by wy verstonden / dat de Joodsche Troup hier voren ghemelt / aldaer noch was / ende alleenelijck op goede wint waren wachtende / om haer voor-ghenomen desseyn int werck te stellen.

Den 22. dito arriveerde alhier een Barck / comende van Rio Grande, die ons berichtede / hoe dat Jaques de Bollan met verscheyden Barcken / aldaer was ghearriveert / ende soo met de Brasilianen als ons Volck / over de vijf hondert Man sterck was / ende regel-recht naer den Vyandt trock.

Dito zijn twee Brasilianen van den Vyandt / by ons comen overloopen / Rapporteren als voren / dat alle de Flamengos ontwapent zijn / ende naer de Bahya waren ghesonden : Dat Hoochstraten ende de Commandeur vande Redout / beyde in Arrest waren ghenomen. Wat daer van is / kan men niet seecker schrijven ; doch kan wel waer wesen.

Den 25. dito is alhier een Negro gheapprehendeert / toe-behoorende Hoochstraten, was hier ghecomen met een Banneca ofte Corff vol alderhande vruchten / die vergiftigh waren / eenighe daer van gheproeft hebbende / begonden straex Bloedt ende alderhande vuyligheyt over te gheven / soo dat de Soldaten die daer by stonden / de Corff namen met de vruchten / ende wierpen die int water. Fy Verraders / die met een mannelijck hert ons niet derven onder de Oogen sien / soeckt met vergift en moorden ons

om

om te brenghen. Hoochstraten en weet niet wat Duyvelsche practijcken hy aenrechten sal/ om hem te wreken over de Sententie/ die teghen hem ende de Commandeur van 't Redoutje/ is uyt-ghesproken/ ende aen de Galghe gheaffigeert/ daer sy als Verraders ghecondemneert zijn/ onthooft ende ghevierendeelt te werden/ met Confiscatie van alle hare goederen.

Den 26. dito is Peter Duynkercker Capiteyn op onse Caravelle/ alhier in-ghecomen/ mede brenghende een Caravelle van den Vyandt (naer de Bahya gaende) die hy ghenomen hadde/ gheladen zijnde met 165. Pijpen Madere Wijnen/en verscheyden Coopmanschappen; daer op waren 40. Mans ende ettelijcke Vrous-persoonen. Welcke Prijs voor ons ende de Compagnie niet qualijck te passe sal komen/ om somtijdts op het brack water/ een Roemer of twee te drincken.

Den 27. dito quam onse Dogh-boot weder binnen/die uyt cruyssen was gheweest/ dan niet vernomen.

Dito. Een Vrouw naer de Affogades gaende/ is onder weeghs van de Vyandt ghenomen/ ende van haer aen 't Reael de Bon Jesus ghebracht/ sy dreyghden de Vrouw op te hanghen: Dan van de Vrouw verstaende het nemen van de voornoemde Caravelle/ ende datter Vrouwen in waren/ songh Speck Jan een ander Liedt/ ende lieten de Vrouw los/ haer Gelt ende verscheyden ververschinghe mede ghevende: Soo dat sy den selven avondt weder quam/ mede brengende een Brieff aen de Capiteyn Niclaes, door Cornel Hoochstraten aen hem gheschreven: Den Inhoudt was/ dat Hoochstraten van de voornoemde Capiteyn begeerde/ ten eersten het voor-ghenomen desseyn te willen executeren/ van dese plaets aen den Vyandt over te gheven/ ende dat Hoochstraten versocht/ dat dito Capiteyn ofte sijn Vaendrigh/ op sulcken tijdt teghen over de Brugghe van Boaviste by hem wilde comen/ om van het voorschreven desseyn mondelijck ende breeder te spreken. Maer dit alles was maer gheinventeert/ om de voornoemde Capiteyn aen de Galghe te helpen; die voorsichtigh was/ want doen hem de Brieff ghebracht wierdt/ de selve soose ghesloten was/ aen de Hooghe Raden over-gaff/ die wel sagen 't verraet van de voornoemde Hoochstraten, ende de Judassche listen/ om dito Capiteyn om den hals te brenghen: Want Hoochstraten niet wetende hoe dat hy hem op de selve Capiteyn sal wreken/ heeft met sulcke practijcke ghesocht/ hem by ons suspect te maken/ende in ruijne te helpen. Doch al is de Leughen snel/ de waerheyt achterhaeltse wel; want wy dito schrijvens/ noch al haer Rodomontades weynigh zijn achtende.

Den 28. dito arriveerden alhier twee Schepen van Angola, het eene ghenaemt de Charitas, ende 't ander de Vlucht, zijnde een Vlie-boot/ mede brengende ontrent 500. stucks Negros/ die den vierden deses van S. Paul de Loande waren vertrocken. Wy hadden in meer als drie maenden geen Schepen van daer becomen/ soo datmen hier anders niet en dacht/ oft de Portugesen hadden Angola weder in-ghenomen: Maer Godt zy loff/ het

heel

heel anders als wel der Portugesen voornemen was/ is uytghevallen; want sy meenden met den eersten sprongh alles in te nemen/ maer is misluckt/soo dat sy aldaer tegen malcanderen in Oorloghe zijn. Maer soo van de voorsz. plaetse gheschreven werdt/ soo houden eenighe haer noch bedeckt. De Trebes heeft ons bedroghen/ ende 't vertrouwen op sulcke Schelmen. Dit ist Advijs uyt Angola gheschreven.

Den 30. dito is 't Schip 't Huys te Merwe, ende de Cat sonder Ooren, met de Heer Ouman Generael van Angola, naer Angola vertrocken.

December 1645.

Den eersten Decemb. hebben wy de ghevanghene Portugesche Vrouwen naer den vyandt ghesonden/ daer beneffens van hare Madere Wijn/ Bacqueliau/ Booter/ Broodt ende Kaes: Op dat sy moghen sien (Godt loff) dat wy alhier noch Vivres hebben om van te mogen leven. De sterfte grasseert dapper onder ons/ soo onder de Burgerye als de Soldaten/ het welck ons voorwaer gheweldigh verzwackt/ ende oordeele sulcks voortkomt van het quade water dat men drinckt/ ende mancquement van ververschinghe: Want het volck is hier in een dagh ghesont ende doodt. De Heere wil sich over ons ontfarmen/ ende door sijne ghenade ende Barmhertigheydt te hulpe komen/ want dese Pestilentiale sieckte/ ons alsoo verzwackt/ dat het niet te schrijven en is/ ende soo het continueert/ soo zijn wy t'eynde raedt: Doch hopen dat Godt noch alles ten besten dirigeeren sal.

Den 2. dito arriveerde alhier 't Schip de Swaen van Delft, den 16. Octob. van Goeree t'zeyl ghegaen/ in compagnie van 't Schip Omlandia, dat alle uyren verwacht werdt.

Dien dagh is by ons over-ghecomen een van Jan Fernandes Viera Tuercken/ ons berichtende/ dat onder de Portugesen van alles ghebreck quam te rijsen: Waer door de Troupen van de Bahya mutineerden/ ende vertrecken wilden.

Den 3. dito arriveerde alhier een Barck/ komende van Rio Grande, met de Vaendrigh Jaques de Bollan: Heeft aldaer den vyandt aenghetast/ die haer versterckt hadden/ soo dat het qualijck aen haer was te komen/ evenwel dat naer een wijle met haer ghescharmutseert te hebben/ ons volck de retraict namen/ met verlies van een Man/ ende 24. ghequetsten. Hoe veel dat van den vyandt gheblevem zijn/ konnen wy eygentlijck niet weten.

Den 6. dito is een Brasiliaen van den vyandt/ by ons komen overloopen/ die een Lijste mede bracht/ soo van de sterckte van des vyandts Troupe uyt de Bahya ghecomen/ als oock mede van ons volck/ by haer wesende/ te samen twee duysent twee hondert Man sterck/ ende noch twee

 twee

twee duysent van de gherebelleerde Inwoonderen / waer mede wy nu beleghert zijn. Onse Soldaten hebben sy den vierden deses met de meeste Tyrannye van de Wereldt omghebracht: Eenighe van de Officieren / die in haer dienst waren / souden sy mede doodt gheslaghen hebben. Ende soo de selve Brasiliaen rapporteert / hebben sy de Ritmeester Casper vander Ley, mede van kant ghebracht. Sulcke wreedtheydt doet een Christen Mensch het hayr te berghen staen / als men daer maer op denckt: Godt de Heere en sal sulcken wreetheydt noyt ongheftraft laten / maer t'sijner tijdt 't Onnoosel ghestorte Bloedt / van dese boose Tyrannen weder aff-eysschen. De Vrouwen ende Kinderen hebben sy tot Slaven onder haer uyt-ghedeylt / jae eenighe ghepijnight ende omghebracht. Het en is niet te beschrijven / wat een verbitteringhe dit onder ons volck causeert: Gheeft ons de Heere onse Godt Victorie over haer / men sal dese Maranen oock soodanighen tractement ende straffe aendoen / ende met reden / gheen Kindt van haer in de Wieghe te laten leven; want dese Verraders waerdigh zijn / van der Aerden verdelghet ende uytgheroeyt te werden / diese niet waerdigh zijn te betreden. Dat onse Voester-Heeren ende Vaders onses Vaderlandts / de Hoogh-Mogende Heeren Staten Generael / recht wilden doen / Represalien in ghelijcke maniere op haer te nemen / dat wy verhopen sy doen sullen: Vranckrijck ende Enghelandt sal het soo lichtelijck niet vergheten / want vele Fransche ende Engelsche zijn mede om-ghebracht. Het schijnt de Coningh van Portugael Don Joan de IV. hem over dit werck / van de Rebellye der Portugesen excuseert / ende daer van niet weten wil: Doch het selve is contrarie ghebleken / uyt eenen gheintercipieerden Brieff / by hem selfs onderteeckent / ende ghschreven aen Salvadoor Coree saa Benavides, Admirael der vloote van Rio Genero, dat hy sal hebben te volghen de Ordre die hem ghegheven sal werden / door Anthonio Telles de Silva, Vice-Roy van de Bahya / die daer op weder ghecommandeert heeft / dat hy met sijn vloote / bestaende in twee-en-dertigh Zeylen / soo groote als kleyne Schepen / soude blijven voor de Reede van 't Reciff legghen / den tijdt van twee Maenden / om ons alsoo te water te beleggen / ende op onse Schepen te passen. Voorwaer een wel ghepractiseerde Aenslagh / doch door Godts ghenade tot niet verdweenen.

Werdt mede voor waerachtigh van de voornoemde Brasiliaen gherapporteert / dat Hoochstraten met de vallende sieckte somtijdts overvallen wierdt / ende alsdan soo ontstelt is / dat men hem wel nauw moet bewaren.

Wat daer van is / is ons niet seeckerder bekent / als de Rapporten voornoemt: Doch dat is seecker ende ghewis / dat sijn quade Conscientie / en die oorsaeck is van soo veel Bloedt-stortinghe / hem soodanighe quellinghe causeert / ende dat het Onnoosel ghestorte Bloedt over hem wraeck is nemende.

Dito

Dito arriveerde alhier uyt Patria 't Schip Omlandia, wel versien van Cruyt ende Loot/ dat ons alhier wel te passe comt / alsoo wy van Ammunitie seer schaers waren versien.

Den 9. dito is 't Schip Soutelandia (een van onse Cruyssers) alhier op de Reede ghecomen / die Jacht op een Caravel ghemaeckt hadde; maer wierdt de selve door onse andere Cruyssers vervolcht / van haer succes hopen (met Gods hulpe) haest goede tijdinghe te hooren.

Den 10. dito quam alhier tijdinghe/ dat de Vyandt met 1500. Man aen Pariba was ghecomen / wesende meest volck van Marignon af-ghecomen: Wat sy aenvangen sullen sal de tijdt leeren.

Den 11. dito is onse Galiotte in-ghecomen / mede brengende een Caravelle by Mongarpe ghenomen / ghleladen met Spaensche Wijnen/ Meelen/ Oly / ende andere Coopmanschappen / die naer de Bahya meenden te komen/maer 't is juyst alhier gheweest.

Den 12. dito vertrock van hier 't Schip Zeelandia, naer Patria, Godt gheve hun behouden Reys.

Den 13. dito quam alhier van Tamarica, de Compagnie vande Overste Lieutenant Garsman, ende is weder naer Tamarica ghetrocken de Compagnie van Capiteyn Vosterman.

Den 15. dito arriveerde alhier een Barck van Rio Grande, ons advijs brengende / datter 7. a 800. Brasilianen als Tapoyers (comende van Zira tot ons secours) waren ghecomen.

Den 16. 's morghens / zijn van hier naer Rio Grande vertrocken met een Galliotte / Capiteyn Rijnbach ende de Capiteyn Lieutenant Dorville, om soo veel van ons volck als hy lichten kan / met de voornoemde Brasilianen hem te voeghen. Dit sal onghetwijffelt onder de Portugesen een groote schrick causeeren; want dito Tapoyers zijn menschen-eters / ende doodt-vyanden van de Portugesen/ghelijck haer mede zijn de Brasilianen/ en datter nu gheen quartier wesende / een groote bloedt-stortinghe sal omgaen. Watter passeert/ sal ons de tijdt leeren.

Seven a acht Man van ons volck / gaende naer de Affogades, zijn onder wegen van den Vyandt die in Embuscade lagen / doodt gheslaghen. Maer ons Canon / soo van de Affogados als de Vijf-hoeck, schoot soo dapper onder haer Troupen / dat volghens 't Rapport van de Over-loopers/ wel inde 80. van haer volck/ soo ghequetst als ghebleven zijn.

Den 17. dito zijn drie Barcken van hier na Tamarica ghevaren/ 'tschijnt een desseyn voor handen is / dat den tijdt sal leeren.

Den 19. dito is by ons een Joode over-ghecomen / die van de Portugesen ghevangen was gheweest / Rapporteerde dat den Vyandt een Generale Monsteringhe hadde ghedaen / ende ons dreychden met den eersten op 't Lijf te vallen/doch wy vreesen hare Rodemontados weynigh.

Den 23. dito quam alhier een Portugees met een Tambour / van de Vyandt af-ghesonden / mede brenghende Brieven van onse Officieren/ die

die in de Bahya ghevangen sitten. Sijn versoeck was om ses weken stilstandt van Wapenen; doch wierdt hem 't selfde af-gheslaghen / ende most dadelijck vertrecken.

Den 27. dito arriveerde alhier een Barck van Isle Fernande, brengende bericht van den slechten standt aldaer: Soo dat de Hooghe Raden / die van meyninghe waren 't Schip Tamandere, met vijf a ses hondert Negros aldaer te zenden / resolveerden die naer de West-Indien te zenden / om die aldaer te verhandelen / alsoo 't onmoghelijck is / door ghebreck van Vivres ende verversching he / die alhier te konnen onderhouden; maer by menichte / tot groote schade van de Compagnie / zijn stervende. Dit is seecker ende ghewis / dat indien de Compagnie dese Conquesten moghen behouden / de Negros extra-ordinaris duer sullen werden / ende niet ghenoeghsaem tot de Op-bouwinghe van de Moolens ende Landeryen / te becomen sullen wesen; alsoo de Portugesen alreede een groote quantiteyt Negros naer de Bahya hebben ghesonden / ende by soo verre sy moeten retireren/voorts de rest sullen af-senden.

Den 31. dito is van hier uyt-ghetrocken een stercke Troup van ons Volck / maer quamen 's anderen daeghs smorgens weder binnen / sonder yets te verrichten.

Hier mede dit Jaer besluytende / bidden den Heere onsen Godt / sich over ons ghenadelijcken te willen ontfarmen/ ende ons te hulpe wil comen / ons te verlossen uyt de handen aller onser Vyanden/ om sijns Naems eere wille/ Amen.

Eynde des Eersten Deels.

HET

HET

TWEEDE DEEL.

Ianuarij 1646.

Wy treden nu door Gods ghenade in 't Nieuwe Jaer / ende bidden Godt ons int selve te willen zeghenen / bewaren / en beschermen / ende beter gheluck te verleenen als in 't voor-leden/ 'twelck wy van sijn Goddelijcke ghenade zijn verhoopende: En sullen voorts beginnen te beschrijven / wat hier is ghepasseert in dese Portugesche Oorloghe / hoewel 't weynigh is / ten aensien onser besluytinghe in dese plaetse; 't welck met het verwachte secours uyt Patria, verhoope int corte te ontsluyten / ende meerder materie van importerende saecken te beschrijven / sal werden ghegheven.

DEn eersten Januarij is alhier een Neger ghevanckelijck ghenomen/ die verscheyden Negros met Vergift heeft omghebracht/ ende in presentie van verscheyden persoonen / een Neger met hem een dronck graep (oft Suycker) Bier drinckende / soo haest hy ghedroncken hadde / valt mors doodt / ende zijn by de voornoemde Negro verscheyden Vergiften ghevonden / die in sijn Kiste laghen / waer mede hy van meeninghe was de Putten alhier te vergheven. 't Is sonder twijffel datter eenighe Verraders haer personagien hier onder speelen. De Portugesen met openbare macht ende couragie op ons niet winnende/ soecken of met Verraet of met Vergift / haer boosen aenslagh te effectueren / door Verraders / die sy soo met Doubletten als met groote beloften (int midden onder ons woonende) zijn voedende; die Creatueren vande Portugesen/ zijn de Spaensche Doubletten/konnen wonderbaerlijcke Operatie wercken : Want daer en passeert alhier niet soo cleyn / oft den Vyandt en weet het stracks / soo met ghevangen ghenomen Negros / naer den Vyandt toe gaende / ghenoeghsaem is ghebleken.

Den 2. dito is by ons over-ghecomen een Negro/ voor desen sijn Excell. toebehoort / met namen Franciso, die by de Vyandt voor desen ghevanghen was ghenomen: Rapporteerde dat den Vyandt op drie persoonen na / alle ons Volck dat by haer was / doodt gheslagen hadden ; dat sy oock de Ritmeester Casper vander Ley, eerst doodt gheslaghen / en daer naer ghevierendeelt hadden ; doch de seeckerheydt van deses / zijn wy naerder verwachtende. Men kan nu sien / wat vertrouwen op 't Specks quartier te stellen is/ wy hopen/ ons secours ghecomen wesende / haer met ghelijcke Munte

sullen betalen. Rapporteert mede / datter groot ghebreck van alles onder haer is / principalijck Zout / Oly / en Wijn / &c.

Den 6. dito is van hier t'zeyl ghegaen de Heer Pieter Ianssen Bas, Hooghe ende Secrete Raedt / naer Rio Grande, met Capiteyn Rijnbachs Compagnie / om aldaer ende d'omleggende plaetsen Ordre te stellen; als mede te besichtigen de Brasilianen en Tapoyers / die tot onse hulpe af-ghecomen zijn. Indien ons secours uyt Patria ghecomen waer / 't soude ons nu een goede occasie gheven / om den Vyandt van achteren en van voren te konnen benauwen / maer per mancquement van dien / moeten patientie nemen. Mede werdt hier ghesegt / dat de Portugesen drie Barcken naer Zira hadden afghesonden / om met de Brasilianen aldaer te accordeeren (die aen Zira gheschat werden 700. Man sterck te wesen) Maer alsoo de Ghesanten vande voorsz. Brasilianen alhier op 't Reciff waren / sloegen sy de Portugesen doodt / en verbrandende hare Barcken / ende zijn dito Brasilianen alreede aen Rio Grande ghecomen.

Den 7. dito is van hier vertrocken 't Schip Tamandere (een van de Prijsen) met omtrent 400. stucks Swarten / om de selve in West-Indien te verhandelen. De intentie van de Heeren Hooghe Raden was / die aen Isle Fernande ghesonden te hebben / dan alsoo daer gheen Vivres ofte ververschinghe voor soo veel volcks was te becomen / is de resolutie genomen / ende hebben die naer West-Indien ghesonden.

Den 8. dito is een van des Vyandts Brasilianen by ons over-ghekomen / doch konden van hem weynigh kennisse van des Vyandts ghelegentheydt becomen.

Den 9. dito heeft de Vyandt / tusschen de Affogados ende Vijff-hoeck, twee van onse Brasilianen ghevanghen ghenomen / ende een doodt gheslaghen.

Den 10. dito is den Verrader Rodrigos de Barros ghepijnicht / alsoo hy als voren is ghemelt / Brieven en Advertissement aen den Vyandt was schrijvende / ende door Negros sijn Brieven dede bestellen; maer hy negeert alles wat hem opghelegt wordt / de Negros en hy zijn teghen den anderen gheconformeert / die by 't voorgaende persisteren. Dito de Barros is een rechte Verrader / die al tot viermael toe ghepardonneert is gheweest / doch dit mocht wel de leste mael wesen.

Den 11. dito is van Angola alhier een Jacht ghearriveere / mede brengende omtrent 250. Swarten. Ons Volck hebben aldaer een dappere rescontre met de Portugesen ghehadt / sy werden vande onse van een zy / en vande Swarten aen een andere kant soo dapper aengheballen / datter tusschen de drie a 400. op de plaetse ghebleven zijn / soo dat de rest haer met de vlucht mosten salveren.

Den 12. dito des avonts omtrent de klock acht uyren / quamen de Portugesen voor ons Fort Waerdenburgh eenighe bravaden maken / 't scheen of sy daer een aenval op wilden doen; maer ons Canon heeft haer soo ghewellecomt / dat sy met een lange Neus mosten retireeren.

Den

Den 15. dito is alhier een van onse Cruyssers op de Reede ghecomen/ die voor de Bahya ghecruyst heeft/ seght datter 24. Zeylen in de Bahya leggen in ladinghe. Werdt mede ghesecht/ datter een Vloot/ soo uyt Rio Genero, als Portugael hier sal comen; doch zijn daer voor weynigh bevreest/ alsoo onsen Admirael goede Couragie heeft/ haer noch eens te tracteren/ als hy aen Tamandere ghedaen heeft/ alsoo wy nu/ Godt loff/ veerthien kloecke Schepen ende ander Vaer-tuygh hebben/ daer wy den Vyandt 't hooft mede konnen bieden.

Dito is van hier een Galiotte met een Barck met Vivres gheladen/ nae Rio Grande vertrocken.

Den 17. dito is 't Jacht de Tonijn uyt cruyssen ghevaren.

Den 18. dito zijn alhier vier Negros ghegeesselt ende ghebrantmerckt/ die de Brieven van Rodrigo de Barros, ende andere Verraders/ ghewent waren aen den vyandt te dragen.

Den 19. dito is beginnen te maken een Houte Wambeys/ tusschen de Vijf-hoeck ende de Affogados, om de passagie tusschen de voorsz. plaetsen veyligh te houden/ alsoo de Portugesen de selve heel onvry maken/ ende dagelijcks van ons Volck doodt slaen/ ofte ghevangen nemen. Werdt mede 't Kreupel-bosch by de Affogados af-ghecapt/ alsoo de Vyandt aldaer ghemeenelijck in Embuscade is leggende.

Den 20. dito was dito Fortje al in defensie ghebracht.

Den 21. dito arriveerde alhier 't Schip de Trou van Vlissingen, die ons seer blijde tijdinghe mede bracht/ namentlijcken 't veroveren vande Stadt Hulst, door sijn Hoogheyt inghenomen: Oock dat het secours uyt 't Patria haest soude comen/ dat wy met verlangen verwachten/ alsoo wy door dese langhduerighe Belegeringhe hoe langer hoe meerder benaut zijn/ en door ghebreck van ververschinghe groote sterfte onder 't Volck rijst/ ende vele sieck zijn leggende/ ende met dicke en ghezwollen beenen ghequelt/ daer veel Menschen van versticken/ 't brack water moet daer van de meeste oorsaeck wesen. Wy hopen dat de Troupen van de Bahya af-ghecomen/ hoorende de comste van ons secours/ sal doen retireren/ om haer eygen Nest te bewaren/ dat Godt gheve.

Met Brieven by dito Schip ghecomen/ werdt ghesch reven/ dat Gaspar Dias Ferera, in Hollandt in apprehensie is ghenomen/ als kennisse hebbende vande Verraderye der Portugesen alhier/ ende oock Correspondentie met die van Portugael ghehouden heeft. Wy zijn alhier niet weynigh verblijdt/ dat dese schelm-stucken ontdeckt zijn/ ende dat de Vogel is ghenkipt/ wenschten sy allen (die ons soo verraden) soo gheknelt waren/ want wy schendigh verraden worden: Daer en passeert hier niet/ of de Portugesen weten het stracks; doch in 't eynde sullen sulcke Verraders haer loon wel krijghen.

Den 22. dito 's morgens vroegh/ is de Overste Lieutenant Garsman, met omtrent 4. a 500. Man/ ghelicht uyt alle onse Forten/ met twee Velt-stuckjens/ naer 't Nieuwe Fortjen ghemarcheert/ leggende twee Troupen

Volcks

Volcks in 't Kreupel-bosch in Embuscade: De Vyandt daer niet van wetende/ passeerden die verby/ maer wierden onversiens soo ghegroet/ datter een parthy 't weder op-staen vergaten/ ende weder over de Rivier moesten retireren: Ons Canon speelden niet mis/ soo dat sy omtrent de vijftigh dooden en ghequetsten kreghen/ ende door 't gheweldigh schieten van ons Canon het Hase-padt moesten nemen. Ondertusschen dat ons Volck met de Vyandt schermutseerde/ wierde 't Kreupel-bosch af-ghekapt: Van ons Volck hebben wy gheen dooden/ maer vier ghequetsten ghekreghen.

Dito 's avondts heeft Pieter Duynkercker een Prijs ingebracht/ zijnde een Caravelle/ ghelanden met 225. Kisten Suycker/ komende van de Cabo S. Augustino, ende meynende naer de Bahya te gaen. In dito Caravelle was Albert Gerritsz. Wedda, die hem met 't ander Volck aen Lant salveerden.

Den 24. dito heeftmen alhier in alle Kercken Godt den Heere Danck-segginghe ghedaen/ over de Victorie van Hulst, door sijn Hoogheydt den Prince van Orangien verovert/ met yverighe ghebeden tot Godt/ dat hem ghelieve ons tegen onse Vyanden te helpen/ ende dat wy haest het secours uyt Patria mogen becomen. Naer ghedane Danck-segginghe/ zijn de Burgers en Soldaten in 't ghewelt ghecomen/ ende hebben rontom de Wallen en Forten drie Chargien ghedaen/ soo met Canon als Musquetten. In somma (naer onse bedroefde ghelegentheyt) is alhier alle vreuchde-teeckenen bewesen van blijdtschap. Wy hoopen/ met de hulpe Gods/ haest onse verlossinghe te sien/ uyt dese groote benautheden/ daer wy nu ses Maenden in ghesten hebben. Nu werdt alhier alle Woensdaghs Bidt-dagh ghehouden over dese ghelegentheden/ door Ordre van onse Overigheden/ die verscheyden Placaten hebben gheemaneert/ ten dien eynde/ des Heeren Sabbath ende Bidt-daghen behoorlijck moghen onder-houden werden.

Den 25. dito quam een parthy van des Vyants volck/soo voor de Bruyn als Boavifte braveeren/ met roepen en schreeuwen: Vein aca caciores de framenges, Vein basfeair farinha, acayous lovanges, &c. Ons Volck riep weder: Comt haelt u Schepen en Caravellen/met uwe Wijnen en Suyckeren/&c. die wy van u ghenomen hebben. Een vande Specken klom op een Boom/ om luyder te roepen; maer een van de onse schoot den Vogel dat hy neder viel/ soo dat hy te ghelijck/ 't roepen ende 't leven eyndichde.

Den 27. dito arriveerde alhier een Barck van Pariba, met advijs/ dat Capiteyn Peetro Brasiliaen/ met twee Compagnien Brasilianen/ een groote Troupe vande Portugesen hadde gheslaghen/ ende datter 30. op de plaetse waren blijven leggen/ behalven die sy wegh ghesleept hebben/ alsoo haer manier is sulcx te doen/ met Touwen die sy expres daer toe by haer mede nemen/soo datmen selden veel dooden vint leggen; hoe veel gequetste datter zijn/is onbekent. De Brasilianen brachten wel voor 100. Man ghewer binnen/dat den Vyant int vluchten wegh ghesmeten hadde.

Den

Den 31. dito kregen wy seecker tijdinghe / dat Cameran met 700. Man sich aen Rio Grande hadde versterckt / ende dat ons Volck met alle onse Brasilianen/ onder 't Commando van Capiteyn Rijnbach, en de Capiteyn Lieutenant Dorville, naer de selfde marcheerden / soo dat wy met den eersten van een treffen wel mochten hooren.

Februarij 1646.

Den eersten Februarij zijn 't meestendeel van onse Schepen op de Reede voor 't Reciff op Ancker gaen legghen / de rest die binnen de Haven leggen/ sullen mede volgen: De spraeck gaet hier / dat een Portugesche Vloote sal komen / doch Godt loff / wy verwachten haer met goede devotie / want met onse Schepen die uyt cruyssen zijn / konnen een tamelijcke Vloote by een brengen/ maer volck manqueert ons. Godt gheve 't secours haest uyt 't Patria mogen becomen / want om de waerheydt te spreken / den staet van Brasil hanght nu aen een zijde draedt.

Den 2. dito arriveerde alhier een van onse Barcken van Isle Fernande, met een goede quantiteyt van Hoenders ende Milie/dat voor de siecken wel te pas comt/ maer voor de armen cleyne baet/ alsoo 't stuck vijf a ses Guld. alhier werden vercocht.

Den 3. dito is de Barcke van Capiteyn Dirck Witte Paerdt naer Rio Grande met eenighe Soldaten vertrocken/ en sal noch aen Tamarica eenigh volck innemen/om Rijnbach te seconderen.

Den 4. dito des Sondaghs / arriveerde een Barcke van Rio Grande, met tijdinghe / hoe dat ons volck op den 27. der verleden maendt / sterck wesende omtrent de 1100. Man / soo van ons volck als Brasilianen / den vyandt hadden aenghetast / die hem beschanst hadde by de Moolen van Conjaou, gheleghen tusschen Pariba ende Rio Grande: Capiteyn Rijnbach viel met ons volck eerst aen / maer wierde zwaerlijck in sijn schouder met een Kogel ghequetst / soo dat hy most af-trecken. In sijn plaetse succedeerde Otto ter Ville, Capiteyn Lieutenant van den Oversten Garsman, die met de eerste aenval dwars door sijn hert gheschoten wierdt/ ende neder viel sonder een woordt meer te spreken: In wiens plaetse quam de Lieutenant Brantsma, die mede ghequetst wierdt ; alsoo dat naer twee uyren ghevechts/ons volck de retraicte namen / dat met goede Ordre gheschiede/ ende bleven noch wel een goet uyr in Batalie staen / in 't ghesichte van den vyandt/die sy ghenoeghsaem terchden/ om te sien of sy de Couragie hadden om eens uyt te vallen/ maer 't schijnt dat het haer daer aen ghemanqueert heeft ; van ons zijnder 26. Man ghebleven / ende omtrent de 70. ghequetsten. Het schijnt dat 't ghebreck van Vivres ons volck heeft doen verhaesten/ den vyandt aen te vallen ; want indien sy niet meer als vijf daghen den vyandt hadden mogen besloten houden / hadden sy hun van selfs moeten over-gheven / ofte door-slaen / dat vry wat zwaer om te doen was / ten aensien datter maer een nauwe Passe was / daer door sy moesten gepasseert hebben/

hebben / 't welck ons volck lichtelijck konden beletten : Maer alsoo ons volck nu soodanighe bitterheydt ende wrake teghen de Portugesen hebben inghenomen / soo isset onmogelijck gheweest / haer brandende gramschap in te kommen houden / over de wreetheydt ende Tyrannye die de Portugesen aen onse Landtsluyden ghepleeght hebben / 't welck met de Penne niet te schrijven is / niet alleen betoont aen onse ghevangen Officieren / Soldaten / Inwoonderen / en Brasilianen ; maer selfs aen die van Zersaim , die immers soo vrywilligh haer onder subjectie van de Portugesen hadden begheven / soo ons op den 17. deser voorleden Maendt is bericht / hebben sy de Duytsche Inwoonderen vermoort / haer beschuldigende / dat sy ons souden verwittight hebben / van de ghelegentheyt van haer Vloote / die aen Tamandere van ons volck is gheruijneert. Roelandt Carpentier , besittende de Moolen aen Rio Formose , was met de Portugesen gheaccordeert / ende alsoo in sijn Moolen onder hare Salveguarde ghebleven ; doch om haer van dese vette brock Meesters te maken / hebben hem / Godt weet met wat pretext van Verradye beschuldight / ende soo / sonder forme van Justitie / onthalst. Waer is oyt in Christenrijck van sulcke Tyrannye ghehoort / soo lichtvaerdigh sijn beloften en ghegheven Salveguarde te breken ? Maer dit comt uyt 't ghene voor desen den 11. Septemb. daer van hebben beschreven : Die van Zersaim dragen nu de straffe / van datse soo lichtveerdigh op der Portugesen beloften hebben vertrout ; mede dat sy haer met Eede haer verbonden hebben onder hare ghehoorsaemheyt / ende Vyanden van Gods Kercke en Landts-luyden zijn gheworden / daer sy immers neffens d'anderen / alhier wel hadden konnen retireren.

Den 7. dito is alhier uyt 't Patria ghearriveert 't Schip 't Huys van Breda, in negen weken vijf dagen van daer ghezeylt / heeft aen Cabo Verde gheweest / alsoo sulcx sijn Ordre was / ende quantiteyt van Huyden in-gheladen. Werdt met Brieven uyt Patria gheadviseert / dat Caspar Dias Ferere, die kennisse van al dit spel der Portugesen in dese Landen heeft ghehadt / ghevanckelijcken in den Haghe was ghebracht / beneffens sijn Cousijn Matthijs Ferere Rebelle , ende Gaspar Dias Ferere Dienaer ; dat hy in den Haghe was ghewrocht / en daer na ghevierendeelt : De seeckerheyt sullen met de naeste Schepen verwachten. Godt zy ghedanckt / dat dese behendige ende secrete Aenslagen van dese Verrader zijn ontdeckt / ende dat door een extra-ordinarische wijse : Want t'zedert 't vertreck van desen uytsupper van bloet ende goet der arme Menschen alhier / misbruyckende 't Credit by sijn Excell. ghenietende / ende met hem in 't Jaer 1644. als een groote Don ende Signoor naer Hollandt vertrock / alwaer hy sijn Personagie soo deftigh heeft weten te spelen / met sijn Adherenten ende Complicen / dat wy Inwoonderen van Brasil , de smerte der schade die wy daer door hebben gheleden / ons leven langh wel sullen gheheughen / ende soo mede de Cooplieden in 't Patria , die alhier ghenegotieert hebben ; want menigh mensch daer door verdorven is / die alle hun welvaert in dese Landen hebben gherisiqueert. Dit alles is niet te ghelijcken / by soo veel Onnooselen /

nooselen/ door de meneen en schelm-stucken van dese ende diergheliјcke Verraders/ 't welck voor de throone Godts wraeck roept/ oock voor de levende Weduwen ende Weesen/ die daer door tegenwoordigh in groote ellende/ miserie ende armoede moeten leven. Wie soude oyt ghedacht hebben dat Gaspar Dias Ferere in soodanighe eere ende respect by ons alhier/ ende in Patria ghehouden wesende/ soodanighe valschept ende Verraderye soo veel Jaren in sijn herte soude hebben konnen verbergen. Want wat is aen hem by de Grooten alhier niet ghedaen/ tot sijn hoochste respect/ eer/ welvaert en Rijckdom. In somma/ dat ons eygen Natie in 't minste deel niet en is gheschiet/ hoe trou sy dese Landen zijn gheweest. Voorwaer de ondanckbaerheyt van dese Gaspar Dias is te groot/ ende te qualijck loont hy sijn weldoenders.

Op wat maniere dat dit sijn Verraedt is ontdeckt/ wordt gheadviseert/ dat de voornoemde Gaspar Dias Ferere een Scheepje hebbende gheladen/ met een parthye Roers ende Ammunitie van Oorloghe/ om na Portugael te zenden/ 't Scheepje van de Roovers van Algiers ghenomen is/ ende dat een Joode aldaer woonende/ dito Ferere Brieven ter handt zijn ghecomen/ die de selve ghelesen hebbende/ ende siende de groote consequentie van dito Brieven/ de selve voorts op Amsterdam aen een andere Joode heeft ghesonden/ die sulcx aen de Compagnie heeft aenghedient/ ende soo voorts aen hare Hoogh-Mogende de Brieven hebben ghesonden: Waer uyt ghevolcht is/ dat dito Ferere ghevangen is ghenomen. Het eynde van dese Tragedie/ verhopen met de naeste Schepen te hooren.

Den 10. dito 's nachts/ quamen de Portugesen/ door de donckerheydt/ tot aen de Palissaden van onse houte Wambeys/ ende begonnen aen de Palissaden te breken; 't welck de Schiltwacht hoorde/ dede een schoot/ waer door die van binnen op den Vyandt schoten/ soo dat sy siende dat sy ontdeckt waren/ retireerden.

Den 12. dito is Anthony Mendes, een voorname Portugees/ alhier over dese Verraderye langhe tijdt ghevangen gheseten hebbende/ inde ghevanckenisse ghestorven/ men ghelooft dat hy sich met Vergift heeft om-ghebracht/ alsoo hy op heden gherecht soude zijn ghewest/ hy wierdt op een Horde door Negros naer de Galge ghesleept/ ende met de beenen om hooge ghehangen.

Den 14. dito is een Barck van Rio Grande gearriveert/ met advijs/ dat de Portugesen den selven nacht dat ons Volck op haer aengevallen hadde/ naer Pariba waren opghetrocken/ ende haer Fortjen verlaten: Onse dooden die onder hare wercken waren blijven leggen/ ende die wy niet konden af-brengen/ hebben wy noch soo ghekleedt ghevonden: Sy hebben mede een quantiteyt dooden inde schermutsinghe ghekregen/ ende de vreese die sy hadden/ dat wy noch eens op haer souden aenvallen/ moet oorsaeck wesen van haer retireren.

Den 17. dito is 't Schip Vlissingen, alhier van Zeelandt wel ghearriveert/ mede brengende omtrent de vijftigh Soldaten: Bracht mede advijs

van 't secours / ende dat dito alle uyren hadden te verwachten. Voorwaer een goede troost/ voor onse benautheydt / Godt gheve wy sulcks haest moghen sien.

Den 21. dito is Capiteyn Claes met een stercke parthy van ons Volck uyt-ghewee st/dan gheen Vyandt vernomen/ als alleen hier en daer eenighe Sentinellen: Het schijnt als of den Vyandt sijn macht by een wil vergaderen/ op de tijdinghe vande comste onsers secours / ende dat wy haer als dan wel mochten aentasten/ dat wel konde ghebeuren.

Den 23. dito is Capiteyn Killiam Snijder, met een Troupe van seventigh Mannen uyt-gheweest; doch sonder eenighe verrichtinghe weder in-ghekomen.

Den 27. dito heeft den Vyandt ons een furieusen Alarm ghegheven/ soo dat wy meer als drie uyren tijdts op de Wallen int gheweer waren/ ende wierde uyt onse Fortressen dapper met Canon onder de selve gheschoten / soo dat sonder twijffel eenighe van des Vyandts volck haer beste Rocken aldaer hebben moeten laten: Sy schoten dapper van verre op ons/ sonder ons schade aen te doen/ende daer mede retireerden wy elck naer onse quartieren.

Den 28. dito is 't Volck aen boort ghevaren / die met de Schepen Elias ende Orangie Boom naer 't Patria vertrecken / mede gaende tusschen de 50. a 60. Vrous personen/ met een parthy vrye Luyden.

Martius 1646.

Den eersten Martij zijn de voornoemde Schepen naer 't Patria vertrocken/Godt verleentse een behouden reys.

Dito zijn alhier ghevanckelijck ghenomen een Neger met een Negerin / die (soo alhier ghesegt werdt) van wille waren onsen Admirael te vergheven.

Dito 's avondts / hebben wy weder in Maurits-stadt een Alarm ghehadt; 't schijnt Speck Jan daer in playsier moet hebben / ons soo by nacht wacker ende uyt onse slaep te houden; maer was ons secours alhier / wy souden haer wel op een ander maniere travailleren.

Den 2. dito zijn alhier twee Barcken van Rio Grande ghearriveert/met advijs/ dat de Capiteyn Rijnbach van sijn quetsuere was over-leden/ 't was een braef ende cloeck Soldaet/ die dese Landen langen tijdt heeft ghedient: Edoch tegen de doodt is geenen raedt.

Den 3. dito. Een parthy van ons Volck van Tamarica zijn uytgheweest/ ende hebben een Huys in district van Igracou, daer op 32. Portugesen / soo Mans / Vrouwen en Kinderen waren gheretireert / aengheballen / ende 't selve Huys / met alle die daer in waren / verbrandt / behalven een Portugees/die sy alhier hebben ghebracht / dewelcke vermelt / dat de Portugesen wel 400. sterck aen Pariba leggen. Wat sy met sulcke macht sullen aenvanghen/ leert den tijdt.

Op

Op dato zijn onse Soldaten van Rio Grande wel ghelandet / ende yeder naer sijn Guarnisoen ghetrocken.

Den 7. dito is een Brasiliaen by ons over-ghecomen / die mede seght dat den Vyandt al naer Pariba retireerden / oft 't selve ghesehiedt door vreese van onse Vloote / of dat sy wat anders in den sin hebben / is ons onbekent.

Den 9. dito voor den daghe / was een parthy van ons volck (daer over Commandeerde Jan Maes, Lieutenant vande Heer Mayoor Pistoor, uytghetrocken / sterck wesende by de 50. Mannen / om het Boeren Huys / staende over Boaviste, in brandt te steken; dan wierden van den Vyandt ontdeckt / soo dat ons volck ende den vyandt aen 't schermutseren raeckten / dat omtrent twee uyren gheduerde; maer alsoo den vyandt van alle kanten secours toequam / ende sy wel thien tegens ons een waren / soo retireerden wy onder 't faveur van ons Canon: De Vyandt evenwel avanceerde op ons aen / ende meenden ons de pas aff te snijden / maer sy en kreghen gheen avantagie op ons. De Boot van 't Fort Waerdenburgh haelden ons Volck over / soo dat wy Godt loff / gheen dooden noch ghequetsten hebben ghekreghen.

Den 10. dito. Dese nacht heeft onse Fortresse van de Affogados dapper naer den vyandt gheschooten / die wat te naer waren ghecomen: Op welck gheschiet de Burgery alhier in 't gheweer quamen / doch eyndelijck bevonden wy dat het anders niet als een Speckse Rodemontados was / en soo is elck een naer huys vertrocken.

Den 11. dito arriveerde een Barck van Pariba, met advijs / hoe dat ons Volck / met de Brasilianen / waren uytghetweest / om eenighe avontagie op den Vyandt te soecken; doch dat ons volck te haestigh wesende / sonder de Brasilianen te verwachten / die noch achter waren / op den vyandt waren aenghevallen / die te cort quamen / alsoo de vyandt onghelijck stercker was / soo dat sy ons volck omcingelden / daer ter nauwer noodt sesthien a twintigh van ontcomen zijn / ende tusschen de 40. a 50. Mannen soo dooden als ghequetsten hebben ghekregen. 't Was een groote fout van ons volck / dat sy nae de Brasilianen niet en wachten; alsoo onghetwijffelt de saecke beter afghgeloopen soude hebben. Al dese kleyne verliesen en schade die wy in soo veel rescontres hebben ghekreghen / zijn ons niet weynich verzwackende / alsoo wy 't volck ten hooghsten noodigh zijn hebbende.

Den 12. dito Sondaghs ten 9. uyren / heeft den Vyandt een furieusen aenval ghedaen / op onse Houte Wambeys ghenaemt Kijck inde Pot, wel met thien a twaelf hondert Man. In dito Fortje lagh voor Commandeur de Lieutenant Crol, een Sergiant en twintigh Soldaten / die haer dapper en mannelijck hebben ghweert / alsoo de vyandt de Palissaden die daer om lagen / meest hadden afghekapt ende neer-ghetrocken / ende met Rijs-bossen / die sy met menichte daer hadden ghebracht / alreede den brant aen 't hout en planckien van 't Fortje hadden aengheseken / soo dat wy van de Wallen alhier het heldere licht konden sien: De Vyandt heeft tot over twee

twee uyren inder nacht daer op ghestormt / ende soo dicht daer aen ghe-weest/dat sy de Roers en Piecken uyt ons volck handen trocken / ende soo vreesselijck schooten / dat 't wonder was te sien / hoe sy dat arme Fortjen hebben door-ghenagelt / ende selfs de Pannen met schieten neer-geschoten. Eyndelijck most de vyandt retireren / eenighe dooden / die sy door haestig-heyt niet konden wegh sleepen/ (naervolgens haer ghebruyck sulcx te doen) laten leggen : Rontom het Fortje lagh het vol Bloedt / soo datter onghe-twijffelt veel volck is ghebleven ; den Lieutenant is zwaerlijck ghequetst/ ende de Sergiant met twee Soldaten doodt ghebleven. Het is te verwon-ren / hoe ons volck daer binnen soo langen tijdt sulcken harden aenstoot en schieten hebben konnen uytstaen/ 't was oock op 't uyterste/ alsoo dat indien den vyandt noch eenmael aenghevallen hadde / onmogelijck waer gheweest meer teghenstandt te hebben konnen doen ; want door den roock van 't brandende Fortjen by naer mosten versticken / gheen water hebbende om hare dorst te mogen laven / ende oock soo vermoeyt van hare Musquetten af te schieten/datse crachteloos waren ghewordeu ; Doch Godt is ons te hulpe gheweest / daer over wy hem moeten loven ende dancken. Terwijl dit ghevecht duerde/ soo sliepen wy niet / maer waren op onse Wallen ghe-reedt / met devotie haer verwachtende / ende ons Canon / soo van de Affogados, Vijff-hoeck als Catte / gaf soo dapper vyer daer onder / datter een deel eerder naer 't Purgatorium zijn ghevaren/ als sy een Ave Maria wel souden konnen ghelesen hebben. Wy hopen ten eersten van des vyants verlies breeder te schrijven.

Den 13. dito des morgens vroegh / is ander volck naer 't voorsz. Fortje ghesonden / om aldaer in plaetse vande vermoeyden in Guarnisoen te leg-ghen/ 't Volck liep met menichte om te sien hoe 't ghestelt was : Tot repa-ratie van 't selve isser datelijck Ordre ghestelt/ ende is nu soo wel versien en sterck ghemaeckt / dat Speck Jan gheen lust meer sal hebben in de Pot te kijcken.

Den 14. dito des morgens / is een van des Vyandts Negros over-ghe-comen / Rapporteert dat den Vyandt in den voornoemden Aenval / twee Capiteynen met veel Volcks hadden verloozen / oock vele ghequetsten : Dito Negro is by provisie in Arrest gheset / alsoo sy dickmaels maer over-komen / om ons een spelle op de mouw te setten / ende alsdan haer personnagie hier ghespeelt hebbende / naer den Vyandt weder over te loopen.

Den 15. dito zijn alhier eenighe Negros ghepijnight / die mede eenighe dagen te voren over-ghecomen waren / 't schijnt of sy eenigh Verraedt in de sin hebben ghehadt/ dat den tijdt sal leeren.

Den 16. dito arriveerde alhier een Caravel ghenaemt Bullestraten , en heeft tot voor de Bahya aen Landt gheweest / aldaer eenighe ghevanghe-nen becomende ; dan den Vyandt daer van condtschap krijghende/ veer-dighde stracks drie Caravellen met Soldaten / yeder acht stucken op-hebbende/

hebbende/ ende meenden onse Caravelle te knellen; maer door een Trabade is 't noch ontcomen.

Een deel van onse Caravellen / Schepen / ende ander Vaer-tuygh / zijn noch in Zee om te cruyssen.

Capiteyn Claes is met sijn Compagnie/ met een Barck Noordtwaerts ghevaren/ wat sijn verrichtingke sal wesen/ leert den tijdt.

Den 18. dito is de Heer Admirael Lichthart, met Capiteyn Claes, neghen Barcken / en omtrent de 400. Man sterck zijnde / naer S. Laurens de Prayes ghevaren / om eenighe Farinien ofte Wortels die daer abondant zijn/ te becomen/ van 't succes deser Tocht sullen wy haest hooren.

Den 21. dito arriveerden alhier twee Guinees Vaerders/ met de Generael Ruychaver, om van ons alhier met Vivres gheaccommodeert ende versien te werden / ende alsdan hare Reys naer Patria te vorderen: Doch eylaes! wy zijn alhier selfs soo benaut ende ghebreckigh daer van / dat het niet te beschrijven en is / ende comter in haest geen secours / soo willet met ons slecht uytsien / gheen Broodt en isser om ghelt tot de Backers te becomen / het pondt cost ses stuyv. een Kan Erweten/ Bonen/ Gort/ Farinie/ 14. a 20. stuyv. een pondt Boter 28. a 36. stuyv. een pondt Vleesch 10. a 12. stuyv. ende soo alle dingen naer advenant; soo dat onse benautheyt ende ellende van daghe tot daghe grooter en grooter werdt. Voorwaer 't secours komt met Loode Schoenen aen / doch teghen Godt ende weer en is niet te doen / ende wy moeten ons in dese gheleghentheydt / met goede hope vertroosten / ende ons submitteren de Goddelijcke wille des Heeren.

Ladinghe van dese Schepen / den Eendracht van Amsterdam, ende den Eendracht van Enckhuysen, uyt Guinea met den Generael Ruychaver op den 21. deses ghearriveert.

1600. Marck Gouts.
50. Last Guinees Greyn.
14500. ℔ Olyphants Tanden.
22840. ℔ S. Tome zwarte Suyckeren.

Den 22. dito arriveerde 't Schip de Swaen, dat uyt cruyssen was gheweest / bracht mede een Portugees ende vier Negros / die sy omtrent de Bahya aen Lant ghenomen hadden. Soo wy van dito ghevangens relaes konnen weten/ is dat die vande Bahya alreets een parthy van ons ghevangen volck naer Portugael hebben gesonden/ ende datter noch wel by de 300. inde Bahya waren / die met de eerste Vloote mede naer Portugael sullen ghesonden werden; dat indien sulcks waer is/ ons seer verblijdt/ maer daer werdt aen ghetwijffelt / lichtelijck spreeckt den ghevangen sulcks om sijn leven te salveeren; doch de Confirmatie deses / sullen wy met verlanghen uyt Patria verwachten.

Den

Den 23. dito des morghens vroegh / arriveerde alhier een Barck van Itamarica, door onsen Admirael aende Ed. Heeren Hooghe Raden af-ghesonden / met advijs / hoe dat syne Tocht was ghesuccedeert / ende hoe dat hy in Salvo aldaer was ghearriveert / met quantiteyt van Farinie Wortelen. Dito Barcquier seyde vijff Zeylen in Zee ghesien te hebben / doch presumeren Cruyssers te zijn.

Den selfden dito des avondts arriveerde alhier van Tamarica onsen Admirael / Capiteyn Claes, met onse Troupen / hebbende tot Tamarica aen Farinie wortels voor 900. a 1000. Alcqueren ghelaten / dewelcke ons seer wel te passe comen / ende al hadden wy thienmael meer / souden daer mede goede wegh weten.

Den 24. dito des morghens vroegh / zijn by ons over-ghecomen drie Turcken / van Gaspar Dias Ferere, met bericht als voren / dat de meeste macht van den Vyandt naer Pariba ende om de Noordt was / ende datter maer twee Compagnien Molatten / ende vier dito Negros / met eenighe Portugesen / soo by Jan Fernand Viera, als hier omtrent laghen / datse al vry bangh begonnen te werden / voor de comste van ons secours / ende alreets een deel 't Oogh naer de Bahya draeyen. Dit is 't Rapport van de voornoemde Turcken.

Dito arriveerde van Zira 't Carabel Lichthart.

Dito heeft de Heer Paul Anthonio Dames, Schout deser plaetse / soo op 't Reciff als Maurits-stadt / een Generale Beschrijvinghe van de Burgers en Huys-ghesinnen ghedaen: Ende alsoo wy gheen Broodt van de Backers meer konnen becomen / sullen de Heeren Hooghe Raden aen de Burghers weeckentlijck Rantsoen van Broodt laten uytdeelen / voor 's ghelt / dat wel komen sal / alsoo wy sonder Broodt niet by leven konnen blijven.

Den 26. dito is een Barck van Pariba ghearriveert / met advijs / dat den Vyandt met omtrent 4. a 5000. Mannen om Pariba leydt / soo datter niemandt uyt onse Forten mach buyten gaen. Wat sy daer met sulcken macht willen aenrechten / leert den tijdt.

Den 28. dito arriveerde alhier van Ille Fernande, 't Gallioot ghenaemt de Vlucht, aldaer een parthy Negros ghebracht hebbende / ende heeft in passant aen Rio Grande een parthye Kalck gheladen / ende alhier ghebracht.

Den 29. dito des morghens ten drie uyren / arriveerde uyt Patria het Zeeusche Fregat / negen weken gheleden uyt Zeelandt vertrocken zijnde / met tijdinghe / dat onse Vloot soo in Texel / Zeelandt / als andere Kameren / ghereedt lagh om herwaerts te comen. Dese tijdinghe causeerde een generale blijtschap / Godt de Heere geeft datse haest mach comen / op dat wy eenmael uyt dese benaude Belegeringhe en miserie verlicht ende verlost moghen werden.

Den 30. dito des avonts / is de Overste Lieutenant Garsman, met Soldaten ende Barcken naer Rio Grande vertrocken / om aen onse plaetsen / om

om de Noordt leggende / dese goede tijdinghe mede te deelen / ende voorts over-al goede Ordre te stellen.

Den 31. dito des Saterdaghs voor Paesschen/is het Rantsoen-Broodt aen de Burgerye uytghedeelt / te weten drie pondt Broodt 's weecks / daer voor aen de Hooghe Raeden ses stuyv. voor yeder pondt werdt betaelt: Daer mede moet men hem tot d'aencomste van onse Schepen behelpen. Aen de Negros werdt niet ghegeven/dat veroorsaecken sal/ dat sy met menichte sullen verloopen.

Dito is van hier vertrocken 't Jacht de Tonijn, naer Isle Fernande, met een parthy Negros/ gheschut / en Ammunitie van Oorloghe / tot Fortificatie van 't Redoutje dat aldaer is ghemaeckt.

Aprilis 1646.

Den eersten April zijn by de Affogados eenige Brieven door den Vyandt ghestroyt/ ghebonden / dat wy met alle onse Schepen op de Ree leggende/ van meyninghe zijn om naer 't Patria te vertrecken/ ende dat door hongers-noodt / ons presenterende voor yeder persoon drie Alcqueren Farinie op de Reys mede te gheven. Onse benautheydt gheeft den Vyandt groote Couragie / ende hebben daer over van haer nieu ghemaeckte Fort T'areal de Bon Jesus, soo met Canon als Musquetten dapper ghevyert.

Den selven dagh quamen sy voor Kijck in de Pot, ons Volck toe roepende/ sy souden over-comen/ ende goet quartier hebben; maer wy riepen niet veel/ maer antwoorden met halve Haecken en Musquetten/daer mede was 't roepen ghedaen.

Den 3. dito zijn drie van onse Soldaten by den Vyandt over-gheloopen/ klagen van dat haer Rantsoen-broodt vermindert is / en 't schijnt dat het d'oorsaeck daer van is; doch hoe 't is/ sy en sullen 't by den Vyandt soo goet niet vinden als sy wel meenen.

Den 4. dito arriveerde 't Jacht Argijn uyt Zeelandt.

Den 6. dito is een Soldaet vande Affogados alhier ghevangen gebracht/ die men seght 't Kruyt-huys van 't voorsz. Fort wilde aen brandt steken/ ende dan voorts naer de Vyandt over-loopen.

Den 11. dito zijn een deel van onse Schepen / Caravellen / Galiotten/ ende ander kleyn Vaer-tuygh/ uyt cruyssen gheloopen.

Den 12. dito arriveerde alhier een Barck comende van Tamarica, mede brengende twee ghevanghen Portugesen / by Mare Farine bekomen / d'een wesende de Soon van een Portugees ghenaemt Ramaille, ende d'ander een Molaet: De selfde rapporteren / dat Joan Fernand Viera aen Tamandere lagh / ende naer de Bahya sal vertrecken. Oock dat de Portugesen door vreese vande Vloot die wy uyt Patria zijn verwachtende / begonnen te retireren.

Den 14. dito is de Heer Garsman alhier op Maurits-stadt wel gearriveert.

Den 16. dito isser een Vrous-persoon/ die naer den Vyandt meende over te gaen/ by 't Fort de Bruyn op-ghevischt/ alsoo sy de passagie vande Revier onbekent was/ in de selve was verdroncken.

Den 19. dito des Donderdaeghs/ zijn van hier naer Patria t'zeyl ghegaen de Schepen Deventer, Wtrecht, de Trou, 't Huys van Breda, met de twee Guinees Vaerders. Godt verleentse gheluck en behouden Reys.

Dito des avondts/ zijn van hier vertrocken omtrent 170. Roers/ met Capiteyn Claes, naer de Noordt; 't schijnt datter weder een Aenslagh voor handen is/ waer van wy haest wel wat vreemts mochten hooren.

Den 20. dito des nae-middaeghs/ hebben de Portugesen verscheyden vyeren aenghesteken/ ende met Musquetten ghechargeert/ sonder dat wy konnen vernemen tot wat eynde sulcx ghesciet is.

Den 21. dito heeft den Vyandt tot tweemael toe op een dagh/ Brieven op stocken ghestelt/ die door ons Volck zijn af-ghehaelt; doch wat den Inhoudt is/ is ons onbekent.

Den 22. dito des Sondaghs morghens/ is by ons over-ghecomen een Molaet ende een Neger/ voor desen Beeste-wachter van sijn Excellentie Mauritio gheweest zijnde: Declareren/ als dat Joan Fernand Viera naer de Bahya is ghesonden/ dat Hoochstraten door de Portugesen naeu op-ghesien werdt/ dat de Portugesen haer aen de Verginies vergaren/ om ons Houte-Wambeys aen te tasten/ datter van veelderley dinghen groot ghebreck onder de Portugesen was/ dat mede Vleesch/ Olye ende Zout haer manqueerde; voorts dat hare Gasthuysen vol siecke en ghequetste persoonen laghen/ ende van sulcks seer wel bericht was/ door dien dat hy langen tijdt int Gast-huys in de Vergijnies heeft ghedient: Seght mede/ dat de Over-loopers soo haest sy aen haer zijde comen/ op-ghehangen ofte doodtgheslagen werden. Dit ist Rapport vande Neger/ de waerheydt daer van sal den tijdt openbaren.

Den selven dagh is een Pinckje op-ghesonden/ door de Cat sonder Ooren, op de Cust van Angola verovert/ daer in waren twee Capucijnen ende een Jesuijt: De saecken in Angola stonden noch redelijck wel. Oock heeft de Coninginne van Angola met hare Swarten/ een parthye Portugesen gheslagen/ soo datter wel 100. op de plaetse ghebleven zijn/ ende de rest op de vlucht heeft ghebracht.

Den 23. dito is Jaques de Bollan, met twee Soldaten/ alhier op het Reciff ghevanckelijcken ghestelt/ door oorsaeck van de doodt-slagh aen Capiteyn Jacob, Overste van de Tapoyers/ lest aen Rio Grande bedreven.

Den 24. dito is de Overste Lieutenant Garsman, op 't Schip Hollandia in Arrest ghebracht/ over de boven-staende questie.

Den 27. dito arriveerde alhier onsen Admirael/ met het Fregat ghecruyst hebbende tot voor de Bahya: Dan onse Schepen ende Caravellen niet vernemende/ is onverrichter saecke alhier weder ghecomen.

Dito is mede naer Rio Grande vertrocken Capiteyn Moncheron ende

Capiteyn

Capiteyn Deniger, om weghen de saecke van de Heer Garsman informatie te nemen.

Den 29. dito is de Capiteyn Claes Claesz. van sijn Tocht weder ghecomen/ met soodanigh succes als volght: Op den 19. dito van hier vertrocken zijnde/ arriveerde hy Saterdaghs den 21. dito aen Cataame by Tamarica. Des Sondaeghs morghens zijn by hem van Tamarica ghecomen den Commandeur Capiteyn Willem Lamberts, met Gaspar Honinckhuysen, Commandeur der Brasilianen/ soo dat onse Troup/ daer by ghereeckent de Brasilianen/ sterck was 500. Man/ ende zijn des avondts scheep ghegaen/ ende 's Maendaghs morgens vroegh aen de Revier van Tisucapape ghearriveert/ ende aldaer ghelandt: Des Vyandts volck hadden een ofte twee cleyne wercken op de passagie op-gheworpen/ daer sy van ons Volck uyt-ghedreven wierden/ marcherende voorts naer haer groote Fort/ dat sy daer hadden ghemaeckt; maer soo sterck en soo wel versien/ dat soo 't ghebleecken heeft/ weynigh gheweldt op konde ghedaen werden/ ende voor ons weynigh profijt daer uyt konden trecken: Evenwel sonder dese consideratie in achtinghe te nemen/ heeft ons Volck tot ses mael toe daer op aen-ghevallen/ maer t'elcker reyse af-gheslaghen/ soo dat sy eyndelijck mosten retireren/ende zijn op de plaetse doodt ghebleven/Capiteyn Willem, en Honinckhuysen, twee Lieutenanten/ Thomas Kock en Hans Wermlich, twee Sergeanten/ 18. a 20. dooden/ende soo veel ghequetsten. Wy konnen tot noch toe niet vernemen hoe veel van des Vyandts volck ghebleven zijn. De Portugesen waren al twee daghen te voren van onse comste verwitticht/ ghelijck sulcks gherapporteert werdt van een Duytse Chirurgijn/ die wy ten selven tijdt van desen aenslagh ghevanghen namen. Voorwaer wy werden alhier schendigh verraden/ doch mochten de Schelmen wel eens voor den dagh comen/ ende ghestraft werden naer behooren. Dese Tocht was meest aenghevanghen om Farinie te becomen/ alsoo de voornoemde plaetse de Schat-Kamer daer van is: Daer comt noch wel eenighe Farinie van Rio Grande, die de Ed. Heeren Hooghe ende Secrete Raden/ ghestelt hebben niet hoogher als 10. guld. d'Alcq. te moghen vercoopen: Maer om datter gheobtineert is/ te stellen hoe veel men de Kan sal vercoopen/ dat ghereeckent zijnde/ op 7. stuyv. comt; evenwel een parthye schackers ende bloedt-suygers van de arme Ghemeente ende Soldaten/ schamen haer niet die tot 18. a 20. stuyv. de Kan te vercoopen/ dat voorwaer een al te groote schackerye ende woecker is/ ende niet behoort gheleden te werden/ soo dat ongetwijffelt de Ed. Heeren van de Hooghe Raden sulcx wetende/ daer in wel sullen remedieren.

Den 4. dito is van hier naer Tamarica vertrocken de Heer Adriaen van Bullestraten, met de Compagnie Oper-Roers van Capiteyn Hilt, die aldaer Guarnisoen sal houden / ende in sijn plaetse sal hier comen de Compagnie van Capiteyn Vosterman.

Den 8. dito. Voorgaens dese Beschrijvinghe / ghelijck mede te voren is verhaelt / dat den Vyandt alhier van dese plaetse dagelijcks van 't gene hier passeert / advertissement wierdt ghegheven ; 't selfde is heden door Godts ghenade eensdeels ontdeckt / ende aen 't licht ghecomen: Want seecker twee Portugesen / met namen Jan Viera d'Allegro , ende Francisco Rebero , die beyde een tijdt langh op 't Reciff ghewoont hadden / waren alleen van alle de Portugesen by ons ghebleven ; doch Godt weet / ende den tijdt sal 't uytbrengen / wat Verraderyen ende Communicatien sy met den Vyandt hebben ghebrouwen : Want dese Jan Viera d'Allegro aen sijn zijde beweeght hebbende een Molatte / om een Dooſken daer in eenighe Brieven waren / aen den Vyandt te brengen / heeft den selven Molaet dito Dooſken aen de Hooghe Raden ghebracht / die het selve van stonden aen open deden / ende daer in vonden Brieven met Cijffer-Letters gheschreven : Soo hebben datelijck eenighe van de Heeren persoonlijcken met eenighe Soldaten / de voorsz. Portugesen ghevanckelijck uyt haer Huys ghehaelt / ende den voornoemden Viera (die Schrijver van de Brieven was) af-ghevordert / dat hy de voorsz. Brieven soude ontcijfferen / ende declareren den Inhoudt der selver ; maer sulcks heeft hy seer opiniaterlijck gheweygert te doen / sulcks dat hy daerom op de Pijn-banck wierde ghebracht / evenwel wilde niet ter Werelt bekennen. Gheduyrende die tijdt / zijn de Poorten soo van Maurits-stadt als 't Reciff / ghesloten ghehouden / soo datter niemandt in noch uyt mocht gaen : Onghetwijffelt zijnder groote Secreten onder dito Brieven schuylende / aen de welcke te weten / den Staet deser Landen veel aen gheleghen is / het welck in 't corte wel mochte uyt-komen ; Want soo sy niet bekennen willen / sullen noch eens op de Pijn-banck moeten comen.

Den 10. dito is van Tamarica ghearriveert de Heer Adriaen van Bullestraten, met het Fregat de Hasewindt , op 't Eylandt ende de Forten goede Ordre ghestelt hebbende. De Compagnie Oper-Roers van Capiteyn Hilt is aldaer in Guarnisoen ghebleven / ende in sijn plaets is in Maurits-stadt ghecomen de Compagnie van Capiteyn Vosterman. Van Tamarica becomen wy advijs / als dat de Portugesen eenighe honderden Sengalen ghereedt maken / tot wat voornemen / sal den tijdt leeren.

Den 11. dito arriveerde een Barck van Rio Grande , met de Capiteyns Moucheron ende Deniger , met advijs / dat de Vyandt sich aen Mongoaype heeft versterckt ; daer tegen hebben de onse 't Huys van Jan Lestou dapper ghefortificeert. Ander veel nieuws konnen wy daer van daen niet vernemen.

Alsoo onse Vloote soo lange tardeert te comen/ ende onse Vivres schaers werden/ soo is op heden ons Rantsoen van Broodt vermindert: Soo dat wy niet meer ter weeck ontfangen als twee pondt Broodt/ en dat schaers van ghewicht/ende moeten ons daer mede soberlijcken behelpen/ tot dat het Godt ghelieft dat onse Vloote sal comen.

Den 14. dito is met de saecke der ghevangen Portugesen gebesoigneert/ soo dat ten eersten haer Proces sal ghemaeckt werden.

Dito is een Oude Portugees op het Reciff woonachtigh/ op een van onse Schepen ghevanghen ghestelt; dit is de leste die wy noch onder ons hadden woonen/ maer offer geen meer onder de Joden woonen/ ende onder haer schuylen/ is Godt bekent/ die metter tijdt wel sullen gheopenbaert werden.

Den 15. dito zijn vier van onse Soldaten aen des Vyandts zijde over-gheloopen.

Den 16. dito des nachts tusschen twaelf ende een uyren/ heeft den Vyandt voor onse Forten hem comen presenteren/ maeckende mijnen of sy een aenval wilden doen; maer wierden over-al soo wellekom gheheeten/ soo met groff Canon/Musquetten en Roers/ dat naer drie uyren geschiets aen beyde zijden sy retireerden. Het schijnt dat de Over-loopers haer wonderlijcken gheincourageert moeten hebben/ weghen onsen standt alhier/ ende daer door een proeff hebben willen doen/ of wy soo machteloos waren/ gheen gheweer meer te konnen ghebruycken; doch (Godt danck) sy hebbent contrarie bevonden/ ende moghelijck sullen dese Over-loopers voor loon van haer aenbrengen/ met een Stropada Corde betaelt werden/ 'twelck ongetwijffelt sy alreedts sullen hebben ontfangen.

Dito saghen wy van 't Reciff verby onse Reede zeylen naer 't Zuyden/ een Caravelle/ wy meynden eerst dat het een Prijs was/die onse Cruyssers hadden verovert; maer 't was een Portugees/ die of verdreven was/ of onse Reede quam besichtighen. Onse Fregat den Hasewindt die cruyst nu omtrent de Cabo S. Augustino, Godt gheve sy dat rescontreren mach: Het schijnt dat dito Caravelle van de Eylanden/ met eenighe Advijsen ofte Wijnen is af-ghesonden.

Dito zijn weder vijf van onse Soldaten naer den Vyant over-geloopen.

Den 17. dito tusschen twaelf en een uyren inder nacht/ hebben de Portugesen al weder op nieus beginnen te schieten/ dan niet anders voor-ghenomen/ 't schijnt sy ons soecken te matteeren.

Dito is alhier ghearriveert een Tambour met een Portugees/ van den Vyant af-ghesonden: Het was meer als ses Maenden gheleden/ dat van haer Volck hier was ghesonden/ alsoo sulcks door de Hooghe Raden/ aen haer was verboden/ van sich niet te verstouten yemandt alhier meer te zenden/ ofte die stracks te sullen op-knoopen. Alhier werdt ghesegt/ dat sijn aenbrengen is/ seeckere Brieff uyt Portugael van den Coningh Don Joan ghschreven/ waer in vermelt soude wesen/ dat de Staten Generael ende de West-Indische Compagnie/ met den Coningh van Portugael/

 wegen

wegen dese Landen van Brasil, waren veraccordeert / den Coningh doende restitutie van alle Oncosten / die de Compagnie van aenbegin af hebben ghedaen; dat Vranckrijck/Hollandt en Zeelandt/ alhier sullen vermoghen te handelen/ dat een yeder int besit van sijne goederen sal vermoghen te blijven/ met meer andere Articulen / daer van de Ratificatie met een van onse Jachten soude comen; (soo sy seggen) maer wy en ghelooven noch achten al haer seggen niet / maer veel eerder dat het een Jesuijtsche Inventie is/ om ons daer door te verbaren/ende van 't secours te doen desespereren; want wy niet konnen ghelooven/ dat de Heeren Staten noch de Compagnie dese Conquesten aen Don Joan sullen vercoopen/ sonder weten ende kennisse van de gheinteresseerde alhier woonende: Oock en achten wy Don Joan soo suffisant niet / om het vierendeel van 't Capitael te konnen voldoen. Soo dat wy dese Ambassade en Rodemontados niet en achten.

Den 18. dito is de selve Portugees ende Tambour weder wegh ghesonden / ende met een Compagnie Soldaten tot voorby de Affogados gheconvoyeert / alsoo de Burgerye door verbitteringhe teghen de Portugesen opghenomen / hun met ghewelt van boven neder de Brugge int water wilden smijten / soo dat men de Brugh moste ghesloten houden / tot dat sy daer over ghepasseert waren.

Den 21. dito is de Fregatte den Hasewindt alhier ghecomen / met een Caravelle door hem verovert / tusschen de hoochte van Olinda en Tamarica. Dito Caravelle quam van Rio Genero, gaende naer Portugael / ghéladen met 225. Kisten Suycker / soo Blancos als Moscovados / daer op waren 22. Eters/die alhier mede ghebracht zijn.

Den 22. dito zijn verscheyden Soldaten ghevangen ghestelt/die int Fort Ernestus mutinatie meenden aen te vangen wegen 't Rantsoen.

Desen dagh is de Compagnie Burgery van de Heer Cornel Walbeeck ghemonstert/ ende sterck bevonden 83. Man.

Den 23. dito heeft Capiteyn Hans vander Goes ghemonstert/ende bevonden 85. Man sterck te zijn.

Den 24. dito heeft ghemonstert de Mayoor Matthijs Becx, sijn Capiteyn Lieutenant Joost van Bullestraten, sterck 89. Koppen. Beneffens de Capiteyn Bartholomeus van Ceulen, 88. Koppen sterck.

Den 25. dito is Francisco Rebero Portugees ghepijnight / die eenighe daghen gheleden met Jan Viera d'Allego ghevanghen was ghestelt / ende heeft een seecker Fransch Coopman / met namen Louys Heys, aen-gheklaecht/ die daer over met sijn Couzijn alhier in hechtenisse zijn ghestelt.

Den 26. dito. Desen dagh is ons Rantsoen-Broodt op een pondt des weecks ghestelt/ daer voor moeten wy betalen aende Hooge Raden 4.stuyv. 't welck voorwaer voor ons arme Burghers seer zwaer valt / met twee Oncen Broot 's daeghs te moeten leven; want die nu een Huys vol kleyne Kinderen heeft / eylaes wat sullen die doen? Wy en konnen het niet bedencken/de schortinghe oft waer aen het haperen mach / dat wy in de tijdt van thien Maenden dat wy beleghert zijn gheweest / gheen ofte weynigh

Schepen

Schepen met Vivres ofte Victalie uyt Patria en hebben ghekreghen / daer wy voor dese Oorloghe soo overvloedigh van Vivres uyt 't Patria wierden versien / ende daer mede ten overvloedt 't gheheele Landt konden provianderen: Voorwaer het is te droevighe saecke om te beschrijven / dat onse Lants-Luyden ons soo weynigh ghedachtigh zijn. Godt gheve dat het met ons niet en gae / als met die vande Bahya in 't Jaer 1624. die de selve plaetse door ghebreck van Vivres en hongers-noodt aen de Vyandt mosten over-gheven; want onse Vloot quam tot secours / maer doen wast te laet: Evenwel soo is de Couragie van de Burgery soo uyttermaten groot / dat alles hier wel soude gaen / soo daer maer wat te eten waer; Dan evenwel sullen sy liever met de Degen inde vuyst sterven / dan hun aen de Vyandt over te geven / noch op Godt de Heere goede hope hebbende / uyt dese onse groote benautheyt int corte verlost te sullen werden.

Den 28. dito arriveerde alhier een Barcke van Tamarica, met tijdinghe / hoe dat thien a twaelf van onse Brasilianen van de Portugesen ghevangen waren ghenomen / die om ververschinghe ende Vivres te becomen / waren uytghetrocken.

Dito isser een Brieff op de Trappen van Domine Ongenae ghevonden / door eenighe moedtwillighe Boeven aldaer gheleydt; addresserende aen onsen Admirael / Officieren van de Militie / als Burgherye / &c. vol seditieuse woorden / ende tot mutinatie streckende / mede dreygementen inhoudende. Waer over de Heeren van de Hooghe ende Secrete Raden / seecker Placaet dies aengaende hebben ghe-emaneert / van den Inhoudt / dat soo wie den Autheur deses sal konnen aenwijsen / belooven tot een Vereeringe de somme van ses hondert Gulden / met stil-zwijghen van sijnen name; wiert oock belooft aen den Autheur desselfs / indien hy mochte berou hebben / ende sulcks aengeeft / ghepardonneert te werden / ende boven dien drie hondert Guldens tot Vereeringhe ghegheven sal werden. Dese Brieven moeten van sonderlinghe importantie wesen; doch soo veel wy daer van konnen vernemen / willen de Soldaten dat men de Overste Lieutenant Garsman sal ontslaen / ofte willen hem met ghewelt uyt halen: Ongetwijffelt zijnder groote Raders die dese Wagen doet om-loopen / die metter tijdt wel sullen gheopenbaert ende ghestraft werden.

Den 30. dito is Jan Viera d'Allego Portugees / alhier op 't Reciff gherecht / eerst onthooft / ende daer naer ghevierendeelt / de vier quartieren zijn buyten onse Forten op-ghehangen / soo dat de Portugesen deselve wanneer het haer ghelust / konnen aenschouwen / ende oock voor alle Verraders tot een Spiegel sal dienen.

Twee van onse Soldaten van 't Fort Prins Willem ofte Affogados uyt-ghegaen wesende / om wat Crangeses en hout te soecken / wierden van de Portugesen / die dicht by 't Fort in 't Kreupel-bosch laghen verborghen / ghevangen ghenomen / die de Soldaten mede namen / ende teghen haer seyden: Ghy en hebt in langhe tijdt u becomste niet ghegheten / eet die nu / ende gaven haer Vleesch / Farinie en Backovens / met een stuck gelt om te drincken /

brincken / ende lietense weder naer 't Fort gaen / daer sy haer weder-varen te kennen gaven ; daer op soo wierdt datelijck een Sergiant met Soldaten naer hun toe ghecommandeert / die op de selve plaetse trocken / om den Vyandt te attrapperen / maer was al vertrocken ; doch vonden in een sacxken van haer aldaer ghelaten / eenighe Brieven / de welcke desen avondt alhier in-ghebracht zijn.

Den 31. dito heeft de Heer Anthony Dames, beneffens de Heeren Schepenen van Maurits-stadt / een generale Visitatie soo van 't Reciff als Maurits-stadt ghedaen / om te sien wat Vivres noch resteerde ; doch gantsch weynigh ghevonden / soo dat ons leste hope is / een generale uytval op den Vyandt te doen / ende te sien de uytcomste die Godt de Heere ons sal ghelieven te verleenen.

Iunij 1646.

Den eersten Junij heeft den Vyandt sich aen Boaviste ghepresenteert / ende een Brieff op een stocxken ghestelt / die door een van onse Sergianten met twee Soldaten wierdt af-ghehaelt / ende voorts aen de Hooghe Raden ghebracht.

Den 3. dito zijn onse Cruyssers weder ghecomen / die derthien Schepen van de Portugesen in Zee hebben ghesien / waer naer toe haren Cours is / leert den tijdt.

Den 4. dito is een Generale Vasten ende Bede-dagh met de Trommelslagh af-ghecondicht / de welcke Woensdagh ghehouden sal werden.

Den 5. dito hebben de Burgerye op nieus de daghwacht ghehouden.

Dito is 't Schip Omlandia van hier naer Rio Grande t'zeyl ghegaen / sal in passant de Brasilianen ende haer Vrouwen / soo van Tamarica als Pariba mede nemen / ende aen Rio Grande brengen / alsoo hier gheen Vivres meer en zijn om aen de selve te gheven / noch voor ons om te leven / ende onmogheliijck is langer te harden. Godt beware ons / dat d'Inhout des Briefs den eersten deses alhier van de Portugesen ghesonden / niet waerachtigh en zy / ons te moeten in hare handen over-gheven ; want in dito Brieff sy ons sommeerden / ons in drie a vier dagen te moeten over-gheven / ofte dat naer d'Expiratie van de selve tijdt / gheen quartier en sullen hebben te verwachten / maer alles tot de Kinderen inde Wieghe / massacreren ende doodt slaen : De Joden soo sy Christen wilden werden / sullen quartier hebben / ende soo niet / willen sy haer mede doodt slaen. Dit zijn de Rodemontados daer sy ons mede dreygen.

Alles is hier soo dier ende schaers te becomen / dattet niet te segghen en is / want voor een pont Bacqueliau half verrot moeten wy betalen 12. stuy. een pont Stockvis 16. een pont Meel 56. stuyv. een Kan Farinie 56. stuy. een pont Stijffsel 42. stuyv. een pont Boter 5. Guld. ende alle dingen naer advenant / versche Vis eens soo veel als te voren. In somma / geen Penne kan onse miserie ghenoeghsaem beschrijven.

Den

Den 6. dito is alhier een Generale Vasten-dagh ghehouden / de welcke alle Woensdaghs ghecontinueert sal werden/tot dat onse Vloote ghecomen sal wesen.

Den 7. dito heeft den Vyandt een Tambour met een Portugees met Brieven ghesonden/ maer niet verder ghecomen als tot aen de Vijff-hoeck, alsoo de Hooge Raden aen haer geen Audientie wilden gheven / hebben sy onverrichter saecke met de Brieven moeten retireren.

Den 8. dito is alhier een Chirurgijn / ghenaemt Meester Christoffel, onthooft/ die in Compagnie dienst was/ ende doen den Vyandt Zersaim innam/ by de selve dienst nam / ende sijn Vrou met vier Kinderen tot Zersaim liet sitten. Hy wierde by Tapaycienen ghevanghen ghenomen.

Desen nacht is naer den Vyandt over-gheloopen een Jode met sijn Vrou/met namen Manuel da Costa, anders ghenaemt de Prins van Pariba.

Den 10. dito des Sondaghs avonts / is Capiteyn Claes met een Troup Volck van hier uytghetrocken/ende heeft by ons Houte Wambeys snachts in Embuscade ghelegen.

Den 11. dito des morgens / heeft den Vyandt onse Embuscade ondeckt/ soo datter dapper aen beyde zijden wierde gheschoten / 't welck wel een uyr langh continueerde ; 't Houte Wambeys/ alias Kijck inde Pot, schoot dapper onder de Portugesen / soo datter ongetwijffelt een parthy Specken ghebleven zijn. Capiteyn Claes quam weder binnen / mede brengende een Negro/die by de Hooge Raden ghebracht wierdt / Rapporteerde datter een Caravel van Isle Madera in 't Pontael was ghearriveert / dat van de Eylanden was af-ghesonden / om haer te adverteren / dat onse Vloote daer voorby was ghepasseert.

Desen avondt quam alhier een loopende tijdinghe / dat onse Vloote/ ofte eenighe Schepen van dien/ tusschen Pariba ende Rio Grande soude ghesien zijn gheweest. Godt geve dat sulcx waer wesen mach.

Dito des nachts zijn 7. van onse Soldaten aen den Vyandt over-gheloopen / die de selve van onsen miserabelen standt wel sullen hebben gheadverteert / dat den Vyandt niet weynigh en sal verblijden / ende Couragie gheven ons op 't Lijff te vallen ; want soo de voornoemde Negro rapporteert/ soo maeckt de Vyandt groote preparatie van Jangades / om ons eer onse Vloote comt / aen te vallen / daer over sy van alle plaetsen by een komen; doch wy vertrouwen op Godt. Voorwaer de Soldaten hebben weynigh reden om wegh te loopen / alsoo sy soo goet Rantsoen krijghen / dat sy daer mede seer wel konnen toe-comen / maer de arme Ghemeente ende Burgery hebben meer reden om te clagen / die gantsch niet en krijghen als een arm Roggen-broodt van een pondt voor een weeck / dat elck oordeele/ oft een persoon daer by kan leven / ende ebenwel moeten de Burghery soo wel waken ende dienst doen als de Soldaten : Ja soo veel ghedaen/dat aen de Burgery (naest Godt) de eere comt/van dat dese plaets behouden is.

Desen abondt is een Compagnie Swarten uyt-ghetrocken / die des nachts over de Brugh van Boaviste in Embuscade hebben ghelegen/

ende des morgens meer als een upr langh gheschermutseert; de Vyandt meer als 500. sterck zijnde/en dorst upt het Bosch niet comen / maer schoot daer upt à la volee, sonder een van de onse te raecken. Ons Canon schoot van alle kanten dapper Boschwaert in / soo datter ongheтwijffelt een deel onder de Bladeren zijn ghebleven / ende retireerden onse Negros met goede Ordre over de Brugghe van Boaviste, die van daer in Salvo alhier ghecomen zijn.

Van den 12. tot den 15. dito heeft de Vyandt niet upt-gherecht / als ons alle nachten met sijn schieten in allarm te houden.

Den 16. dito quam een Negro over-loopen/ die ons adverteerde dat den Vyandt van sins was op ons een aenval te doen / maer 't was anders niet als een bravade.

Den 18. dito is alhier een Barck van Tamarica ghearriveert / met advijs / dat de Portugesen met een stercke Troup / daer omtrent ende op 't Eylandt waren ingheballen / ende de drie Barcken die aldaer op de wacht lagen/ hadden verbrandt. Hier werdt ghesegt / dat de Forten van Tamarica sullen gheslecht werden / alsoo door ghebreck van Vivres / niet moghelijck is die langer te konnen houden.

Den 20. dito isser een Turck upt het Pontael by ons op een Jangade over-ghecomen/ met advijs/ datter van onse Schepen upt Patria comende/ in Zee waren ghesien/ Godt geve die haest hier mogen comen.

Den 22. dito zijn twee Barcken van 't Fort Orangien ghearriveert/ met het Volck dat op Tamarica ghelegen heeft / alsoo het selve door Ordre van de Hooge Raden hebben verlaten / 't gheschut vernagelt ende in de Vesten ghesmeten: Soo haest ons Volck daer upt waren ghemarcheert / is Hoochstraten met 11. Compagnien daer in ghetrocken / soo dat sy ongheтwijffelt de selve plaets sullen versterken / ende haer daer in vernestelen/ dat voor de Compagnie groote moeyten sal costen / om de selve wederom te winnen. Met de voorsz. Barcquen is tijdinghe ghecomen/hoe dat de Constapel ende Busschieter van 't Fort Orangien, miscontentement hebbende over 't uptdeelen van 't Rantsoen / mutineerden / de Constapel ende Busschieter zijn by de Vyandt over-gheloopen; noch een Busschieter die mede meende deur te gaen / wierdt ghekregen / de welcke ghepijnicht zijnde/ bekende / hoe dat hy met noch een ander Busschieter / van sins waren gheweest / de Portugesen op een vande zwackste plaetsen te doen aenvallen/ ende hadden de stucken soo gheladen/ dat sy de Vyandt gheen schade souden hebben ghedaen. Dito twee Busschieters zijn opghehanghen. De Heer Bas sal naer 't Fort ten eersten gaen/om op alles aldaer Ordre te stellen.

Dito zijn mede van Rio Grande vier Barcken ghearriveert / met een parthye Farinie ende beesten / dat ons uyttermaten wel te passe comt/ alsoo wy gheheel buyten raedt waren / door ghebreck ende mancquement van Vivres.

Dito is de Vaendrigh van Loo met een parthy Soldaten ghevanghen ghestelt; deselve Vaendrigh werdt ghesegt naer de Vyandt wilde over-loopen/

loopen/ maer alsoo de Soldaten sijn Ordre hadden ghevolcht/ ende niet en wisten wat sijn intentie was/ soo werden sy den selven dagh gherelaxeert.

Dito zijn (Godt loff) uyt Patria alhier ghearriveert de Schepen/ de Elizabeth ende de Vergulde Valck, van Amsterdam/ wesende Schepen van onse Vloote/ die acht weecken gheleden met noch 15. Schepen uyt Texel waren ghezeylt/ doch twee daer van in Texel veronghgeluckt/ Rapporteren dat 34. van onse Schepen voor hun vertreck/ eenighe weecken te voren van alle Cameren waren ghezeylt; doch dat sy wel mochten in Engelandt door contrarie windt en Onweder zijn gheretardeert. Met de voor-ghenoemde Schepen zijn ghecomen twee Compagnien Soldaten/ omtrent de 200. Man sterck zijnde/ hebben oock groote quantiteyt van Meelen en Vivres mede ghebracht. Over welck ontset wy den Heere onsen Godt niet ghenoechsaem konnen loven ende dancken/ dewelcke ons in onse over-groote uyterste noodt ende ellendigheyt/ door sijne groote barmhertigheyt dit onverwachte secours heeft toeghesonden/ ende soo spoedigen Reys verleent/ waer door onse zware honger wat verzadicht sal werden: De Vloote verwachten wy met den eersten/ de Heere wil die voor ongheluck ende tegenspoet bewaren/ ende dat sy in Salvo alhier mach komen/ op dat wy doch eenmael uyt dese zware ende benaude Belegheringhe moghen verlost werden. De comste van de voorsz. Schepen/ heeft alhier een Generale vreuchde ende blijdtschap ghecauseert/ ende is desen avondt/ soo van de Schepen als van alle Forten/ 't Reciff ende Maurits-stadt/ 't Canon ende Musquetten ghelost/ en Salvo ghesc hoten.

Tot ghedachtenisse deser onser ontset/ hebben wy dese weynighe Verssen gheannexeert/ by dewelcke men de standt onser saecken sal konnen sien/ ende daer mede over een soo groote verlossinghe/ onsen Heere Godt loven en dancken.

LAet ons met danckbaerheyt den Heer prijsen en loven,
Die in ons groote noodt, ons zendt sijn hulp van boven
Wt d'Hemel, uyt sijn Throon, aensiet d'ellendigheydt
Van sijn verdruckte Volck, die den doodt was bereydt
Door den wreeden Maraen, die met gapende monden
Eylaes! sonder Gods hulp, ons nu al had' verslonden:
Door honger, door ghebreck, van Lijf-tocht, en van Broodt,
Wy waren buyten raedt, wy waren in doodts noodt.
Wy hadden 't lest Rantsoen; daer was noch vier Meel Vaten,
Mocht dat, eylaes! mocht dat, acht duysent Zielen baten?
Geen Menschen hulp, geen hoop, geen ontset meer verwacht,
't Water was op de lipp', wy waren sonder kracht.

Daer was geen ander raedt, te soecken noch te maecken,
Als met ghemeen gheweldt aen ons Vyandt te naecken:
Daer toe Burger, Soldaet, en yeder was ghemoedt,
Voor Godt, en 't Vaderlandt, te storten eer sijn Bloedt,
Dan onder den Maraen sijn dienstbaer Jock te treden,
Veel liever wel ghemoedt, en tot sterven te vreden:
Want het Maraens ghebroedt, noyt sijn gheloft en hout,
Want die'er op vertrout, hem dat wel haest berout.
Wat voordeel geeft ons doch, den Treves met de Specken,
Een Helle vol verdriet, met Eeden sy maer gecken.
Wy lijden nu een wijl, maer Godes stercke handt,
Sal met een snelle straf, haer doen vallen tot schandt,
Doen voelen sijn gramschap, doen voelen sijne plagen,
End' als den boosen *Cain*, van steed tot steed verjaghen,
Wreken 't Onnoosel bloedt, in overvloedt ghestort,
Die d'Hemel over haer, tot wraecke stadigh port:
Die ons ghenadelijck, nu heeft willen aenschouwen.
Laet ons alleen op hem, nu hoopen end' betrouwen,
Die ons beschermt, bewaert, ons Burcht, ons Vastigheyt,
Tot besluyt: Danck en loff, den Heer in Eeuwigheyt.

Den 23. dito arriveerde van Zeelandt 't Schip den Regenboogh, met Capiteyn Oyens en sijn Compagnie Soldaten / sterck 136. Koppen / met seecker advijs / dat het Schip Zeelandia by Engelandt was veronghelukt / ende weynighe persoonen waren ghesalveert / gheen goet gheberght / maer alles was gheblevén. Dit is voorwaer een groote schade / de Heere wil de gheinteresseerders in een ander recompenseren.

Dese dagh is van hier t'zeyl ghegaen de Heer Pieter Jansz. Bas, Hooghe en Secrete Raedt / met de Galiotte Heemstede, om over de voorgaende Troubelen in 't Fort Orangien gheresen / ende voorts over-al goede Ordre te stellen.

Heden zijn alle onse Brasilianen / die in de Forten alhier hebben ghelegen / met een Barck naer Rio Grande ghesonden / daer mede zijn de 4. Padres Capucijnen / voor desen inde Pinck verovert / wegh ghesonden.

Dito is ghearriveert de Caravelle Lichthart, van Rio Grande, met Farinie en Beesten.

Den 24. dito is alhier uyt Patria ghearriveert 't Jacht Hagen en Veldt, vande Camer van Zeelandt / mede brengende 84. Soldaten.

Den 25. dito is alhier een Sergeant ghebarquebuseert / die naer de Vyandt (met eenighe Soldaten die hy ghedebaucheert had) wilde overloopen. De Soldaten / als mede de Vaendrigh van Loo (daer een Pael voor gheplant was) zijn door voor-bidden van de principaelste Vrouwen alhier / ghepardonneert; evenwel is van Loo van sijn Vaendel ghedeporteert / ende is daer mede Balken Joppen versien.

Desen

Desen dagh is alhier een ongheluck gheschiet; de Soldaten met Hagen en Velt ghecomen/verby 't Huys van de Heer Bullestraten marcherende/ en Salvo schietende/ isser een vande Soldaten doodt gheschoten.

Met dito Jacht werdt gheconfirmeert 't blijven van Zeelandia, ende datter 40. persoonen ghesalveert zijn; de Sack daer de Brieven in waren is gheberght/ ende voorts naer behooren bestelt.

Den 28. dito is 't Schip den Salamander door onse Barcken in Zee ghesien/ tusschen de hooghte van de Stadt Olinda ende Tamarica; maer door dien de windt en stroom contrarie is/ soo kan het niet op-komen. Op dito Schip is Capiteyn Gerardt Schut, met sijn Compagnie van 150. Koppen/ die wy met de eerste goede windt alle uyren zijn verwachtende.

Den 29. dito heeft de Vyandt een van onse Boots/ geladen met Vivres/ gaende naer 't Fort vande Affogados, ghenomen / een vande onse is doodt gheschoten en drie ghevangen ghenomen.

Dito is de Capiteyn Gheweldiger van dito Fort naer den Vyant overgheloopen.

Iulij 1646.

Den eersten Julij is 't Schip de Salamander van Zeelandt / alhier wel gearriveert/ met Capiteyn Schut en sijn Compagnie. Onse andere Schepen zijn wy met verlangen verwachtende.

Den 2. dito is alhier ghearriveert 't Fregat de Sterre, van de Camer van Zeelandt / met 10. Soldaten / die een Caravelle op de hooghte van Porto Calvo, heeft verobert/ ghealden met 350. Kisten Suycker/dat alhier met 28. ghevangenen binnen ghebracht is; quam vande Bahya/ ende was naer Portugael ghedestineert/ met noch 4. andere Caravellen / die onse kleyne Fregat meenden te knellen/ dat by groot perijckel liep/maer wiert door de Fregat den Hasewindt daer omtrent cruyssende/ ontset: quam wat te laet / om een goede Prijs te maken / alsoo de Caravellen haren Cours waren vervolcht. Dit is (Godt loff) revengie van onse Boot / door den Vyandt op de Revier vande Affogados den 29. deses ghenomen.

Den 3. dito heeft de Vyandt twee Soldaten by Kijck inde Pot visschende doodt gheschoten.

Dito is ghearriveert de Fregatte de Rhee van Vlissingen, met 63. Soldaten; onder weeghs ghewecst hebbende 14. weecken.

Den 4. dito heeftmen alhier aen de Burghery dubbelt Randtsoen van Broodt uytghedeelt/ met noch een Kan Erweten: Eenighe persoonen soo verhongert wesende/ hebben van dat onse Schepen mede ghebracht hadden soo gulsigh ghegeten/ datter verscheyden sieck zijn ghewordden/ende daer af ghestorven: Voorwaer den honger is een scherp zweert.

Den 5. dito zijn van hier eenighe Barcken naer Rio Grande vertrocken/ met de Compagnie van Capiteyn Claes, La Montangie, ende een van de nieuwe ghecomen / sullen haer aen de Moolen van Conyau versterken/ ende

ende met de Brasilianen conjungeeren ; om soo wanneer onse gheheele Vloote is ghecomen/ de vyandt van Noordt en Zuydt aen te tasten.

Den 6. dito is de Heer Bas van Tamarica wederom ghecomen/ met de Compagnie van Capiteyn Blauwen Haen ende Coenraet Hilt: De Vyandt heeft den Bergh van Tamarica met de Stadt Schoppen wederom ghequiteert en verlaten/ ende ses stucken gheschuts mede ghenomen; 't Huys van de Directeur aldaer hebben sy in brandt ghesteken/ ende voorts alles ghespolieert.

Den 7. dito is Capiteyn Claes met een parthy uytgegaen/ die den 8. dito weder is ghecomen/ sonder de vyandt gherescontreert te hebben.

Den 11. dito is ons Jacht Argijn, dat een wijl tijdts in Zee heeft ghecruyst/ alhier binnen ghecomen.

Dito is 't Schip Soutelandia, 'twelck op Brant-wacht lagh by de Baterye naer Olinda, ende met Suyckeren gheladen/ verongeluckt/ ghestrandt en gheborsten/ door dien dat sijn Kabel-Tou door desen harden Stroom was door 't af-spoelen van sijn Ancker ghebroken; meer als 200. Kisten zijnder nat ghewordeu/ 'twelck een groote schade is/ alsoo de Suyckeren tegenwoordigh soo hoogh van prijs zijn/ datse noyt in Brasil soo gheweest hebben/ de Blancos zijn vercocht voor 51. a 52. schell. d'Arob/ Moscobados niet veel minder. 't Schip de Swaen heeft mede groot perijckel ghestaen/ alsoo door 't breken van sijn Tou aen 't Reciff was ghedreven/ maer schoot een stuck af/ daer mede 't stracx ghesecondeert werdt vande Boots/ soo dat hy Godt loff/ noch geen schade heeft gheleden.

Den 12. dito is ghearriveert 't Schip Loande, met de Heer van Goch, ende de Compagnie van Capiteyn Willem Hamel, sterck 120. Koppen.

Den 15. dito des Sondaghs/ is de voornoemde Compagnie aen Landt ghecomen/ sterck 120. Man/ daer onder een deel siecken/ vande Loop ende Scheurbuyck/ alsoo sy 20. weken onder weeghs zijn gheweest. De Heer van Goch is mede niet wel te pas aen Landt ghecomen/ ende heeft sijn Logement by provisie in 't Huys van de Heer Bullestraten ghenomen. Godt geve dat onse Vloote haest comen mach/op dat wy eenmael van dese langhduerighe Belegeringhe mogen werden verlost.

Den 16. dito des nachts/ zijn 11. van de ghevangene Portugesen/ met de Boot van Soutelande naer den Vyandt ghevlucht/ claechden seer/ dat sy naer behooren geen Rantsoen en kregen.

Den 18. dito zijn alhier verby ghezeylt vijf Oost-Indies Vaerders/ die een Brieff alhier hebben af-ghesonden/ den Inhoudt wesende/ hoe dat sy 14. dagen gheleden/ 11. van onse Schepen herwaerts comende/ 6. graden benoorden de Linie hadden ghesproken/ daer in waren de Heer Schoonenburgh, Colonel Henderson, ende de Vice-Admirael Banckert, soo dat wy de selve alle uyren zijn verwachtende.

Den 19. dito is van hier een stercke Troupe uyt-ghetrocken/ om den Vyandt af-breuck te doen/ doch zijn onverrichter saecke alhier binnen ghecomen.

Den

Den 25. dito is alhier van S. Thome ghearriveert 't Schip de Groote Christoffel, met Suyckeren gheladen.

Den 26. dito is een Negro van den Vyandt over-ghecomen / met aenbrenghen / dat de Portugesen al bangh beginnen te werden over de comste van onse Vloote. Wy verhopen die volcomentlijck hier haest te sullen sien/ om als dan den vyandt met ghewelt te moghen aentasten.

Den 27. dito zijn ses Soldaten van Capiteyn Schuts Compagnie / naer de Vyandt over-gheloopen.

Den 28. dito is alhier een Barck van Rio Grande ghearriveert / met advijs / hoe dat het Schip 't Wapen van Medemblick, aldaer was vervallen/ daer in wesende de Heer Mayoor Stackhouwer, met Soldaten ende Vivres.

Den 29. dito arriveerde 't Schip den Ringh van Zeelandt/met 46. Soldaten. Ende de Fregat den Arent, met 60. dito / 9. weecken onder weeghs gheweest zijnde.

Den 30. dito is een Negro van den Vyandt over-ghecomen / doch anders niet konnen vernemen / dan dat de Vyandt over al goede wacht was houdende/ door vreese van ons volck overvallen te werden.

Den 31. dito Dijnsdaghs / zijn alhier ghearriveert van de Camer van Amsterdam / de Schepen / de Goude Leeuw, daer op den Gouverneur Sigismondus van Schoppen, den Blauwen Haen, daer op de Heere Hooghe Raedt Abraham Trouwers, ende 't Schip Graeff Enno, met omtrent seven hondert Soldaten.

Augusti 1646.

Den eersten Augusti is aen Landt ghecomen / de Heer Gouverneur Schop, met de Heer Trouwers, die met groote blijdtschap wierden in-ghehaelt/ 't Canon van Maurits-stadt/ Reciff en Forten / wierdt tot driemael ghelost/ twee Compagnien Soldaten en twee dito Burghers / stonden int gheweer/ om hun in te halen. Nu verhoopen wy van Godt een haestighe openinghe deser plaetse / ende dat hy den schrick int herte van dese verradersche Portugesen sal zenden.

Desen dagh sagen wy weder de twee Zeylen die wy op den 31. dito ghesien hadden / die ghenomen werden voor 't Schip Middelburgh, het ander voor een Fransch-vaerder / dan waren te laegh vervallen. Godt gheve sy in behouden Haven mogen comen.

Den 2. dito is alhier van de Gout-Kust ghearriveert 't Schip Haerlem, mede brengende

1600. Marck Gouts.
15000. ℔ Olpphants Tanden.

Den 4. dito is de Heer Gouverneur des avonts van hier uyt getrocken/ met 5. a 600. soo Roers als Musqnettiers / ende tusschen dese plaetse ende Olinda

Olinda in Embuscade ghelegen/ hy heeft eenige Negros op condtschap uyt-gesonden; de Portugesen over de Rivier leggende/ meenden na haer seggen dat wy Haa mao de framengos waren / passeerdende 't water / ende doen sy midden water waren/ gaf ons Volck vyer op haer / ('twelck voorwaer een weynigh te vroegh was/) daer op de Vyant antwoorde / en daer mede was Capiteyn Hilt ghereet/ die uyt sijn Embuscade op-sprongh / en soo wacker vyer op Speck Jan gaf/ datter een deel int water neer vielen/ sonder ordre ghestelt te hebben hoe veel Ziel-missen / om haer verdoemde Zielen uyt 't Vaghevyer te trecken / ghesongen sullen werden. De Gouverneur is in sijn een been geschoten/ doch is de schoot niet periculeus/ 's morgens quam de Heer Gouverneur met de Troupen weder binnen; sijn quetsuer is weynigh/ alsoo hy noch heden uytghegaen is.

Den 7. dito is Capiteyn Claes met sijn Compagnie / en een Compagnie Negros/ om avontagie te soecken/ van hier uytghetrocken.

Dito heeft de Gouverneur met de Hooghe Raden/ de Forten Prins Hendrick ende Prins Willem wesen besichtigen.

Dito arriveerde alhier 't Schip de Goude Son, vande Camer van Zeelandt/ met 200. Soldaten/ 19. weken onderweeghs gheweest hebbende.

Den 8. dito arriveerde alhier 't Schip 't Wapen van Dordt, met de Heer Hooge Rade vande Camer vande Mase/ met 150. Soldaten/ onder weegs gheweest hebbende 23. weecken.

Dito is 't Fregat de Rhee van hier naer West-Indien vertrocken.

Des avondts zijn van hier 8. a 900. Man uyt-ghetrocken / om eenighe avantagie op den Vyandt te soecken.

Den 9. dito des morgens / trocken hier uyt over de Rivier aen Boaviste, 30. Man/ die niet soo haest over waren/ of de Portugesen quamen met haer schermutseeren/ soo dat wy 't selfde perfect vande Wallen konden sien. Ons Canon schoot dapper onder haer. Eyndelijck/ de Vyandt te sterck aen komende/ most ons volck retireren/ wy hebben drie ghequetsten/ doch hoe veel van des Vyants volck is ghebleven/ konnen wy eygentlijck niet weten.

Desen avondt is onse Troupe onverrichter saecke weder binnen ghecomen/ ende stracks weder een ander uytghesonden.

Den 10. dito is weder een parthy uytghegaen / doch zijn beyde onverrichter saecke weder in-ghecomen.

Den 11. dito 's avondts / is de Heer President Schoonenburgh, met de Hooge Raedt Hendrick Hoecx, seer heerlijck alhier inghehaelt/ alle de Burgery ende Soldaten waren in 't ghewеer / ende naer dat 't Canon van alle plaetsen tot driemael was ghelost / hebben de Burgerye ende Soldaten tot driemael ghechargeert / soo dat het scheen of alles in lichten brandt stondt. Wat Speck Jan hier van denckt/ kan een yeder wel oordeelen: Wy hopen met Gods hulp haer haest eens gaen te besoecken / ende haer de selve benauthеyt aenjagen/ die sy ons aenghejaecht hebben.

Den 12. dito Sondaghs avondts / is de Heer Gouverneur Schop, met 10. a 1100. Man van hier uytgetrocken/ met de Heer Admirael Lichthart,

drie

drie hondert Matroosen / ende 6. stucken gheschuts / naer de Barette; aldaer comende vonden niemant / alsoo de Vyandt op 't Huys van Cavalgante was gheretireert / soo wierter datelijck dapper ghearbeyt aen een Fort dat 9. puncten sal hebben.

Dito des nachts / wierdt de Schipper vande Swaen, door een van onse Schilt-wachten aen de Barrette doodt gheschoten / alsoo dito Schipper met noch twee andere achter om 't Leger gaende / ende de Sentinelle twee mael Warda roepende / ende niet sprekende / sijn gheweer op hem loste / ende soo doodt schoot.

Den 13. dito trock de Gouverneur naer 't Huys van Cavalgante, met 300. Man / daer een schermutsel voor-viel / van des Vyandts volck sagh men vijf a ses neer vallen / ende eenighe ghequetst; aen onse zijde zijn drie ghequetsten / ende een doodt.

Den 15. dito trocken wy naer 't Melck-huys de Corcoranes ende S. Bartholomei (een Ingenio alsoo ghenaemt) ende van sijn bedt ghevanghen ghehaelt Fernand Vale, Heer vande gheseyde Ingenio, ende noch 9. andere Portugesen / die alhier ghevangen ghebracht zijn.

Den 17. dito was 't Fort aen de Barette in defensie ghebracht / ende is ghenaemt Schoonburgh, naer de naem van de Heer Generael / daer leydt voor Guarnisoen 200. Man / ende Commandeur Capiteyn Blauwen Haen.

Den 18. dito zijn vijf vande ghevangen Portugesen met Paspoorten na huys ghesonden; wat vruchten die doen sullen / leert den tijdt.

Den 19. dito is de Heer Abraham Trouwers, Hooge ende secrete Raedt / naer vier of vijf dagen sieckte / ten 4. uyren inden Heere gherust.

Den 21. dito is de voornoemde Heer / seer heerlijck inde Kercke op 't Reciff begraven; de Burgery ende Soldaten 400. sterck / gheleyden 't Lijck tot inde Kerck / ende gaven alsdan drie Chargien met Musquetten.

Den 24. dito is alhier een Barck van Pariba ghearriveert / met advijs / dat de Portugesen de Stadt hebben verlaten / en waren naer de Vergintes gheretireert / doch hebben de Moolens verbrandt en verdestrueert.

Dito arriveerde een Barck van Isle Fernande, met Milie en Hoenders.

September 1646.

Den eersten September arriveerde 't Schip 't Wapen van Delft, wel ses Maenden onder weeghs gheweest zijnde / met 105. Soldaten ende Vivres gheladen.

Den 6. dito zijn alhier twee Portugesen met een Trompetter van den Vyandt ghecomen / doch zijn onverrichter saecke weder wegh ghesonden.

Den 7. dito arriveerde alhier het Schip 't Wapen van Dordt, segghe Mauritius van Amsterdam / met 150. Man / den 30. Mey daer van vertrocken.

Desen dagh is Willem Robberts Lieutenant / wederom van Baroe-Grande ghecomen / heeft aldaer eenighe Huysen gheplondert / ende de

Portugesen alhier ghevanckelijck ghebracht. Hoochstraten was ses dagen te voren daer gheweest.

Den 8. dito. Desen dagh is alhier een Soldaet ghehanghen / ende twee ghewipt/ om datse naer de Vyandt wilden over-loopen.

Den 10. dito zijn de 9. Compagnien Burgery buyten 't Reciff ghemonstert/ en omtrent de 700. Man sterck bevonden. De Heer Hooghe Raedt Beaumont, heeft door Oratie de Burgery int generael/ over haer getrouwe ende goede dienst aende Compagnie bewesen / ten hoochsten bedanckt / met versoeck daer in te willen continueren.

Den 10. dito des avondts / is de Gouverneur met 7. a 800. Man van hier naer de Barette ghetrocken / 't is onghetwijffelt om de Portugesen op te nestelen/ daer van wy wel haest tijdinghe mochten hooren.

Den 11. dito 's morgens met breken van den daghe / heeft ons volck de Vyandt aen Rookos Note-boomen / drie mijlen van hier / gherescontreert/ allwaer een furieuse Rescontre met de Portugesen is voor-ghevallen: Wy lagen bloot aende strandt/ ende de Vyandt inde Bosschagie tot sijn voordeel leggende/ gaf dapper vyer daer uyt/ ende meende ons te besetten; maer de Gouverneur noch wat achter wesende met drie Compagnien / ontsettede ons volck/ ende gaf soo dapper vyer onder de Portugesen/ dat sy int Bosch moesten retireren. Wy hebben 26. dooden ende 94. ghequetsten: Van den Vyandt isser sonder twijffel niet min ghebleven.

Den 13. dito arriveerde 't Schip 't Wapen van Medemblick, dat soo lange aen Rio Grande hadde ghelegen.

Den 14. dito is de Cornel Hinderson ghearriveert / met 't Schip der Vere, zijnde een vande Staten Oorloghs Schepen.

Den 17. dito is een Generael Pardoen ghepubliceert / voor alle Portugesen/ egeene uytghesondert/ behalven voor Dirck van Hoochstraten, Caspar vander Ley, ende Albert Gerritsz. Wedda, doch ghelooven hier dat de Portugesen weynigh sullen achten/ ende effect nemen.

Den 18. dito is de Gouverneur Schop van hier vertrocken naer Goiane, met de Compagnie van Capiteyn Claes ende Capiteyn Kill.

Den 19. dito zijn van hier naer Patria vertrocken/ de Schepen de Swaen, ende de Ringh, Godt verleentse behouden Reys.

Den 25. dito zijn aen dese zijde over-ghecomen drie Portugesen / klagen over-seer / van dat by haer van alles groot ghebreck is / ende alreede beginnen te muytineren / dat Jan Fernand Viera niet en derf buyten sijn Huys gaen/ door vreese van om hals te comen/ alsoo sy hem de schult van alle dese onheylen zijn wijtende: Segghen mede / datter wel meer als 600. Portugesen geerne souden overcomen / maer door de stercke wachten die sy houden / isset onmogelijck / soo dat sy selfs met groot perijckel van hun leven/ alhier ghecomen zijn.

Den 27. dito is de Capiteyn Lieutenant Brantsma, met ontrent 50. man/ van hier uytgaende naer de Affogados, van de Vyandt gherescontreert/ de vyant sterck inde 600. man / waren wel 5. dagen in Embuscade gheweest:

Ons

Ons Volck de tweede Bruggħe paſſerende/ werden vande Poꝛtugeſen rontom becingelt/ ſoo datter dapper aen beyde zijde wierde geſchoten; doch ons Volck tegen ſulcken menichte veel te zwack weſende/moſten retireren/ met verlies van 12. dooden/4. gevangen/ende 11. gequetſten: Ons Canon ſoo vande Affogados als vande Vijf-hoeck, ſchoot dapper onder de vyandt/ ſoo dat ongħetwijffelt ſy niet vry gheraeckt zijn.

Den 29. dito quamen twee Negros over / met Rappoꝛt / dat in de leſte Reſcontre vande Poꝛtugeſen / ghebleven waren vijf ſoo Capiteynen als Officieren/ 14. Soldaten/ende een parthy ghequetſten/ ſoo dat Speck Jan daer geen Zy by gheſponnen heeft.

October 1646.

Den 10. October zijn twee Poꝛtugeſen by ons over-ghecomen/met haer volle ghetweer / Rappoꝛteren als de vooꝛgaende / dat de Soldaten van de Bahya mutineren/ dooꝛ ooꝛſaeck dat ſy ſoo langhe hier moeten blijven/ dat ſy met de Moꝛadooꝛs alreede hant-gemeen zijn ghetweeſt/waer dooꝛ eenige ghequetſt en doodt zijn ghebleven / datter groot ghebꝛeck van alles onder haer is / ſoo van verſcheyden noodighe Vivꝛes / als Kleedinghe. Godt ghebe dat ſulcks waer zy / ende wenſche dat ſy van hier al gheretireert waren.

Den 12. dito zijn vier Soldaten op-ghehangen / ende een ghewipt / van wil zijnde naer de Vyandt over te loopen.

Den 18. dito arriveerde 't Jacht Enckhuysen van S. Tome, met advijs/ dat alles aldaer noch in een goede ſtandt ſtondt.

Den 19. dito arriveerde 't Schip Noordt-Hollandt, 18. weecken onder weeghs zijnde ghetweeſt/ op hebbende 60. Soldaten.

Den 24. dito is onſe Vloote t'zeyl ghegaen / onder de Directie van de Heer Coꝛnel Henderson, de Heer Admirael Lichthart, ende vooꝛ Commiſſaris Generael de Heer Paul Anthony Dames, beſtaende in 13. ſoo groote als kleyne Schepen/ thien Compagnien Soldaten/ ende dꝛie Compagnien Bꝛaſilianen / ſterck behalven de Matrooſen / omtrent de twaelf a 1300. Man / ende van alles wel verſien. De ghemeene ſpꝛaeck ende opinie is/dattet op Rio S. Francisco aengheſien is; wat daer van is / ſal den tijdt leeren. De namen vande Schepen zijn deſe navolgende:

Graeff Enno, **Admirael van Amſterdam.**
Loande de S. Paul, **Vice-Admirael van Zeelandt.**
't Wapen van Dort, **Schout by nacht/ van Doꝛt.**
Blauwen Haen, **van Amſterdam.**
't Jacht Argijn, **van Middelburgh.**
Dito de Sterre, **dito.**
Twee groote Boots.

Amsterveen.
Slooterdijck.
Vier Barcquen.
Een Caravelle ghenaemt 't Reciff.

November 1646.

Den tweeden Novemb. arriveerde 't Schip de Trou van Amsterdam/ 9. weecken onder weeghs zijnde gheweest/mede brengende een Compagnie Soldaten/ sterck 105. Koppen/ en vol Vivres gheladen.

Den 3. dito arriveerde 't Schip de Melck-meyt van de Kamer van Amsterdam / 23. weecken onder weeghs gheweest hebbende / daer op zijnde 102. Soldaten. Als mede 't Schip Prins Hendrick van Groeninghen/ daer op wesende 19. Soldaten/ met Vivres/ 13. weecken op de Reys zijnde gheweest.

Den 4. dito arriveerde 't Schip de Brouwer van Amsterdam / op zijnde de Compagnie van Capiteyn Koin, sterck 104. Man / 12. weecken op de Reys gheweest zijnde.

Den 5. dito arriveerde 't Schip de Liefde van de Maes / op hebbende 105. Mannen.

Den 6. dito arriveerde den Hout-Thuyn van Groeningen / 18. weecken op de Reys gheweest zijnde / met Capiteyn Latteringen en sijn Compagnie/ sterck 124. Cabessen.

Den 12. dito is de Commandeur Banckert van Pariba alhier ghearriveert/ met de Schepen Ter Veere, Middelburgh, Nieu ende Out Vlissingen, Staten Oorloghs Schepen. Van Pariba werdt gheschreven / dat de Portugesen alle de Moolens hebben verdestrueert / ende de Ketels begraven ; maer de Plantagien/ soo van Farinie / Taback / als Vruchten / staen seer schoon : Soo dat wy nu/ Godt danck / met alderley Ververschinghe van daer versien werden / 't welck tot een groote verquickinghe soo voor de siecken als ghesonden dient.

Den 16. dito is alhier van Rio S. Francisco ghearriveert 't Fregat de Sterre, vande Cornel Henderson af-ghesonden ; waer by wy tijdinge hebben becomen / dat onse Vloot op 't eynde vande voorleden Maendt / wel was ghearriveert aen Coureype, 9. mijlen Benoorden de Rivier van S.Francisco leggende / ende omtrent 60. mijlen van hier / alwaer sy ghelandet hebben/ ende voorts ghemarcheert naer 't Fort / alwaer comende niemant vonden/ Hoochstraten sijn begonnen werck ofte Fortresse hebbende verlaten / ende 't Canon wegh ghevoert; men meent dat hy naer de Bahya is gheretireert. Ons Volck vonden een groote Huysinghe vol Taback ende Farinie/zijnde des Vyandts Magasijn / aldaer de Inwoonders zijn gheretireert op een Eylandt twee mijlen van 't Fort leggende / alwaer heenen ghesonden werden twee wel ghemonteerde Booten / die de witte Vlagghe achter lieten waeyen/

waepen / om te sien of sy met de Portugesen ter spraeck mochten komen, 't welck niet en gheluckte; maer daer naer sonden de Portugesen Brieven met een Oude Vrouwe / aende Cornel / d'Inhoudt is noch onbekent/ drie a 4. Portugesen souden al Paspoort hebben ghehaelt.

Den 18. dito vernamen wy dat de vyandt met 1300. Man uyt de Verginies naer Rio S. Francisco waren op ghetrocken.

Den 19. dito is het Fregat de Sterre van hier weder naer Rio S. Francisco ghetrocken.

Den 22. dito hebben twee van onse Compagnien met de vyandt aen de Affogados lustigh gheschermutseert / de vyandt sterck op de onse comende dringen / tot onder ons Canon / daer sy soo ghewellecomt wierden / datter van de hare drie Capiteynen ende 18. Man voor 't ghelach bleven sitten/ sonder de menichte van ghequetsten/ die sy int retireren mede namen: Wy en hebben Godt danck/ geen dooden noch ghequetsten.

Den 23. dito is by ons over ghecomen een Brasiliaen met sijn Vrouwe/ verhaelt 't boven-staende alsoo te wesen / als in persoon daer by ghe weest zijnde/ seght dat aen de Soldaten tot Rantsoen/ 's weecx uytghedeelt wordt twee pont Vleesch en drie Kannen Farinie/ en anders niet; datse van alles groot ghebreck lijden / sulcks is wel te ghelooven / alsoo sy in meer als 18. Maenden uyt 't Reciff niet en hebben ghekregen: Ende die weten wat consumptie de Portugesen deden ten tijde van Vrede / sullen haer daer over moeten verwonderen/ want menigh duysent Zielen int Lant woonen. Ut de Bahya konnen sy schaers versien werden / alsoo sy onse Schepen te seer vreesen/ die zedert den Oorlogh / soo menighe schoone Prijs van de Portugesen hebben ghenomen/ ende alhier zijn ghebracht ghe weest.

Den 24. dito is is de Gouverneur Sr. Mare met 30. Man van hier vertrocken/ 't schijnt om eenighe inspectie om de Zuydt te nemen.

Den 29. dito is de selve weder ghearriveert / doch men kan eygentlijck niet weten / waer toe sijn desseyn streckte / sulcx werdt secreet ghehouden: Soo veel men daer van verneemt / is dat de Portugesen 't Fort Gijsselingh weder op-gemaeckt hebben / met noch een Fort aende voet vande Fonteyn der Kercke de Nosse Signoor de Nazarette, boven de Bergh hebben sy 't met de Batery aende water-kant dapper versterckt / soo dat eer men de Cabo weder krijcht/ veel Cabessen sullen kosten.

Een van onse Jachten uyt Angola comende / heeft op de Reys een Portugees Schip verovert / daer op 70. Zielen waren / en de selve tot voor de Reede alhier ghebracht; doch alsoo hy te zwack van volck was / konde geen volck op de Prijs / om die te bewaren/ stellen; maer om die by hem ende in dack te houden / gaffe maer voor drie daghen spijs / soo datse ghenoodtsaeckt waren by hem te blijven: Doch sy haren kans schoon siende/ hebben by nacht de Kabels af-ghekapt / ende zijn 't ontcomen; maer alsoo sy vervolght wierden / is hier dichte by aen een plaetse ghenaemt de Candelary, ghestrandt: De Portugesen hebben haer aen Landt ghesalveert.

Met de persoonen nu onlanghs by ons over-ghecomen / hebben wy verstaen / dat de Portugesen ghemonstert hebben / ende 8000. Man sterck bevonden / behalven de ghene die aende Moolens ende Plantagien wercken/ die niet minder int ghetal zijn / soo datse een groote macht by een konnen brengen: Doch wy hoopen datse door ghebreck en straffe Godts / het soo langh niet sullen houden als sy alreede hebben ghedaen / ende dat de Heere onse Godt ons een goede uytcomste van dese zware Oorlogh sal doen sien/ tot sijner Prijs en Loff/ ende onser Zielen saligheyt/ Amen.

December 1646.

Den eersten Decemb. arriveerde alhier een Barck van Rio S.Francisco, mede brengende een goede quantiteyt Toback / door ons volck aldaer verovert. Aen 't Fort wierdt dapper ghewerckt; men vernam noch gheen Vyandt/doch ist seecker sy ons niet langh in vrede sullen laten rusten/ maer ons comen besoecken/ dat den tijdt sal leeren.

Den 5. dito is de Goude Son van Zeelandt/ van hier na 't Patria vertrocken; Godt verleentse behouden Reys.

Den 7. dito bequamen wy tijdinghe van Tamarica, dat een parthy van ons volck uytghegaen zijnde / om water ende hout op den Bergh te becomen/vande Portugesen die aldaer in Embuscade lagen/ waren overvallen/ soo dat wy 7. Mannen verlooren; sulcx ghebeurt meermalen/alsoo de Portugesen als Weer-wolven/ sich inde Bosschen onthouden / ende ons Volck op haer onverdacht zijnde/zelden haer Klauwen zijn ontcomende.

Den 9. dito 's morgens / is alhier van Rio S.Francisco ghearriveert het Fregat de Sterre, mede brengende 't doode Lichaem van onsen Admirael Jan Cornelisz. Lichthart, die op den 28. Novemb. in sijn Jacht op de Rivier aldaer seer subijtelijck was over-leden/ in een uyr ghesont en doodt. Sulcx heeft hier een groote droefheydt onder kleyne en groote ghecauseert / alsoo hy om sijn uytnemende deuchden seer bemint was / ende ghevreest van sijne Vyanden / die over sijn doodt niet weynigh en sullen verblijden / want sy hem als de doodt vreesden.

Den 12. dito is de Admirael alhier op 't Reciff seer heerlijcken begraven/ met twee Compagnien Burgers en twee Compagnien Soldaten/ die voor 't Lijck marcheerden / ende ghevolght van alle de Heeren / en gantsche Burgerye / 't Canon wierdt van alle Schepen ghelost. Voorwaer het verlies van desen Zee-Heldt / is een irreparabele schade voor ons alhier in Brasil woonende.

Den 15. dito is 't Fregat de Sterre,met noch een Barck met Provisie en Ammunitie/na ons Leger naer Rio S.Francisco,van hier vertrocken.

Den 19. dito arriveerde een Barck van Rio S. Francisco, met tijdinghe/ dat aldaer door ongheluck een groote brandt was ontstaen / 't welck meest al de Hutten daer heeft verbrandt / ende dat veel goederen zijn gheconsumeert ende verbrandt gheworden.

Den

Den 21. dito is de Heer Gouverneur Schop ende Sr. Mare, met vier a 500. Man uytghetrocken. Veel sustineren dattet naer Igracu is / ende dat hem Stackhouwer aldaer by sal verbroeghen / met onse Brasilianen ende Soldaten. Daer mocht wel yets Notabels voor-vallen / 't welck den tijdt sal leeren.

Een seecker Persoon omtrent 16. Maenden gheleden van den Vyandt aen Rio grande ghevangen ghenomen / was om naer de Bahya ghesonden te werden; doch uyt hare handen ontsnapt wesende / is by ons Volck aen Correripo ghe-eschappeert: Ende alsoo hy lange tijdt met haer heeft ghe-converseert / hebben wy veel particulariteyten van hem vernomen. Namentlijck / dat verscheyden van de groote Seignoors Portugesen / door last van Jan Fernand Viera, waren in apprehensie ghenomen / werden beschuldight kennisse te hebben van den Attendant / 't welck laestmael op sijn persoon was voor-ghenomen / mede Correspondentie met ons te houden; Manuel Cavalgante, een vande principaelste Rebellen / ist in de Mattes ontvlucht / met een deel Moradores ende Soldaten vande Bahya. Jean Pesoe ende Cosmo de Craste, beyde Seignores d'Ingenios, zijn elck in een amende van 2000. Croonen ghecondemneert / ende moeten alle weecken driemael aen 't Reael de Bon Jesus comen / ende haer vertoonen: Voorts sitten d'andere noch ghevangen. Godt danck / die onder de Cerberus Hoofden tweedracht en mis-vertrouwen heeft ghesonden / daer van wy hopen ten voordeel deser Landen / metter tijdt noch goede vruchten van te sullen trecken. Oock hebben sy veelderley dinghs ghebreck / 't welck onder haer gheen kleyn miscontentement causeert.

Den 23. dito is 't Schip de Goude Leeu van hier na Rochel vertrocken.

Den 24. dito is een parthy van 85. Man met Sr. Mare naer de Gouverneur vertrocken.

Den 27. dito zijn twee Barcken van Isle Fernande vertrocken / ende daer mede drie Vrouwen uyt dese Landen ghebannen.

Den 29. dito is Mr. Lucas Pennevart Moor / die langen tijdt by de Portugesen is gheweest / wesende Jan Fernand Viera Factoor / by ons over-ghecomen / van dewelcke hare Ed. Mogende verscheyden gheleghentheden van des Vyandts saecken hebben vernomen. Doch alles blijft secreet.

Besluyte desen Jare / om te aenvangen 't Nieuwe Jaer / in dewelcke wy den Almogenden Godt bidden ons beter gheluck te verleenen / ons te beschermen / ende te verlossen uyt de handen onser Vyanden / om sijns Naems eere wille / Amen.

HET

HET

DERDE DEEL.

Ianuarij 1647.

DEn tweeden Januarij is alhier ghearriveert 't Schip den Timmerman, vande Camer van Amsterdam/ 9. weecken onder weegs zijnde gheweest / met een Compagnie Soldaten sterck 125. Koppen / met tijdinghe / dat de Franchoysen de stercke Stadt van Duynkercken hadden verovert.

Dito is de Heer Schop weder ghecomen / sonder yets verricht te hebben/alsoo de Vyandt van sijn comste te Igracou waren verwitticht / soo dat gheen kans voor ons en was haer aen te tasten.

Dito is een Barck van Rio S. Francisco ghearriveert / met de naervolgende droevighe tijdinghe / soo het selve ghe-extraheert is uyt een Brief in dato den 30. Decemb. 1646. uyt 't Fort Maurice aen S. Francisco gheschreven / te weten:

Den 27. Decemb. zijn van hier uyt-ghetrocken vijf Compagnien Blancken/ ende een Compagnie Brasilianen / om een Corael Beesten/ leggende ses mijlen van hier/ te becomen. Over de Troup commandeerde Capiteyn Samuel Lambert alias La Montangie. De Voor-Troup voerde Capiteyn Killian en Capiteyn Gijsselingh, die de Vyandt al tweemael in de vlucht hadden gheslaghen/ veel van haer doodt slaende ende ghevanghen nemende: Maer de Commandeur La Montangie, in plaetse vande voornoemde Capiteyns naer behooren te seconderen / nam een andere wegh door de Rivier / ende over zijnde / wierdt hy van achteren ende van voren omcingelt / soo datter gheen raedt meer was te retireren. De Tapoyers vielen onder ons Volck / die aen 't vluchten waren / ende haer gheweer van haer wegh wierpen / soo dat sy meest in 't Fort quamen sonder gheweer / jae selfs sonder haer zijdt-gheweer te hebben. Waer over de Colonel Henderson haer wilde doen straffen/ over haer bloodigheyt/ende dat sy haer Officieren soo schandelijck hadden verlaten; doch door voor-bidden vande principaelste Officieren / zijn sy ten aensien van hare jonckheyt ghepardonnert. De Vaendrichs La Fleur, Cornelis vande Voorde, ende Thomas Rames, hebben haer eere getracht / en zijn met noch een deel van ons Volck als brave Soldaten binnen ghecomen. De schult van dese deroute wordt den Commandeur La Montangie ghegeven/ die door sijn quade Ordre sulcx ghecauseert heeft. 't Meeste quaet hebben de Tapoyers aen ons volck ghedaen/die de vluchtende Soldaten doodt sloegen. Alle de Officieren van de vijf Compagnien zijn meest ghebleven/ als te weten:

Dooden.

Dooden.

Capiteyn Killian Snijder.
Capiteyn Gerrit Schut.
Capiteyn Koin.
Capiteyn La Montangie.
Lieutenant Jeronimus Helleman.
Lieutenant Bailjaert van Vlissingen.
Lieutenant Comans van den Haghe.
Vendrich Middelburgh van Zwol.

Ghevangen.

Capiteyn Gijsselingh.

Van de ghemeene Soldaten zijn ghebleven de volghende / die in 't over-sien zijn bevonden te mancqueren:

Van de Compagnie van

Capiteyn Schut	19. Man.
Van Koin	34. dito.
Van Killian	14. dito.
Van Gijsselingh	22. dito.
Van La Montangie	14. dito.
Brasilianen	2. dito.
Hooft-Officieren	9. dito.

Somma 114. Mannen.

Jan Jansz. van Yssendijck, Lieutenant van Gijsselingh, ende Adriaen Mebus Vaendrigh van Capiteyn Schut, om dat sy haer gheweer wegh ghesmeten hadden / zijn op den 29. Decemb. haer gheweer voor haer voeten ghebroken/en zijn ghecondemneert voor ontrouw naer 't Patria gesonden te werden. Wy zijn alhier wel 1300. Man sterck / doch en derven evenwel gheen anderhalf uyr van hier gaen; want de Vyandt hierom seer sterck leght: 't Verlies van soo veel brave Officieren en Soldaten / causeert hier gheen cleyne alteratie / Godt wil ons te hulp comen / aen 't Fort werdt dapper ghewerckt.

Den 9. dito. Alsoo den Vyandt door het voor-verhaelde Rescontre / tot sijn avantagie op ons ghewonnen / hebben de Ed. M. Heeren van de Hooghe Regeeringhe / in dato deses over-al Placaten laten aen-slaen/ dat alle Inwoonders / onder haer ghebiedt ende ghehoorsaemheyt staende/ aen Pariba, 't Fort S. Andries, ende daer omtrent woonende / haer sullen

hebben te retireren naer onse Forten / alsoo sy de Guarnisoenen daer van daen sullen lichten / ende elders employeeren : Soo dat te ghelooven staet/ dat onse meeste macht by een ghebracht sal werden/ om daer mede de vyant eenigh voordeel af te sien / 't zy hier omtrent oft aen de Bahya / ende van Godt sijn zeegen verwachten : Want met cleyne Troupen op de Vyandt avantagie te soecken / is soo veel als Mugge-werck / dat is / om de Kaers te vliegen/ ende sijn selfs te verbranden.

Den 11. dito heeft de Vyant voor ons Fort de Affogados ghenaemt Prins Willem, een lustige bravade comen maken / maer wierden met 't Canon soo begroet/ dat sy wel haest retireerden.

Den 12. dito is de Barck van Pieter Claesz. van Pariba ghearriveert/ met tijdinghe / hoe dat de Portugesen naer 't vertreck van onse Guarnisoenen aen Pariba ende S. Andries leggende / aldaer met eenighe Troupen waren ghecomen / ende verscheyden van ons Volck / onder anderen een Coopman Adam Bartels, hadden ghevangen ghenomen / ende verscheyden doodt gheslagen/die op hare Plantagien waren ghebleven/buyten de Ordre vande Ed. Moogende : Soo datmen sonder groot perijckel buyten onse Forten die wy noch aen Pariba zijn hebbende / mach gaen / of men loopt perijckel van doodt gheslagen of ghevangen te werden.

Veelderley praetjes laet Jean Fernand hier uytstroyen door sijn Creatueren/ die hy alhier Godt weet het/ al te veel heeft / om ons een schrick aen te jagen; maer wy en geven daer niet veel om/alsoo wy op Godt vertrouwen. Een seecker Molaetinne van aensien is daer over in arrest ghenomen / die opentlijck dorst seggen / dattet Reciff binnen thien dagen in een bloedt-bat t soude staen / ende dat die ghelucktigh soude zijn / die by Joan Fernand mocht wesen/sy is daer gheciteert. Watter van comen sal/is mijn ghevoelen voor een Vrouwen wint-praetje aenghenomen sal werden.

Den 18. dito is de Mayoor Jacob Stackhouwer alhier ghecomen/ mettet Volck dat aen Pariba en S. Andries heeft ghelegen.

Den 21. dito is de Vyandt voor de Barette ghecomen inder nacht / ende hebben van stonden aen twee Bateryen op-ghewopen / daer mede sy op 't Fort ghenaemt Schoonborgh dapper vyer gaven den 22. des morghens ; d'ander Batery was langhs de strandt / om 't secours te beletten in 't Fort te comen. Des morgens saghen en hoorden wy 't gheschut / waer op van stonden aen door de Heer Gouverneur Schop, vijf Compagnien Soldaten daer na toe zijn ghesonden/ langs de Klippen/ om ons Volck te secondeeren/ alsoo sy over Isle de Paillie (door de Vyandt alsdoen beset wesende) niet en mochten marcheren. Desen avondt is noch een Compagnie Vyer-Roers van hier de wegh nae Olinda uytghetrocken / doch zijn dese morgen onverrichter saecke weder binnen ghecomen.

Den 23. dito smorgens vroegh / hoorden wy alhier dapper schieten van de Barette/dan na eenighe uyren daer naer was het stil/ende corts daer aen quam van ons Volck vande Barette / brengende tijdinghe / dat de Portugesen met haer Canon waren gheretireert/ meest door 't geweldigh schieten

van

van onse Jachten / die dicht aen de Klippen haer soo inde zijde flancqueerden/ ende vyer op haer gaven / datter ongetwijffelt veel van de hare zijn ghesneuvelt: Van de onse zijnder 14. soo ghequetst als doodt ghebleven.

Den 28. dito is de Heer Gouverneur Schop van hier vertrocken / met seven soo Schepen als Fregatten / met 700. Man naer Rio S. Francisco: Daeghs te vooren waren vertrocken 400. Brasilianen/ 'tis sonder twijffel datter een Exploict voor handen is/ 'twelck den tijdt sal leeren.

Februarij 1647.

Den 7. dito arriveerde alhier een Barck van Rio S. Francisco, die mede bracht een Portugees aldaer by ons over-ghecomen / die verclaerde dattet maer twee Maenden gheleden was dat hy uyt Portugael was vertrocken/ ende dat aldaer stercke gheruchten waren van een Hollandtsche Vloot / die herwaerts soude comen / met ses a 7000. Man / waer over die van de Bahya ghewaerschout waren wel op haer hoede te wesen / soo dat de vrees onder haer al begon te ontstaen. Zijn voorder aenbrengen blijft secreet.

Den 12. dito Dijnsdaghs morgens ten acht uyren / is alhier uyt Patria ghearriveert 't Schip de Hoppe-sack, met de Cornel Hendrick van Hous, en 30. Soldaten/uytghewest zijnde seven en een halve weeck / was met noch drie andere Schepen uytghezeylt/die wy alle uyren zijn verwachtende.

Desen dagh zijn 24. Negers ende Negerinnen met hare Kinders aen de Barette over-ghecomen/ zijnde de Portugesen ontloopen / die haer naer de Bahya wilden vervoeren/seggen van meer te sullen over-comen.

De Suycker is hier tegenwoordigh seer dier / soo dat een pondt slechte Suycker qualijck voor een guld. is te becomen / soo dat soo 't langer duert/ de selve uyt 't Patria sullen moeten ontbieden.

Dito arriveerde twee Barcken van Rio S. Francisco, met de Fiscael Tapper, met tijdinghe / dat de Lieutenant La Fleur uyt-ghesonden zijnde/ om van de Portugesen condtschap te becomen / van de selvighe in Embuscade leggende / waren aenghetast ende doodt-gheslagen / sonder datter yemandt af is ghecomen.

Den 17. dito hebben haer Ed. Moogende van hier naer de Portugesen ghesonden / Gaspar Perere met sijn Soon / twee ghevanghen Portugesen/ die alhier over de 18. Maenden ghevanghen hebben ghesetén / tot wat intentie sulcks gheschiet / leert den tijdt; ende sullen sien wat vruchten de goedertierentheydt van onse Overigheden aen haer bewesen / sullen voortbrenghen.

Met een Barck van Rio S. Francisco alhier ghearriveert / becomen wy tijdinghe / hoe dat onse Vloote op den vierden deses daer van daen was ghezeylt/ onder 't Commando van de Heer Hooghe Raedt Symon van Beaumont, ende over de Militie de Heer Sigismundus van Schop, die hare Cours naer de Zuydt namen / sterck met Soldaten als Brasilianen en Matroosen/ by de 3000. Man. Men ghelooft alhier voorseecker dattet omtrent de

Bahya aenghesien is. 't Succes verhopen wy haest te hooren / waer toe Godt de Heere ghelieve sijn Heylighe zeegen te verleenen/Amen.

Aen Rio S. Francisco is gheblebven als Commandeur de Heer Cornel Henderson, met 5. a 600. Brasilianen en Soldaten.

Den 27. ende 28. dito arriveerden de Schepen de Prins ende Blaeuwen Boer van Amsterdam / op-hebbende 105. Soldaten t'samen / hebben thien weecken onder weeghs gheweest / zijn met Vivres gheladen / ende brengen tijdinghe / den handel vry en open staet / dat hier qualijck aenghenomen wil werden.

Martius 1647.

Den eersten Martij is van hier na 't Patria vertrocken 't Schip de Goude Leeuw, ende de Timmerman naer Rochel, Godt verleentse behouden Reys.

Den 2. dito zijn eenighe Negros vande Vyandt by ons over-ghecomen/ brengen tijdinge/dat de meeste macht vande Portugesen naer de Zuyt was ghemarcheert. Wy bequamen oock een droevighe tijdinghe van een van onse Barcken / komende van Rio Grande, die omtrent Pariba was ghebleven / met 11. Zielen en eenighe Beesten / onder andere is ghebleven de Huysvrou van Capiteyn Prevoo, den Lieutenant Gabriel de S. Marie, met een Coopman Reynier van Leeuwen.

Dito is by ons over-ghecomen Joan de Candia, een erbaren Barcquier/ en Grieck van gheboorte / mede brengende een Barck / heeft langhe tijdt tegen sijn wil de Portugesen moeten dienen.

Den 9. dito was de Vyandt met een Troup aen de Barette/en meenden onse Schilt-wacht die buyten stondt / t'onder-kruypen / maer ontdeckt zijnde/ schoot de Schiltwacht een Molaet doodt ; doen sy sagen dat sy ontdeckt waren/doen namen sy de retraicte.

Den 10. dito is een van onse Jachten voor 't Pontael cruyssende / alhier ghearriveert / mede brengende vier van de onse die int Pontael ghevangen lagen/ende met Sangaels aen onse Jacht haer hadden ghesalveert, seggen datse van alles groot ghebreck lijden / dat Hoochstraten inde Bahya is gheweest/ maer was weder ghecomen.

Den 12. dito heeft de Vyandt by ons Fort aende Affogados, ses van de onse ghevanghen ghenomen. Den selfden dito quam een Molaet van den Vyandt by ons over / doch naer dat haer Ed. hem hadden verhoort / soo wierdt hy stracks aen boort ghebracht / soo dat sijn aenbrenghen onder de Ghemeynte secreet blijft.

Den 14. dito arriveerde de Schepen de Zael ende Vergulde Valck, ses weecken onder weeghs zijnde gheweest/ met 20. Soldaten.

Den 16. dito is ghearriveert het Fregat de Meerminne van Vlissingen/ ses weecken onder weeghs gheweest zijnde / mede brengende tijdinghe/ datter int Patria sterck ghesproken wierde van Vrede / tusschen hare Ed. Mo. Staten en de Coningh van Spangien. Mede datter noch verscheyden

anders

andere Fregatten alhier souden comen / om op dese Custen te cruyssen / die wy met verlangen hier zijn verwachtende.

Dito arriveerde 't Jacht de Sterre, van Rio S. Francisco, met advijs/ als dat de Vyandt omtrent de vier duysent Man sterck wesende / een Huys van de onse ghenaemt de Brugghe, beset met vijftigh a sestigh Man / ende daer op commandeerde de Lieutenant van Westerwout, hadden belegert: De onse niet konnende soodanighen gheweldt teghen-staen / zijn met den Vyandt veraccordeert / om met goet Accoort ende libertept upt te trecken/ dan en waren soo haest niet upt-ghetrocken / of sp hebben ons Volck ghedisarmeert ende doodt gheslaghen / behalven twee ofte drie Brasilianen/ die met de strop om den hals wonderbaerlijck aen 't Fort zijn ghecomen/ by de welcke wy het wreede Maraens Exploict hebben vernomen: De Commandeur heeft het leven behouden. De Heer Cornel Henderson trachte seer om haer ontset te doen / dan hebbende een parthy upt-ghesonden om de Vyandt te recognosceren / ghecommandeert van de Capiteyn Chain Fleury, die een weynigh gheavanceert zijnde / wierdt vande Portugesen datelijck om-cingelt / soo datter gheen uptcomste was / noch middel om hem te salveeren / maer mosten vechten. De Colonel Henderson, die hem op het spoor volchde / siende hoe dattet aldaer gheschapen stondt / ende niet meer als drie hondert Man by hem hebbende / die de thiende van des Vyandts macht niet en mocht breken / nam sijn retraicte aen het Fort/ anders soude hy 't selve ongheluck betracht hebben als de Voor-Troup: Want daer zijn ghebleven veertigh Soldaten en sestigh Brasilianen / met de Capiteyn Chain Fleury. 't Is voorwaer groot verlies; want nu de vyandt dese stercke plaetse heeft gheincorporeert/ is ons belet Bestialen in te halen/ alsoo 't voorsz. Huys maer een half mijl van 't Fort was leggende / en daer by een Corael / daer omtrent de duysent Beesten alle avonden quamen/ 'twelck een groot gherief voor ons Leger was. Nu wy die missen / is Rio Francisco maer een dorre Heyde / ende een Kancker voor de Compagnie/ waer upt nootsakelijck de selve verlaten sal moeten werden / ende 't Volck op avantagieuse plaetsen werden ghebracht.

Den 18. dito arriveerde 't Schip S. Jan, twaelf weecken onder weeghs zijnde gheweest/ op-hebbende omtrent de 40. Man.

Den 20. dito arriveerde 't Schip 't Huys van Breda, vande Gouverneur Schop af-ghesonden/ met advijs/ dat op den . . . . ons Legher aen Tapicura was ghelandet / een Eylandt drie mijlen vande Bahya leggende: De Vyant van de comste van ons volck verwitticht wesende / waren met omtrent de 700. uptghelesen van haer volck op een Bergh / op dito Eylant leggende / gheretireert / ende begonden aldaer aen een Fort te wercken/ om ons alsoo upt het Eylandt te verdrijven: Het welck de Heer Gouverneur vermerckende / heeft alle hooghe ende leghe Officieren / beneffens de Soldaten te samen by een doen comen/ ende haer vertoont de hooge noot en de expeditie die daer most aengewent werden/ om de vyandt op 't spoedichste aen te tasten / al-eer sy haer voor-ghenomen werck in defensie souden ghebracht

ghebracht hebben / dat alsoan sulcx zijnde/ geen remedie meer soude wesen/ om eenige avantagie ofte voordeel op 't Eylandt te doen / dien volgens ghe-nootsaeckt 't Eylandt te moeten verlaten / tot groote disreputatie van haer allen/ende schade vande Compagnie: Voorts d'Officieren ende Soldaten met treffelijcke reden gheanimeert en couragie ghegeven hebbende / wierdt de resolutie ghenomen om de Vyandt met ghemeene macht aen te tasten; waer op yeder een wel ghemoet wesende/den Vyandt met groote Couragie zijn aengevallen/die langhe tijdt standt hielt / soo dat mannelijck aen beyde zijden wierdt ghevochten; de Vyandt eyndelijck sich verspreydende/zijn de onse met een nieuwe Couragie haer soo lustigh aengevallen/ en met sulcken furieuse Chargie/soo datse avaulx de Route de vlucht namen. Wy hebben op de plaetse vanden Vyant doot ghevonden omtrent de 140. a 150. mannen/ behalven de ghequetsten/die niet minder zijn. Wy hebben 15. a 16. soo dooden als ghequetsten; Capiteyn Monsheyn met sijn Lieutenant zijn doodt/de Heer Gouverneur Schop is ghequetst / doch hoope haest recouvreren sal; 't is wonder dat hy niet al lange ghebleven is/ten aensien in alle occasien hy hem als een ghemeen Soldaet avontureert / meest altijdt in de plaetse wesende daer de meeste slagen vallen; Godt wil den Vromen Heldt bewaren voor alle ongheluck en tegenspoet/ Amen.

Wy hebben al des Vyants Ammunitie becomen/met een parthy Suycker en Traen/dat alhier afgesonden sal werden. Dit is voorwaer een groote Victorie voor de Compagnie / ende met Gods hulpe 't secours uyt Patria comende/sullen vorder progressen ghesien werden: Want indien de Portugesen in dese slagh d'over-handt hadden becomen/ soude naer menschelijcke apparentie geen of weynigh van ons volck aende Schepen hebben konnen gheraken; ten besten van al ghecomen/souden 't Eylant hebben moeten verlaten. Nu werdt aldaer een sterck Fort van d'onse ghemaeckt / soo dat wy met Gods ghenade verhopen Meester van 't Eylandt te blijven.

Den 21. dito is een Barck van Rio S. Francisco ghearriveert / meldende hoe dat de Heer Schout Paul Anthony Dames, op den 2. deses van daer met een Barck was vertrocken / met sijn Familie / Domino Stetten , Advocaet Heeregraef, ende noch verscheyden andere persoonen: De voorsz. melden/ dat sy omtrent Porto Francese een Portugesche Barcque met een Duytsche hebben ghesien/ soo datmen hier ghelooft dattet ghenomen is / ten aensien dat de Heer Schout soo langh achter blijft/ soo ist vast ghevoelen sulcks bovenstaende waerachtigh is.

Den 26. dito arriveerde 't Schip Vlissingen van Tapicura, met de Suycker en Traen aldaer verovert.

Den 30. dito des Saterdaghs / heeft Jan Fernand Viera twee Vrouwen/ een Capiteyn en een Lieutenants Vrou alhier weder ghesonden/ diese in de voorgemelde Barcke aen Porto Francese hebben verovert: De Heer Schout Dames met sijn Vrou en Dochter/ met de Vrouwen voornoemt/ zijn alleen naer veel ellenden en zwaren arbeyt in de Verginies ghecomen; de Barck hebben sy geheel uytgeplondert/sonder yets aende arme gevangene te laten:

Jae

Jae selfs wilden sy aen Porto Francese de ghevangenen om-brengen en dooden/sonder het ootmoedigh voor-bidden van Juffr. Dames; d'andere ghevangenen hebben sy naer de Bahya gesonden / doch of het niet naer de Bahy de Baxo is/vreesen wy seer / alsoo van 10. geen een te recht aldaer is ghecomen. Met dito Vrouwen zijn Brieven van Joan Fernand ghecomen/ wegen de wisselingh vande Heer Schout Dames, sijn Vrou en sijn Dochter / ende wil daer voor hebben den Admirael Jeronimo da Silve, met noch twee Portugesche Dochters/ die wy alhier hebben.

Aprilis 1647.

Den eersten April heeft de Vyant de Scherp-Rechter deser Conquesten ghenaemt Meester Hendrick, die een weynigh buyten ons quartier was uyt ghegaen/ghevangen ghekregen/ ende hem eerst een schoot ghegheven/ daer naer met sijn Slagh-zweert 't Hooft af-gheslaghen; sijn Officie heeft veel Sollicitanten naer ghelaten.

Den 2. dito hebben haer Ed. Mogh. een Tambour met Brieven naer de Vyandt af-ghesonden/wegen de relaxatie van onse ghevangenen.

Den 3. dito is onse Tambour uyt de Verginies weder ghecomen / met bescheyt dat de Portugesen in twee a drie dagen souden antwoort schrijven.

Dito zijn de Schepen den Blauwen Boer ende 't Huys van Breda van hier naer Rochelle vertrocken.

Den 4. dito is 't Schip de Salamander van Zeelandt / 9. weecken onder weechs zijnde gheweest/alhier ghearriveert/doch sonder Soldaten/dat ons vreemt is/alsoo wy de selvige soo noodigh van doen zijn hebbende.

Den 5. dito zijn twee Castilianen by ons over-ghecomen.

Den 8. dito is de Cornel Henderson van Rio S.Francisco ghearriveert.

Den 12. dito is ghearriveert een Fregat van Zeelandt / ghenaemt Middelburgh, met de Heer Brest, die als Directeur over de Fregatten is ghestelt. Met de selve hebben wy tijdinghe / dat de Negotie alhier open is ghestelt; doch wat mach dat baten/ als 't Landt ghesloten is / ende gheen Suyckeren zijn te becomen / wat Retour sullen de Coopluyden voor haer goederen krijgen/ geen/ ten waer gelt met 30. a 35. per Cento schade / ende 't goet werdt hier beter koop naer advenant ghegheven als in 't Patria, dat sal weynigh lust aende Brasilsche Handelaers gheven.

Den 13. dito heeft Joan Fernand Viera, Anna Brandt, Dochter van de Heer Dames, alhier weder ghesonden / ende by haer voorseecker verstaen/ dat de Portugesen met drie Barcquen uyt het Pontael gheloopen zijnde/ de Barck van Jan de Candia, ghemonteert met een stuck ende 36. Man/ hadden aenghetast/ die haer wacker weerden / maer door de stercke ende ongelijcke parthy/ zijn verovert: De Lieutenant van de Heer Mayoor Bayert met 19. Soldaten zijn doodt ghebleven/de rest ghevangen/ende hebben Jan de Candia op-ghehangen.

Den

Den 16. is de Heer Beaumont en Schop van Tapicura alhier gearriveert.
Den 22. dito 's Maendaghs / is Juff. Anna Dames van de Portugesen gherelaxeert/ende alhier ghesonden; de Heer Schout Dames zijnde Woensdaghs den 17. over-leeden.
Den 28. dito heeft de Heer Schop van hare Ed. M. sijn af-scheydt ghenomen / ende met 't Jacht 't Waeckende Hert, naer ons Legher aen Tapicura vertrocken.

Hier mede dit besluytende / verhoopen wy als onse machtighe ende stercke Vloote uyt het Patria sal ghecomen wesen/ meerder vruchts ende progressen te sullen doen / ende dit Journael te vervolgen.

De Heere Godt wil voorder onse voor-ghenomen desseynen zeghenen / tot voort-plantinghe van Gods H. waerheyt/ tot uytbreydinge van vele Landen en plaetsen / ende tot voordeel ende behoudenisse deser Compagnie.

A M E N.

Journael ofte kort diccours nopende de rebellye ende verradelycke desseynen der Portugesen alhier in Brasil voorgenomen 't welck in Junio I645 is ortdekt. Ende wat vorder daer nae ghepasseerd is tot den 28 April I647. Beschreven door een lifhebber die selfs in 't begin der rebellye daer te lande is gheweest, ende aldaer noch is residerende. Aernhem, J. Jacobsen, I647. half calf. Gld. I25.-

This pamphlet which is extremely scarce, gives the best narration, described by an eye-witness of the events, of the revolt of the Portuguese inhabitants of Brasil and of the conquest of this country by the Portuguese.

Knuttel, 5545. Nijhoff Dec 31, 1919.

c

